

Torsdagen den
12 maj 1977

Torsdagen den 12 maj

Kl. 12.00

*Om ett mera
förståeligt medi-
cinskt språk*

§ 1 Justerades protokollen för den 4 innevarande månad.

§ 2 Om ett mera förståeligt medicinskt språk

Fru statsrådet TROEDSSON erhöll ordet för att besvara fru *Håkanssons* (fp) den 27 april anmälda fråga, 1976/77:407, och anförde:

Herr talman! Fru Håkansson har frågat mig om jag är beredd att föreslå en ändring av det medicinska språket för att göra det förståeligt för alla människor.

Med anledning av riksdagens skrivelse den 5 november 1975 om inrättande av en medicinsk nomenklaturcentral uppdrog regeringen den 27 november 1975 åt socialstyrelsen att i samråd med bl. a. Svenska språknämnden och Svenska läkaresällskapet utreda frågan om lämplig organisation av den medicinska språkvården. Socialstyrelsen har därefter tillsatt en särskild arbetsgrupp för att utreda denna fråga. Enligt vad jag har inhämtat kan förslag i ämnet väntas under hösten 1977.

Jag kan här också nämna att socialstyrelsen inom kort kommer att ge ut nya anvisningar om utfärdande av dödsbevis. Därvid kommer styrelsen att föreskriva en skyldighet för läkare som utfärdar dödsbevis att ange dödsorsaken både på svenska och på latin. Det latinska språket kan inte helt undvikas inom medicinen, eftersom bl. a. den internationella sjukdomsstatistiken och den internationella sjukdomsklassifikationen använder latinska benämningar.

Fru HÅKANSSON (fp):

Herr talman! Jag vill först tacka statsrådet Troedsson för svaret på min fråga.

Det är onekligen en mycket stor olägenhet för många människor att från läkare inte få ett intyg till försäkringskassan eller en dödsattest för anhörig utskrivna på ett språk som man kan förstå. Därför är det tillfredsställande att socialstyrelsen inom kort kommer ut med anvisningar, men jag skulle vilja fråga statsrådet Troedsson: Vad betyder "inom kort", när kan man vänta dessa anvisningar?

Jag har talat med bl. a. personal vid Karlskrona stadsförsamlings expedition. Där finns människor med mycket lång erfarenhet av arbetet. De säger att de mycket ofta får försöka hjälpa människor att översätta latin till svenska med hjälp av en handbok. Tolkningsarbetet bedöms som svårt, eftersom dödsattesterna ofta innehåller dels en huvudorsak till dödsfallet, dels också ett stort antal bidragande orsaker. Så gott som

samtliga dödsattester är skrivna på latin, och någon ändring till det bättre har inte personal som varit anställd i över 25 år kunnat förmärka.

På Karlskrona försäkringskassa har man anordnat kurser, benämnda Vårt medicinska språk, fr. o. m. år 1975 för att personal på olika nivåer skall kunna klara sina arbetsuppgifter.

År 1975 deltog 48 tjänstemän i denna utbildning vid Karlskrona försäkringskassa under 4 dagar. Det motsvarar 1 536 timmar. År 1976 var antalet 95 personer, men då hade utbildningen avkortats till 2 dagar, vilket sammanlagt blev 1 792 timmar. Under innevarande år har hittills 28 personer fått tvådagarsutbildning, och man räknar med att ytterligare ett 50-tal skall få denna utbildning.

Utgår man från en dagsmedelinkomst på 140 kr. och räknar med att det i vårt land finns ca 12 000 anställda vid försäkringskassorna, finner man att det onekligen behövs avsevärda summor för denna form av utbildning. Om vi räknar med att bara ca 7 500 av dessa anställda behöver två dagars utbildning i vårt medicinska språk, blir kostnaden 15 000 gånger 140 kr. eller 2,1 milj. kr. Man kan verkligen fråga sig om detta översättningsförfarande skall belasta försäkringskassan och församlingsexpeditionerna.

Under den katolska tiden i vårt land predikade prästerna på latin, och det var inte meningen att människorna skulle förstå det som sades. Men det kan väl inte vara så att den medicinska vetenskapen är betjänt av att tala och skriva ett språk, som de flesta människor inte förstår och som dessutom är till uppenbar nackdel både för enskilda människor och för dem som är verksamma vid försäkringskassor och församlingsexpeditioner.

Jag hoppas att statsrådet Troedsson vill svara på mina frågor, också på den som var av ekonomisk natur.

Fru statsrådet TROEDSSON:

Herr talman! Jag delar helt fru Håkanssons uppfattning att ett begripligt medicinskt språk är en utomordentligt angelägen fråga både mänskligt och ekonomiskt. Som jag nämnde i mitt svar kan vi vänta ett förslag från socialstyrelsen om den medicinska språkvården. Också de nya anvisningarna om utfärdande av dödsbevis väntas komma till hösten.

Jag kan också nämna att medicinalansvarskommittén har i uppdrag att överväga vilka åtgärder som kan vidtas för att förbättra kontakterna mellan de för vården ansvariga och patienterna. I direktiven för kommittén har också understrukits att det är av stor betydelse att patienterna får tillräckligt med information från den behandlande personalen om sitt hälsotillstånd och om den behandling som pågår eller planeras. Denna kommitté kommer av allt att döma att lämna sitt betänkande i det här avsnittet till sommaren.

Jag vill slutligen också erinra om att det har väckts en motion till årets riksmöte av fru Håkansson m. fl. om lättbegriplig information till sjukhuspatient angående dennes sjukdomsbild. Denna motion kommer

att behandlas här i kammaren senare under denna månad. Jag kan självfallet inte föregripa en eventuell debatt här i riksdagen, men jag vill försäkra fru Håkansson att jag kommer att följa dessa frågor med den allra största uppmärksamhet och ta de initiativ som ankommer på mig för att få till stånd ett mer lättförståeligt medicinskt språk.

Nr 129

Torsdagen den
12 maj 1977

Om vidareutbildning av åklagare

Fru HÅKANSSON (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Troedsson för dessa upplysningar. Statsrådet kommer säkerligen att göra allt vad som är möjligt för att lösa denna viktiga fråga. Det är dessutom i ett trängt ekonomiskt läge av mycket stor betydelse att man sätter in utbildningsinsatser där de behövs och inte för en så stor summa som det här gäller utbildar folk till att översätta intyg på försäkringskassan.

Jag kan också tala om att försäkringskassans förvaltningskostnader under 1970-talet har fyrdubblats. De har stigit från 300 miljoner till 1 300 milj. kr. Det är alltså mycket viktigt att man försöker att spara där så är möjligt. Om läkarna kommer att få anvisningar om utfärdande av dödsbevis både på svenska språket och på latin, kan man ha samma förfarande för intyg till försäkringskassan. Dessa kan skrivas på båda språken, om de latinska benämningarna behövs för klassifikationen.

Avslutningsvis skulle jag vilja citera vår store skald Karlfeldt, som i Fridolins visor bl. a. säger så här:

Han talar med bönder på böndernas sätt

Men med lärde män på latin.

Det är något som vi noga måste beakta i vårt språkbruk – att vi använder ett språk som alla människor förstår.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om vidareutbildning av åklagare

Herr justitieministern ROMANUS erhöll ordet för att besvara herr Lidgards (m) den 5 maj anmälda fråga, 1976/77:429, och anförde:

Herr talman! Herr Lidgard har frågat mig om jag är villig föranstalta om sådan vidareutbildning av åklagare att de med större säkerhet och trygghet kan fullgöra sina uppgifter även i skattemål.

Inom åklagarväsendet ägnas utbildningsfrågorna fortlöpande stort intresse. Betydande insatser har också gjorts för att åklagarna skall bli allt bättre skickade att klara av sina uppgifter. I utbildningsverksamheten har på senare tid den kvalificerade ekonomiska brottsligheten, vid sidan om narkotikabrotten, stått särskilt i blickpunkten. Inför skattebrottslagens tillkomst år 1972 ordnade sålunda riksåklagaren en serie kurser för bl. a. 63 åklagare. Ett 90-tal åklagare har deltagit i kurser som har anordnats av riksskatteverket omedelbart före och efter skattebrottslagens ikraftträdande. Riksåklagaren har också under de senaste åren arrangerat en

Torsdagen den
12 maj 1977

*Om systemet med
avgiftsfinansierade
broar*

serie kurser rörande förmögenhetsbrotten. I dessa kurser har tillsammans 60 åklagare deltagit.

Som ett led i verksamheten för att effektivare bekämpa den kvalificerade ekonomiska brottsligheten har inom loppet av några år inrättats tre nya tjänster för länsåklagare för speciella mål. Dessa åklagare tar sig an de särskilt svåra målen, som ofta är mycket tidskrävande. De hinner därför bara med att handlägga ett begränsat antal mål. De flesta mål inom området kommer därför även i fortsättningen att handläggas av åklagare på de regionala och lokala åklagarmyndigheterna. Det är därför väsentligt att utbildningsinsatserna på området ägnas fortsatt uppmärksamhet så att dessa åklagare erhåller erforderlig utbildning.

Enligt vad riksåklagaren har upplyst planeras f. n. en omläggning av utbildningen. Det är avsett att ett 80-tal åklagare skall genomgå en veckolång kurs som huvudsakligen är inriktad på skattebrotten. Tanken är att det i varje region skall komma att finnas några åklagare som kan avlasta regionala och andra särskilt kvalificerade åklagare det stora antalet enklare skattemål.

Riksåklagaren har vidare upplyst att man undersöker förutsättningarna för en mer omfattande utbildning för ett 25-tal åklagare. Syftet är att dessa åklagare skall bli särskilt lämpade att hantera den verkligt kvalificerade ekonomiska brottsligheten. Tyngdpunkten i utbildningen avses ligga på företagsekonomi men den skall också inbegripa civil-, finans-, straff- och processrätt. Sedan planeringsarbetet har slutförts, avser riksåklagaren att underställa justitiedepartementet ett detaljerat förslag i ämnet. Jag räknar således med att inom en snar framtid få ta ställning till frågan om en sådan vidareutbildning som herr Lidgard efterlyser. Mot den bakgrunden finns det inte för dagen anledning för mig att ta något eget initiativ i frågan.

Herr LIDGARD (m):

Herr talman! Mitt anförande skall bli mycket kort. Jag ber att få tacka justitieministern för det utomordentligt positiva svar som jag har fått på min fråga. Jag kan bara ge uttryck åt den förhoppningen att utbildningen skall, som justitieministern säger, komma i gång förhållandevis snart.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om systemet med avgiftsfinansierade broar

Herr kommunikationsministern TURESSON erhöll ordet för att besvara herr *Lindbergs* (s) den 3 maj anmälda fråga, 1976/77:418, och anförde:

Herr talman! Herr Lindberg har frågat mig om regeringen avser föreslå att ett system med avgiftsfinansierade broar införs i Sverige.

Det har i olika sammanhang hävdats att ett system med avgiftsfinansierade broar skulle göra det möjligt att utföra angelägna brobyggen betydligt tidigare än om enbart de ordinarie väganslagen används. Trafikanterna skulle därigenom inte behöva göra stora omvägar eller behöva använda färjeleder med de väntetider som sådana alltid är förknippade med. Avgiftsfinansierade broar skulle därmed minska rese- och transportkostnaderna. Systemet med avgiftsfinansierade broar förekommer också relativt ofta utomlands, bl. a. i Norge.

Detta är bakgrunden till att jag vid flera tillfällen försökt få en diskussion till stånd om de för- och nackdelar som ett system med avgiftsfinansierade broar skulle medföra om det införs här i Sverige.

Någon närmare diskussion i frågan har inte förts i regeringen. Jag vill dock erinra om att jag tidigare i kammaren har aviserat att en trafikpolitisk proposition kommer att läggas fram till höstriktsdagen.

Herr LINDBERG (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga. Avsikten med frågan har inte varit att i dag föra en debatt med kommunikationsministern om fördelar och nackdelar med avgiftsfinansierade broar och vägar, utan anledningen till frågan är det uttalande som kommunikationsministern har gjort i den här frågan, vilket har oroat många i mitt hemlän.

Vi har ett stort behov av byggande av broar och vägar, men jag vågar nog påstå att det bara är ett fåtal människor som accepterar ett system med avgiftsfinansiering, eftersom ett sådant skulle hårt drabba de boende i glesbygderna och det lilla näringsliv som finns där.

Jag konstaterar nu att detta är ett hugskott av kommunikationsministern, vilket tydligen än så länge inte har någon förankring i regeringen. Vi har på senare tid vant oss vid att statsråd gör enskilda uttalanden, som ofta dagen efteråt dementeras av någon annan regeringsledamot – i det här fallet har kommunikationsministern själv gjort det, och detta är ju i och för sig tillfredsställande.

Men vad som är intressant i svaret är vidare att kommunikationsministern, efter det att han konstaterat att han inte har förankrat förslaget i regeringen, meddelar att han skall framlägga en trafikpolitisk proposition till höstriktsdagen. Då måste min följdfråga bli: Hur skall jag tolka det svaret? Har statsrådet för avsikt att i samband med den trafikpolitiska propositionen framlägga förslag om avgiftsfinansierade broar, därest den övriga delen av regeringen går med på ett sådant förslag?

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Jag beklagar att herr Lindberg av naturliga skäl inte kan få något svar på den frågan i dag – det vore ju att föregripa det ställningstagande som skall ligga till grund för den trafikpolitiska propositionen i höst.

Jag sade i mitt svar att regeringen ännu inte haft anledning att närmare

Torsdagen den
12 maj 1977

*Om åtgärder för att
främja kollektivtra-
fiken*

diskutera frågan, men jag har initierat en debatt om denna sak vid några tillfällen på grund av att jag anser det angeläget att olika berörda grupper får tillfälle att framföra sina synpunkter i den allmänna debatt som jag tycker är viktig.

Jag skulle dock ännu en gång vilja framhålla att jag aldrig har sagt och heller aldrig avsett att vi skulle ha avgiftsbelagda *befintliga* vägar eller broar. Vad jag har talat om är de fall där ett godtagbart alternativ finns men där en ny förbindelse i form av en bro skulle medföra betydande tidsvinster och därmed betydligt minskade reskostnader för trafikanterna. Jag kan inte se att en sådan lösning skulle vara någonting att oroa sig för, som herr Lindberg uttrycker det.

I vissa speciella fall har jag således ifrågasatt om inte en avgiftsfinansiering från samhällets synpunkt skulle vara fördelaktig och medföra fördelar även för trafikanterna, eftersom den skulle möjliggöra en väsentlig tidigareläggning av en angelägen investering.

Herr LINDBERG (s):

Herr talman! Att moderata samlingspartiet har de synpunkter som kommunikationsministern har fört fram känner vi till sedan tidigare debatter. Mittenpartierna har tagit avstånd från den filosofin, och jag hoppas att de står fast vid ställningstagandet.

Kommunikationsministern tog Vallsundsbron i Jämtland som exempel när han framförde sitt förslag nere i Kalmar. Jag kan ändå inte tänka mig att just det exemplet skulle vara någonting att bygga på. Här gäller det ju glesbygdsområden, och de människor som bor där skulle hårt drabbas av en avgiftsfinansiering. Det skulle vara förödande för den jämlikhetspolitik vi har velat föra också i det här sammanhanget.

Jag förstår mycket väl att kommunikationsministern inte kan ge ett besked om frågan kommer med i propositionen i höst eller inte när man inte har diskuterat den i regeringen, men min fråga var om kommunikationsministern avser att försöka få fram ett sådant här förslag, därest han får den övriga regeringen med sig på den linjen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om åtgärder för att främja kollektivtrafiken

Herr kommunikationsministern TURESSON erhöll ordet för att besvara herr *Sellgrens* (fp) den 27 april anmälda fråga, 1976/77:408, och anförde:

Herr talman! Herr Sellgren har frågat mig dels vilka åtgärder jag avser att vidta för att stimulera användningen av kollektiva transportmedel och vilken roll kollektivtrafikforskningen väntas få i fortsättningen, dels om jag anser att kollektivtrafiken kan främjas utan restriktioner för bilismen.

Det finns – som herr Sellgren påpekar – mycket som talar för att den kollektiva persontrafiken måste ges en ökad tyngd i trafikförsörjningen.

Vi har att räkna med att stora grupper av medborgare är och kommer att förbli beroende av kollektivtrafiken för t. ex. sina arbetsresor och för att kunna nå olika former av offentlig och privat service.

Samhället har att garantera en tillfredsställande trafikförsörjning. En sådan målsättning måste i hög grad uppnås genom en utbyggd och förbättrad kollektiv trafik.

Den övergång från individuellt till kollektivt resande som kan bli följden av en mera konkurrenskraftig kollektivtrafik utgör i sig ett medel i kampen mot de miljö- och trafiksäkerhetsmässiga problem som en ökande personbilism kan föra med sig i större eller mindre utsträckning. Även den nya energisituationen med en förutsedd oljebrist och höjning av drivmedelspriserna medför behov att via kollektivtrafiken kunna erbjuda ett konkurrenskraftigt alternativ till privatbilismen.

Kravet på effektivt resursutnyttjande i fråga om trafikanläggningar och trafikmedel leder till samma slutsats.

Min avsikt är att i den kommande trafikpolitiska propositionen lägga fram olika förslag som är ägnade att göra den kollektiva trafiken attraktivare. Det gäller hur kollektivtrafiken allmänt skall byggas ut och dess framkomlighet i tätorterna skall kunna förbättras. Det gäller vidare hur kollektivtrafiken skall kunna anpassas till de handikappades behov. Jag kommer också att ta upp prisfrågorna i kollektivtrafiken. De åtgärder jag ämnar föreslå kommer också att inverka på yrkestrafiklagstiftningens utformning.

En förutsättning för att den kollektiva trafikens attraktivitet skall kunna förbättras är också enligt min mening att det kommer till stånd en högre grad av samverkan mellan trafikföretagen och en ökad anpassning till konsumenternas behov.

Utgångspunkten för mina ställningstaganden är således att kollektivtrafiken kan göras mer konkurrenskraftig och på så sätt attrahera fler resenärer utan att direkta restriktioner mot bilismen skall behöva tillgripas. När däremot biltrafiken – som i en del tätorter – tar sig en sådan omfattning att framkomligheten för kollektivtrafiken försvåras och människors hälsa äventyras, får olika typer av begränsningar övervägas.

Sådana åtgärder har som bekant vidtagits på en del håll. Bilfria gator har införts och hela stadsdelar har blivit föremål för relativt omfattande regleringar.

Kommunerna har med andra ord redan nu möjligheter att tillgripa olika former av åtgärder. Frågan om att genom olika typer av avgiftssystem ge kollektivtrafiken företräde har under senare år diskuterats.

När det så gäller kollektivtrafikforskningens roll tror jag vi alla kan vara överens om att den liksom all forskning utgör en viktig förutsättning för en fortsatt utveckling av samhället. Redan nu satsas genom bl. a. transportforskningsdelegationen och STU betydande medel i syfte att utveckla kollektivtrafiksystem m. m.

Torsdagen den
12 maj 1977

*Om åtgärder för att
främja kollektivtra-
fiken*

Herr SELLGREN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för det mycket utförliga, intressanta och i långa stycken positiva svar som jag fått av statsrådet. Det är positivt för kollektivtrafiken. Självfallet måste det vara svårt att här gå in mera på detaljer när en proposition väntas mycket snart.

Trots att jag visste detta har jag velat ställa frågan av två anledningar. Den ena är att, som framgick också av svaret, den allmänna inställningen till kollektivtrafik blir alltmer positiv. Den präglas närmast av förväntan att denna trafik skall anpassas bättre till resandebehovet. Samtidigt ökar också förståelsen för att bilismen måste hållas tillbaka i tätorter genom restriktioner av olika slag.

Den andra anledningen till frågan är att kommunikationsministern i flera intervjuer den senaste tiden har uttalat sitt intresse för att öka kollektivtrafiken. Det är positivt och har bekräftats här i dag. Men samtidigt har statsrådet betonat att han inte har några som helst avsikter att vidta åtgärder som kan verka styrande på bilismens utveckling. Det förefaller mig som om det ligger en motsägelse i detta. Det oroar givetvis alla som är intresserade av att få bättre balans mellan olika transportmedel. Jag vill ta upp den punkten särskilt, eftersom den gäller en av mina viktigaste frågor i dag.

Statsrådet säger att han vill göra kollektivtrafiken sådan att den attraherar allt fler resenärer, men han tillägger: "utan att direkta restriktioner mot bilismen skall behöva tillgripas". Först när biltrafiken blir kraftig i tätorter och vållar bekymmer skall han börja överväga begränsningar.

Herr statsråd! Se ut över exempelvis Stockholm! Det är i så fall dags nu att börja överväga. Jag tror att det är en utopi när det gäller tätorterna att det räcker att förbättra möjligheterna för kollektivtrafiken och samtidigt inte göra någonting när det gäller bilismen. Därför vill jag fråga om inte statsrådet vill ompröva sin principiella inställning och redan nu överväga vilka åtgärder man samtidigt kan vidta i tätorter där bilismen medför stora problem. Statsrådet har själv i sitt svar talat om trängsel, olyckor osv. Här i Stockholm, för att ta det svåraste problemet, närmar sig trafiken i vissa fall vad som kan betecknas som skräckexempel på dålig trafikmiljö. Fotgängarna, särskilt gamla och handikappade, kan inte längre känna sig säkra när de passerar övergångsställena. Rött ljus nonchaleras av allt fler bilister. Vad man än gör, tror jag inte man kan åstadkomma några förändringar utan att man också inför restriktioner för bilismen.

När det gäller långväga resor är jag självfallet också mycket intresserad av att förstärka kollektivtrafiken. Jag tror att ett attraktivt taxsystem för järnvägsresandet skall vara den mest framkomliga vägen för att nå målet. Här behövs i synnerhet stimulans så att familjer väljer järnvägen och lämnar den trafikfärligare bilen hemma.

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Inte heller herr Sellgren behöver känna någon oro – jag upprepar vad jag sade till herr Lindberg nyss.

När jag säger att jag inte f. n. anser att man behöver överväga några åtgärder för begränsningar, så menar jag från den statliga sidan. Kommunerna har ju redan, som herr Sellgren väl känner till, möjligheter att vidta åtgärder. Det finns det exempel på i många kommuner, inte minst i huvudstaden.

Vad sedan gäller efterlevnaden av trafikreglerna, ingripanden mot körning mot rött ljus osv., så är det ordningsmaktens sak att sköta detta. Därvidlag behövs inte heller några ingripanden av den art som jag föreställer mig att herr Sellgren menar.

Jag tror att om kommunerna sköter trafikregleringen på ett riktigt sätt och om efterlevnaden av trafikreglerna övervakas så att förarna blir laglydiga, så kommer många av de problem som herr Sellgren pekar på att försvinna.

Herr SELLGREN (fp):

Herr talman! Jag är också medveten om att det redan nu finns en hel del instrument som kommunerna kan begagna sig av för att göra ett centrum i en tätort eller en stad mera bilfritt. Men det är inte tillräckligt, eftersom trafiken i dag blir allt svårare i tätorterna. Därför vill jag fråga statsrådet: Varför inte i samverkan med kommunerna ta upp frågan om särskilda åtgärder – trängselavgifter eller andra liknande restriktioner? Varför inte undersöka möjligheterna för kommunerna att ta ut en kommunal bilskatt?

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om åtgärder för att utveckla kommunikationerna mellan Jämtland och Tröndelagen i Norge

Herr kommunikationsministern TURESSON erhöll ordet för att besvara herr *Stjernströms* (c) den 28 april anmälda fråga, 1976/77:410, och anförde:

Herr talman! Herr *Stjernström* har frågat mig om vilka åtgärder jag ämnar vidta för att utveckla kommunikationerna mellan Jämtland och Tröndelagen i Norge.

Genom årens lopp har en rad åtgärder vidtagits för att förbättra kommunikationerna mellan Jämtland och Tröndelagen. Jag kan som exempel nämna byggandet av mellanriksvägen över Storlien ner till Stjørdal – nuvarande väg E 75 – samt olika taxesyänkningar på järnvägen.

En särskild norsk-svensk expertgrupp under nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor, NÄT, arbetar f. n. med frågan om eventuella ytterligare åtgärder för att förbättra betingelserna för kommuni-

Nr 129

Torsdagen den
12 maj 1977

Om åtgärder för att utveckla kommunikationerna mellan Jämtland och Tröndelagen i Norge

Torsdagen den
12 maj 1977

*Om åtgärder för att
utveckla kommuni-
kationerna mellan
Jämtland och
Tröndelagen i
Norge*

kationerna på Trondheimsleden. Expertgruppen kommer enligt vad jag inhämtat att redovisa sina förslag i sommar. Jag vill först studera expertgruppens förslag innan jag överväger några åtgärder i fråga om järnvägs- och landsvägstrafiken.

Herr Stjernström tar också upp frågan om en flyglinje mellan Östersund och Trondheim.

Frågan om flygförbindelser mellan de norra delarna av Norge, Sverige och Finland har nyligen utretts av en annan expertgrupp under NÄT. Härvid har i princip två linjesträckningar diskuterats, nämligen en nordlig förbindelse mellan Bodö, Luleå och Uleåborg och en sydlig förbindelse mellan Trondheim och Östersund. I expertgruppens betänkande prioriteras den nordliga linjesträckningen framför den sydliga.

Betänkandet har varit föremål för en omfattande remissbehandling i Norden. Frågan bereds nu i samarbete mellan regeringarna i Norge, Finland och Sverige. Jag vill avvakta resultatet av denna beredning innan jag tar ställning i denna fråga.

Herr STJERNSTRÖM (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Det är helt uppenbart att ett ökat handelsutbyte och ökade transporter mellan Mittnorrland och Tröndelagen skulle få mycket positiva effekter på industriutvecklingen där. Norrlands inland har genom närheten till de isfria hamnarna i Norge liksom till den expansiva norska marknaden goda geografiska förutsättningar att utvecklas. Men tyvärr utgör riksgränsen ett betydande hinder på grund av de konstlade svårigheter som byggs upp på båda sidor. Detta har påtalats många gånger här i riksdagen för den socialdemokratiska regeringen, men några kraftfulla åtgärder att riva dessa hinder åstadkom aldrig regeringen Palme. Nu förväntar vi oss att den nya regeringen kan åstadkomma något påtagligt därvidlag.

Vi väntar oss att kommunikationsministern åstadkommer en ändring av järnvägstaxorna så att de överensstämmer med taxorna för transporter inom landet. Gällande taxor innebär nämligen ca 30 % högre kostnader för transitotrafiken.

Vi väntar oss också att kommunikationsministern får till stånd likformighet när det gäller fordonslängder och belastning. Jag menar då att de norska bestämmelserna bör anpassas till de svenska.

Vi väntar oss också att statsrådet vidtar åtgärder som är nödvändiga för att få till stånd en flygförbindelse mellan Östersund och Trondheim för att därmed sammanbinda det norska och svenska inrikesflyget.

I regeringsdeklarationen slås fast:

”Regeringen skall föra en politik för sysselsättning och boende i alla delar av landet.

— — — Regionalpolitiken skall förstärkas så att människor i olika landsdelar ges allsidig sysselsättning och service samt en god miljö.” – De åtgärder på det trafikpolitiska planet som jag här har föreslagit är viktiga bidrag till att förverkliga regeringsförklaringen i det stycket.

Nu säger statsrådet i svaret att han vill avvakta pågående överläggningar. Det har jag full förståelse för. Men jag vill ställa en följdfråga: Är statsrådet beredd att vidta några åtgärder sedan de överläggningarna är klara? – Vi från de här områdena är helt på det klara med att det finns påtagliga hinder i dag. Är statsrådet beredd att vidta åtgärder för att riva ned de hindren och således verka för en förbättrad trafiksituation och utveckling av kommunikationerna i det här området?

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Låt mig till att börja med enkelt deklarerat att jag och regeringen i övrigt självfallet är fast beslutna att förverkliga regeringsdeklarationens målsättning i fråga om trafikpolitikens olika avsnitt. Jag är också beredd att vidta de åtgärder man kan komma överens om vid de förhandlingar som påbörjats och kommer att pågå mellan de nordiska länderna i de här frågorna.

Herr STJERNSTRÖM (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för det mycket positiva tillägget till svaret. Jag förutsätter att statsrådet – när de slutliga förhandlingarna skall ske – kommer att ta med sig de synpunkter och önskemål som har framförts från Mittnorrland i det här stycket.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om informationen rörande televerkets trygghetslarm

Herr kommunikationsministern TURESSON erhöll ordet för att besvara herr *Leuchovius* (m) den 29 april anmälda fråga, 1976/77:413, och anförde:

Herr talman! Herr *Leuchovius* har frågat mig om jag avser bidra till sådana åtgärder att informationen om televerkets trygghetslarm på ett effektivt sätt når ut till de primär- och sekundärkommunala huvudmännen och anhöriga till de människor som har särskilda behov av trygghetsomsorger.

Inledningsvis kan jag nämna att utvecklingen av det s. k. passiva trygghetslarmet påbörjades i slutet av 1960-talet som ett led i ansträngningarna att skapa ökad trygghet för det snabbt växande antalet äldre. Utvecklingsarbetet bedrevs under de första åren av ett svenskt forskarteam i samarbete med ett Norrlandsföretag.

År 1974 övertog Allmänna Bevaknings AB tillverknings- och marknadsföringsrättigheterna för trygghetslarmet, det s. k. AWA-systemet. Systemet övertogs år 1975 av televerket och har därefter vidareutvecklats inom verket.

Efter projektets start i oktober 1975 har televerket bl. a. sänt ut ett stort antal informationsbroschyrer till samtliga kommuner och landsting,

Torsdagen den
12 maj 1977

*Om informationen
rörande televerkets
trygghetslarm*

sociala centralnämnder, landstingsmän m. fl.

Trygghetslarmet har vidare demonstrerats på ett flertal olika mässor och kongresser och vid personliga besök hos ett stort antal av landets kommuner. Jag kan också nämna att televerket tecknat ett samarbetsavtal med ett norskt företag om marknadsföring utomlands av trygghetslarmet.

För att få en effektiv och konkurrenskraftig organisation för bl. a. marknadsföringen av televerkets larmverksamhet, där trygghetslarmet ingår som en viktig del, inrättades under förra året en särskild larmdivision i verket.

Man kan alltså notera en rad åtgärder från verkets sida för att informera om trygghetslarmet hos alla dem som direkt har att överväga anskaffning av produkten. Televerket har funnit att sjukvårdshuvudmännen m. fl. har visat stort intresse för systemet. Av olika skäl har det tyvärr ännu inte fått den spridning som televerket antagit i sina prognoser. Ett skäl till detta kan vara att det ännu gått ganska kort tid sedan televerket lanserade produkten på marknaden. Jag förutsätter emellertid att verket fortsätter sina ansträngningar för att effektivt marknadsföra trygghetslarmet.

Avslutningsvis vill jag säga att jag delar herr Leuchovius uppfattning, att AWA-systemet är ett bra exempel på hur tekniken kan bidra till en bättre omsorg om äldre, sjuka och handikappade. Trygghetslarmet kan utgöra ett led i en förbättrad omsorg, som gör det möjligt för äldre människor att bo kvar i sin hemmiljö. Detta medför ökad trygghet och trivsel för den enskilde och även fördelar ur samhällets synpunkt. Det är min förhoppning att produkten skall vinna ökad spridning, och televerkets landsomfattande marknadsföring spelar härvid en viktig roll.

Herr LEUCHOVIUS (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsminister Turesson för svaret på min fråga. Jag tyckte det var både innehållsrikt och positivt.

Ensamhet och isolering är en inte ovanlig företeelse i vårt moderna samhälle med otrygghet i boendet. Alltför ofta har vi fått påminnelser om ensamstående, äldre människors oförmåga att tillkalla hjälp vid hastigt påkommen sjukdom eller vid andra oväntade händelser. Det har ibland fått tragiska följder. I dag finns det förnämliga trygghetslarmet, men det är enligt min bedömning alltför okänt, trots de åtgärder som televerket vidtagit och som vi här har fått redovisade. Resultatet hittills visar att man inte nått ut.

Motivet för min fråga är en ambition att få till stånd åtgärder som gör trygghetslarmet tillgängligt för allt fler av de hundratusentals ensamboende människor som är i behov därav. Trygghetslarmet bör göra det möjligt för dessa personer att bo kvar i sina hem längre än vad som nu är fallet – vi vet ju att de allra flesta vill ha det på det sättet.

Enligt min mening bör, för att man skall uppnå resultat, en samverkan ske mellan de olika beslutsfattarna, mellan kommunikationsdepartementet och det departement som handlägger hälso- och socialvårdsfrågor men

också mellan dessa och huvudmännen, Landstingsförbundet och Kommunförbundet. En sådan samverkan är helt enkelt nödvändig. Jag skulle vilja fråga statsrådet om han är villig att ta upp sådana förhandlingar och diskussioner med berörda myndigheter.

Låt mig bara till sist, herr talman, ställa ytterligare en liten följdfråga.

Larmsystemet har en konstruktion som är både tekniskt och vetenskapligt mycket avancerad. Men det är kanske en aning kostsamt för de människor som behöver det; ca 5 000 kr. kostar en installation. Kan statsrådet medverka till att en billigare tillverkning kommer till stånd, kanske genom serietillverkning eller genom att man förenklar systemet? Eller kan statsrådet medverka till att kostnaderna får spridas ut på flera år och inte som nu måste betalas i ett enda sammanhang? – Det är två frågor som jag tycker det skulle vara värdefullt att få besvarade.

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Som svar på de frågor som herr Leuchovius framställde vill jag säga att vi självfallet är angelägna att på olika sätt medverka till ytterligare utveckling av sådana här larmsystem.

Vad kostnaderna beträffar har vi goda förhoppningar om att de skall kunna nedbringas. Serieproduktion startar i höst vid televerkets fabriksföretag Teli.

Jag skulle också vilja nämna att man genom medverkan av framstående elektroteknisk sakkunskap på uppfinnarplanet lyckats förbättra det ursprungliga AWA-systemet i väsentlig mån. En förfinad teknik för registrering även av obetydliga aktiviteter hos en ensamboende äldre har möjliggjorts genom att man utnyttjar modern elektronisk utrustning. I det sammanhanget har det visat sig att den s. k. mikrodatorn – en mycket enkel men utomordentligt användbar elektronisk utrustningsdetalj – kan vara till stor nytta. Och den är billig; dess pris rör sig om några få hundratal kronor. Den kan få en betydelsefull funktion i detta system.

Herr LEUCHOVIUS (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka för det tillägg som kommunikationsministern gjorde till det tidigare svaret. Jag tror att det är värdefullt att man gör vad som göras kan för att ge ensamma människor den trygghet som de så väl behöver. Jag anser att det är viktigt att det kommer till stånd en samverkan mellan olika beslutsfattare för att ge informationer om de möjligheter som finns i detta avseende.

Jag har själv under många år arbetat som förtroendemän både inom den kommunala sektorn och inom landstingen, och jag har länge saknat ett sådant här trygghetssystem. Det skulle också vara av stort värde för både anhöriga och vårdnadshavare.

Nu har alltså en rad åtgärder vidtagits, och det finns säkert ännu mer att göra. Vi får hoppas att informationen går fram, så att trygghetslarmet blir tillgängligt för allt fler människor.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Föredrogs men bordlades åter
socialutskottets betänkande 1976/77:29
arbetsmarknadsutskottets betänkanden 1976/77:23 och 33

§ 9 Vissa industri- och sysselsättningsstimulerande åtgärder, m. m.

Föredrogs
näringsutskottets betänkanden
1976/77:35 med anledning av propositionen 1976/77:95 i vad avser
vissa industristimulerande åtgärder jämte motioner,

1976/77:36 med anledning av propositionen 1976/77:100 i vad avser
anslag till företags- och branschfrämjande åtgärder, m. m. jämte mo-
tioner,

arbetsmarknadsutskottets betänkanden
1976/77:26 med anledning av propositionen 1976/77:95 om vissa in-
dustri- och sysselsättningsstimulerande åtgärder, såvitt propositionen
hänvisats till arbetsmarknadsutskottet, jämte motioner,

1976/77:27 med anledning av motion om införande av en arbetstrygg-
hetsavgift,

skatteutskottets betänkande
1976/77:46 med anledning av motion om begränsning av rätten till
avdrag för kommunalskatt för vissa juridiska personer samt

jordbruksutskottets betänkande
1976/77:23 med anledning av propositionen 1976/77:95 med förslag
om vissa industri- och sysselsättningsstimulerande åtgärder såvitt avser
anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde.

Herr TALMANNEN:

Näringsutskottets betänkanden nr 35 och 36, arbetsmarknadsutskottets
betänkanden nr 26 och 27, skatteutskottets betänkande nr 46 samt jord-
bruksutskottets betänkande nr 23 debatteras i ett sammanhang och yr-
kanden beträffande samtliga dessa betänkanden får framställas under den
gemensamma överläggningen.

I det följande redovisas endast de betänkanden, vid vilka under över-
läggningen framställts särskilda yrkanden.

Näringsutskottets betänkande nr 35

I propositionen 1976/77:95 hade föreslagits
beträffande investeringsfrämjande åtgärder (bilaga 3 – industridepar-
tementet – punkten 1, s. 19–24) att riksdagen skulle

1. medge att statlig garanti enligt vad föredragande statsrådet hade förordat beviljades för lån till investeringar med 1 000 000 000 kr.,

2. till Täckande av förluster vid investeringsgarantier till vissa företag för budgetåret 1977/78 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

beträffande utvecklings- och etableringsfrämjande åtgärder (bilaga 3 punkten 3, s. 26–28) att riksdagen godkände de riktlinjer för utvecklings- och etableringsfrämjande åtgärder m. m. som föredragande statsrådet hade förordat.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen läggs fram förslag om industri- och sysselsättningsstimulerande åtgärder. Förslagen koncentreras framför allt på åtgärder för att öka den ekonomiska aktiviteten i näringslivet och att möta de ökade arbetslöshetsriskerna i vissa i dag speciellt utsatta orter. Härvid föreslås dels åtgärder inom energisparområdet för att ytterligare stimulera tidigareläggning av angelägna industriprojekt, dels särskilda statliga garantier i vissa fall för lån upptagna för angelägna investeringsprojekt, dels en höjning av ramen för statliga garantier för lån till hantverks- och industriföretag. Förslag framläggs också om bidrag till mottagningsanordningar för olja från fartyg. Vidare föreslås ett tillfälligt sysselsättningsbidrag för företag på vissa särskilt utsatta branscher och orter. En särskild ordning föreslås också för att öka möjligheterna att lämna lokaliseringstöd på orter utanför stödområdet med särskilt svårösta sysselsättningsproblem. Särskilda insatser i utvecklings- och etableringsfrämjande syfte på dessa orter föreslås också. Insatserna bör ses som komplement till det av regeringen tidigare i år beslutade sysselsättningspolitiska åtgärds-paketet.

För att täcka statens direkta utgiftsbehov föreslås på tilläggsstat III för innevarande budgetår 350 milj. kr. bli anvisade.”

I detta sammanhang hade behandlats

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna

1976/77:1524 av herr Palme m. fl. (s), vari såvitt här var i fråga (yrkandet 1) hemställt att riksdagen med anledning av propositionen 1976/77:95 bilaga 3 punkten 1 uttalade att de riktlinjer för statlig garanti för lån till investeringar som förordats i motionen borde gälla,

1976/77:1526 av herr Werner m. fl. (vpk), vari såvitt här var i fråga hemställt att riksdagen skulle

dels avslå propositionen 1976/77:95 i ifrågavarande delar,

dels besluta att i propositionen avsätta 350 milj. kr. fördelades enligt följande (yrkandet 3):

a) 50 milj. kr. avsattes för planering och förberedelse av nya framtidsinriktade statliga industriprojekt, särskilt inriktade på strukturdrabbade orter,

b) 200 milj. kr. avsattes för att stimulera sociala investeringar företrädesvis inom daghems-, förskole- och vårdsektorn,

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

c) 100 milj. kr. avsattes för utbildningsåtgärder inom de nämnda ut-
byggnadssektorerna,

dels den under allmänna motionstiden vid 1976/77 års riksmöte väckta
motionen 1976/77:1327 av herr Palme m. fl. (s), vari såvitt här var i
fråga hemställdes att riksdagen skulle

6. besluta inrätta en strukturfond fr. o. m. den 1 april 1977 i enlighet
med i motionen angivna riktlinjer,

7. besluta ställa en rörlig kredit på 750 000 000 kr. i riksgäldskontoret
till strukturfondens förfogande fr. o. m. den 1 juli 1977,

8. hos regeringen anhålla om utfärdande av de närmare föreskrifter
som erfordrades för inrättandet av strukturfonden.

Utskottet hemställde

1. beträffande investeringsgarantier att riksdagen med bifall till pro-
positionen 1976/77:95 bilaga 3 punkten 1 och med avslag på motionen
1976/77:1526 i ifrågavarande del skulle

a) medge att statlig garanti med 1 000 000 000 kr. beviljades för lån
till investeringar enligt vad utskottet hade förordat och avslå motionen
1976/77:1524 yrkandet 1 i den mån det inte tillgodosetts genom detta
beslut,

b) till Täckande av förluster vid investeringsgarantier till vissa företag
för budgetåret 1977/78 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett förslags-
anslag av 1 000 kr.,

2. beträffande strukturfond att riksdagen skulle avslå motionen
1976/77:1327 yrkandena 6–8,

3. beträffande utvecklings- och etableringsfrämjande åtgärder m. m.
att riksdagen med bifall till propositionen 1976/77:95 bilaga 3 punkten
3 och med avslag på motionen 1976/77:1526 i ifrågavarande del godkände
de riktlinjer som föredragande statsrådet hade förordat,

4. beträffande alternativt förslag till stimulansåtgärder att riksdagen
skulle avslå motionen 1976/77:1526 yrkandet 3.

Följande två reservationer hade avgivits av herrar Svanberg, Bengtsson
i Landskrona, Blomkvist och Wååg, fru Hansson samt herrar Högström
och Pettersson i Lund (samtliga s)

1. beträffande investeringsgarantier, vari reservanterna ansett att ut-
skottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1976/77:95 bilaga 3
punkten 1, med bifall till motionen 1976/77:1524 yrkandet 1 och med
avslag på motionen 1976/77:1526 i ifrågavarande del skulle

a) medge att statlig garanti med 1 000 000 000 kr. beviljades för lån
till investeringar enligt vad reservanterna hade förordat,

b) till Täckande av förluster vid investeringsgarantier till vissa företag
för budgetåret 1977/78 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett förslags-
anslag av 1 000 kr.,

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

2. beträffande strukturfond, vari reservanterna ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1976/77:1327 yrkandena 6-8 skulle

a) besluta att en strukturfond enligt av reservanterna angivna riktlinjer skulle inrättas den 1 juli 1977 och bemyndiga regeringen att utfärda närmare föreskrifter för fonden,

b) bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att fr. o. m. den 1 juli 1977 ställa en rörlig kredit på 750 000 000 kr. till förfogande för strukturfonden.

Näringsutskottets betänkande nr 36

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 6 (Medelstillskott till Norrlandsfonden)

Regeringen hade i propositionen 1976/77:100 bilaga 17 (industridepartementet) under punkten B 13 (s. 79 f.) föreslagit riksdagen att till Medelstillskott till Norrlandsfonden för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna 1976/77:126 av herr Nyquist m. fl. (s) och 1976/77:1243 av herr Gillström m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde en utredning om möjligheterna att skapa en fond för de s. k. södra skogslänen Gävleborg, Kopparberg och Värmland i enlighet med vad i motionen anförts.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till regeringens förslag till Medelstillskott till Norrlandsfonden för budgetåret 1977/78 anvisade ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.,

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:126,

3. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1243.

Punkten 7 (Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader)

Regeringen hade under punkten C 3 (s. 92-94) föreslagit riksdagen att till Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 25 700 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna 1976/77:159 av fru Hörnlund (s) och herr Carlstein (s) såvitt nu var i fråga (yrkandet 2) samt

1976/77:885 av herr Wååg m. fl. (s) såvitt gällde hemställan att riksdagen beslutade att anslaget C 3 Bidrag till företagareföreningarnas administration skulle vara 29 000 000 kr. (yrkandet 2).

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1976/77:885 yrkandet 2 till Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader för budgetåret 1977/78 anvisade ett reservationsanslag av 25 700 000 kr.,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:159 yrkandet 2.

Reservation hade avgivits av herrar Svanberg, Bengtsson i Landskrona och Carlsson i Tyresö, fru Hansson samt herrar Pettersson i Lund, Häll och Sivert Andersson i Stockholm (samtliga s) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1976/77:885 yrkandet 2 till Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader för budgetåret 1977/78 anvisade ett reservationsanslag av 29 000 000 kr.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 26

I propositionen 1976/77:95 (bilaga 2) hade regeringen under punkten 1 (s. 11–16) efter föredragning av herr statsrådet Ahlmark föreslagit att riksdagen skulle

1. godkänna vad som förordats rörande tillfälligt sysselsättningsbidrag till vissa företag med dominerande ställning på orten,
2. till Sysselsättningskapande åtgärder på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 000 kr.

Under punkten 2 (s. 17–18) bereddes riksdagen ta del av vad herr statsrådet Åsling anför om viss ordning för att lämna lokaliseringsstöd utanför det allmänna stödområdet.

(Propositionens huvudsakliga innehåll har redovisats under näringsutskottets betänkande nr 35.)

I detta sammanhang hade behandlats

dels den under allmänna motionstiden vid 1976/77 års riksmöte väckta motionen 1976/77:220 av herr Alftin m. fl. (s),

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna 1976/77:1525 av herr Palme m. fl. (s), vari yrkats

1. att riksdagen med anledning av propositionen 1976/77:95 bilaga 2 p. 1 uttalade att de riktlinjer för tillfälligt sysselsättningsbidrag till vissa företag som förordats i motionen borde gälla,
2. att riksdagen hos regeringen begärde att förslag skyndsamt lades fram om samhällskontroll vid nedläggning av företag m. m.,
3. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om riktlinjer för regionalpolitiken m. m., och 1976/77:1526 av herr Werner m. fl. (vpk), såvitt nu var i fråga (yrkandet 1).

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

Utskottet hemställde

1. beträffande avslag på förslaget om tillfälligt sysselsättningsbidrag och införande av en lag med förbud mot avskedanden m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1526, yrkandet 1,

2. beträffande grunder för tillfälligt sysselsättningsbidrag till vissa företag med dominerande ställning på orten

A. att riksdagen godkände vad som förordats i propositionen 1976/77:95, bilaga 2, punkt 1,

B. att motionen 1976/77:1525, yrkandet 1, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

3. att riksdagen till Sysselsättningssskapande åtgärder på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 anvisade ett reservationsanslag av 200 000 000 kr.,

4. beträffande lagstiftning om samhällskontroll vid nedläggning av företag att riksdagen skulle avslå motionerna 1976/77:220 och 1976/77:1525, yrkandet 2,

5. beträffande ordningen för att lämna regionalpolitiskt stöd i vissa kommuner utanför stödområdena

A. att motionen 1976/77:1525, yrkandet 3, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

B. att riksdagen lämnade utan erinran vad föredraganden anfört under punkten 2 i bilaga 2 till propositionen.

Följande två reservationer hade avgivits av herrar Fagerlund och Nilsson i Östersund, fru Hörnlund, herr Johansson i Simrishamn, fru Ludvigsson, herr Nilsson i Kalmar samt fru Leijon (samtliga s)

1. beträffande grunder för tillfälligt sysselsättningsbidrag till vissa företag med dominerande ställning på orten, vari reservanterna ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med anledning av vad som förordats i propositionen 1976/77:95, bilaga 2, punkten 1, samt med bifall till motionen 1976/77:1525, yrkandet 1, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

2. beträffande lagstiftning om samhällskontroll vid nedläggning av företag, vari reservanterna ansett att utskottet under 4 bort hemställa

A. att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:1525, yrkandet 2, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

B. att motionen 1976/77:220 inte föranledde någon riksdagens åtgärd.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av herrar Fagerlund och Nilsson i Östersund, fru Hörnlund, herr Johansson i Simrishamn, fru Ludvigsson, herr Nilsson i Kalmar samt fru Leijon (samtliga s) beträffande ordningen för att lämna regionalpolitiskt stöd i vissa kommuner utanför stödområdena (mom. 5).

Nr 129

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

Skatteutskottets betänkande nr 46

I detta betänkande behandlades motionen 1976/77:1328 av herr Palme m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen skulle anta av motionärerna framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt, innebärande att nuvarande kommunalskatteavdrag fr. o. m. 1978 års taxering skulle begränsas till två tredjedelar av den kommunalskatt som debiterats den skattskyldige året före taxeringsåret.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1328.

Reservation hade avgivits av herrar Wärnberg, Kristenson, Johansson i Jönköping, Carlstein och Westberg i Hofors, fru Normark samt herr Forslund (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:1328 skulle anta av reservanterna framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt.

Jordbruksutskottets betänkande nr 23

I propositionen 1976/77:95, bil. 1, hade regeringen (jordbruksdepartementet) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad i propositionen förordats rörande tillfälliga bidrag till anordningar för mottagning och behandling av olja och oljeförorenat vatten från fartyg m. m.,
2. till Stöd till avfallsbehandling m. m. på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 000 kr.

(Propositionens huvudsakliga innehåll har redovisats under näringsutskottets betänkande nr 35.)

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. godkänna vad i propositionen förordats rörande tillfälliga bidrag till anordningar för mottagning och behandling av olja och oljeförorenat vatten från fartyg m. m.,
2. till Stöd till avfallsbehandling m. m. på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 000 kr.

Herr BENGTTSSON i Landskrona (s):

Herr talman! I näringsutskottets betänkande nr 35, som jag kommer att uppehålla mig vid, behandlas i propositionen 95 framlagda förslag om industri- och sysselsättningsfrämjande åtgärder. Propositionens förslag är formade mot bakgrund av den låga aktivitetsnivå på investeringsidan som kännetecknar vissa delar av den svenska industrin – allt

enligt statsministern. Som ett medel att motverka svårigheterna föreslås statliga investeringsgarantier, garantier som inom en total ram av en miljard kronor skall gälla främst större investeringar.

I reservationen I genomlyser vi från socialdemokratiskt håll förslaget, vilket vi också har gjort i vår motion 1524.

Vi menar att det i första hand behövs en aktiv näringspolitik och strukturpolitiska insatser i ett antal branscher. De i propositionen föreslagna åtgärderna är till största delen inriktade på stöd till storföretagen. Regeringsförslagen i propositionen är dessutom huvudsakligen koncentrerade på de relativt kortsiktiga problemen. Enligt vår uppfattning borde de medel som nu föreslås ha inriktats på och använts till en strukturalisering inom ramen för en samlad plan, som vi skulle ha fastställt.

De föreslagna strukturgarantierna kan näppeligen få någon investeringsstimulerande effekt. Vad som enligt vår uppfattning är återhållande på industriinvesteringarna är inte brist på likviditet inom företagen utan i första hand det låga kapacitetsutnyttjandet inom industrin. När vi nu räknar med att garantierna i stor utsträckning kommer att utnyttjas, kommer de ändå att få en styrande effekt på strukturutvecklingen. Och just mot den här bakgrunden menar vi att också de samhällsekonomiska bedömningarna måste in i bilden. Detta gäller alldeles särskilt att varje enskilt projekt måste sättas in i ett övergripande planeringssammanhang, där vederbörlig hänsyn måste tas till såväl samhällets som företagets och de anställdas berättigade intressen.

Mot denna bakgrund hyser vi stor tveksamhet om det föreslagna garantisystemets lämplighet. Investeringsbesluten framställs i såväl propositionen som utskottsbetänkandet som en rent företagsekonomisk angelägenhet. Som jag nyss framhöll måste också det enskilda investeringsprojektet bedömas i sitt samhällsekonomiska sammanhang. Garantier av den här arten kan alltså, som jag framhållit, få en styrande effekt på strukturutvecklingen.

Vi menar därför att det är helt nödvändigt att aktuella investeringar sätts in i ett övergripande planeringssammanhang. Mot denna bakgrund vill vi att investeringsprojekt av strukturpåverkande karaktär skall prövas av den styrelse som vi föreslår för den strukturfond som vi önskar till skapa och som jag strax skall komma in på och redogöra för.

Enligt propositionens och utskottsmajoritetens förslag skall de företag som önskar utnyttja den föreslagna statsgarantin söka lån hos sina ordinarie bankförbindelser. Men avlyften av de här lånen för vilka statsgaranti har lämnats lägger man på Investeringsbanken. Det innebär att denna bank i stor utsträckning kommer att bli ett refinansieringsinstitut. Och detta överensstämmer knappast med de grunder som vi en gång har beslutat här i riksdagen för hur banken skall fungera. Det är naturligtvis ytterst angeläget att Investeringsbanken även i framtiden kan spela den betydelsefulla roll som vi gett den och att vi inte genom nya beslut ändrar bankens karaktär.

Vi har i reservation I sagt att endast under de förutsättningar som

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

jag här har anfört är vi beredda att inte motsätta oss det föreslagna garantisystemet.

I vår motion 1327 tar vi upp frågan om tillskapandet av ytterligare resurser för att täcka företagens kapitalbehov. Vi menar att det som nu står till buds inte är tillräckligt när det gäller att lösa de problem som hänger samman med den nödvändiga strukturomvandlingen inom näringslivet. Vi hävdar alltså att ytterligare resurser behövs, och det måste vara resurser som kan ge möjligheter till ett stort risktagande från statens sida och samtidigt gynnsamma ränte- och amorteringsvillkor för företagen.

För att skapa dessa möjligheter har vi föreslagit inrättandet av en strukturfond. För att fonden redan första året skall kunna göra en betydande insats bör den enligt vårt förslag tillföras 750 milj. kr. i en rörlig kredit. Pengarna skall i övrigt skaffas fram genom att en arbetsgivaravgift på 0,25 % tas ut och genom att en begränsning av juridiska personers rätt till avdrag för debiterad kommunalskatt vid inkomsttaxering görs.

Olika former för fondens medverkan är givetvis tänkbara. Aktieteckning i samband med nyemission bör enligt vår uppfattning komma att spela en framträdande roll. Men fondens insatser skall också kunna kombineras med kapitaltillskott från Investeringsbanken. Genom tillskapande av denna strukturfond skulle samhällets förutsättningar att på ett positivt sätt kunna påverka strukturutvecklingen inom industrin förbättras.

Herr talman! De av oss i reservationerna 1 och 2 föreslagna åtgärderna skulle på ett avgörande sätt medverka till att lösa en rad närings- och strukturpolitiska problem, som i dag finns i vårt näringsliv och som vi önskar skall få sin lösning. Jag ber därför att få yrka bifall till reservationerna 1 och 2 i näringsutskottets betänkande nr 35.

Herr talman! Under förutsättning av bifall till reservationen 2 i näringsutskottets betänkande nr 35 ber jag för att spara tid för kammaren att redan nu få yrka bifall till den reservation i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 27 som innehåller förslag till lag för den av oss föreslagna strukturfonden.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Debatten gäller i huvudsak regeringens kortsiktiga åtgärdsprogram för stimulans av industri och sysselsättning. Vi från vänsterpartiet kommunisterna förkastar i stort sett hela detta åtgärdsprogram. Vi anser dess utformning stötande. Vi anser det vara ett grovt gynnande av storföretagen. Vi anser det dessutom osannolikt att det kan stimulera sysselsättningen.

Först och sist speglar programmet emellertid en grundläggande svaghet hos regeringen. Programmet är ett uppkok av tvivelaktiga improvisationer. Det ingår inte i någon som helst långsiktig aktion för att komma till rätta med arbetslöshets- och strukturproblemen.

Sanningen är nämligen den att regeringen inte har någon strukturpolitik. Och till sanningen hör tyvärr också att arbetarrörelsen inte har

något verkligt att sätta upp mot denna tomhet, eftersom inte heller socialdemokraterna har någon strukturpolitik.

I regeringens åtgärdsprogram finns fyra inslag. Företag på vissa orter skall få 75 % av lönekostnaden betald, om de behåller arbetare som de har varslat om avsked. Investeringsgarantier skall ges till vissa s. k. utvecklingsfrämjande investeringar i företagen. Bidrag skall ges till vissa investeringar, som enligt lag skall genomföras för att göra oljehanteringen i hamnar och liknande arbeten säkrare. Ett litet, litet bidrag skall ges till serviceåtgärder för småföretag med chans att öka lokal sysselsättning.

Det första inslaget – bidraget till löner för varslade arbetare – är ganska häpnadsväckande. Det visar med vilken hämningslös öppenhet regeringen går företagens ärenden. Det räcker alltså med att varsla om en minskning av arbetsstyrkan för att få pengar att behålla de anställda med. Detta är rättsligt sett en djupt stötande metod att handskas med offentliga medel. Hur skall man veta om varslet är en bluff? Hur skall man kontrollera att inte företagen ändå skulle ha behållit dem som de varslat? Utsikten att få lätt förtjänta pengar kan ju stimulera till varsel som annars inte skulle ha kommit. Pengarna kan då betalas ut, och något verkligt förhindrande av sysselsättningsminskning äger alltså inte rum. Det är faktiskt rent skoj. Det är en fräckhet av en regering att i ett allvarligt sysselsättningsläge bjuda ut sådant på den politiska marknaden.

Den andra punkten gäller investeringsgarantier. Här är regeringens tanke minst sagt oklar. Om dessa garantier skall utnyttjas förutsätter det att det finns företag som vill göra vissa typer av investeringar. Men problemet är ju att investeringsklimatet allmänt är dåligt, i synnerhet för långsiktigt syftande industriinvesteringar. Att ställa lånepengar till förfogande går kanske bra i högkonjunktur men får ringa effekt i en svag konjunktur.

Att bara ställa garantier till förfogande visar dessutom att regeringen överlämnar hela utvecklingen åt företagen – om de nu kommer att ta något initiativ. Regeringen har själv ingen uppfattning om vilken struktur som skall främjas. Avsaknaden av strukturpolitik framträder med all skärpa.

Den tredje punkten gäller bidrag till vissa oljehanteringsinvesteringar. Vi har från vpk svårt att se att de som skall företa sådana tillhör samhällets bidragsbehövande delar. Är det lag på att oljehantering skall fylla vissa säkerhetskrav, så skall de kunna fyllas utan särskilda bidrag.

Vpk godtar däremot det lilla bidraget på 5 miljoner för konsultservice åt vissa småföretag. Typiskt är att småföretagen får den mest blygsamma delen i regeringens åtgärdsprogram. Regeringen står annars gärna som småföretagens vän, men i propositionen är det storbolagen som förutsätts ta ut de stora pengarna. 200 miljoner kan storföretagen få för bluffvarsel. 5 miljoner får småföretag som lokalt kan öka sin sysselsättning. Så mycket sagt om regeringens småföretagarvänlighet.

Vpk ställer i motsats till regeringen följande förslag.

Vi vill ha en lag som förbjuder permitteringar och avskedanden på

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

de särskilt drabbade orter som avses i propositionen. En sådan lag kan inte företagen bluffa med. Ett förbud skall gälla ett år i taget. Det skall avse att hindra avskedanden innan alternativ sysselsättning hunnit ordnas.

Vpk vill ha bort bluffbidragen och de lättförtjänta pengarna. Vi vill i stället lägga de 200 miljonerna på investeringar i sociala bristområden, företrädesvis barntillsynen. Detta skulle ge verklig sysselsättningseffekt. Det skulle dessutom ge en bättre social fördelning i samhället. Vpk vill därutöver ge 100 miljoner för utbildning av dem som kommer att efterfrågas inom denna nya del av den sociala sektorn.

Vpk vill ge 50 miljoner till utredning och projektering av ett statligt industriprogram, som kan ge säker framtida sysselsättning på de orter som främst drabbas av strukturkrisen. Vad de orterna behöver är ett handfast framtidshopp, inte socialbidrag åt de företag som hotar att inskränka.

I motsats till regeringens program ger vpk:s förslag en omedelbar och bestående sysselsättningseffekt. I motsats till regeringens program har vpk:s program en långsiktig inriktning.

Som jag nämnde, saknar regeringen en strukturpolitik. Den släpper uppenbarligen alla tyglar åt storföretagen och multijättarna. Deras visdom skall vi alla underkasta oss, oavsett om det leder till arbetslöshet, kapitalexport, osund inriktning av produktionen och dålig social fördelning.

Typiskt är hur regeringen motiverar sina kortsiktiga åtgärder. Man säger att de långsiktiga åtgärderna får vänta tills vederbörande branschutredningar är klara. Men det är ju helt fel synsätt. Sedan propositionen lades har två stålutredningar och en varvsutredning kommit, och de har bekräftat vad man redan visste. Dessa branscher kan inte växa. De kan aldrig bli basen för en ny strukturpolitik. Där kan inte sysselsättningen öka. Det borde man ha insett långt tidigare, för det har varit ganska klart och tydligt, och gjort upp ett program för ny industri och en medveten styrning av dess utveckling. Nu står man där utan program.

Också socialdemokratin står tomhänt när det gäller strukturpolitiken. Man föreslår en strukturfond med löntagarmajoritet. Det är i och för sig ingen dålig idé. Men fonden blir ju skäligen maktlös ifall storföretagen inte vill investera på krisorterna, eller om de vill driva sin egen linje för industrins utveckling. Och ingen strukturfond i världen kan ju hindra storföretagen att kalhugga, tömma gruvorna eller föra ut kapital.

Vad är egentligen strukturpolitik? Vilken strukturpolitik skulle behövas? Vari består Sveriges problem?

Sverige har drabbats av den kapitalistiska utvecklingen på ett speciellt sätt. Landet har relativt mycket tung industri, koncentrerad till vissa regioner, som är starkt beroende av den. Denna tunga industri har fått leda utvecklingen i Sverige under lång tid alltför mycket. Den har inriktat sig på råvaror och halvfabrikat. Den har kortsiktigt tjänat på rovdriften med malm och skog. Den har haft en hård utslagningstakt.

När den nu drabbas av den allmänna kapitalistiska krisen, blir följderna

särskilt svåra. Den måste då skära ner, den måste koncentrera. Mycket stora enheter är dess livsvillkor. Dessa branscher måste också slå ut tusentals människor, eftersom andra kan göra halvfabrikaten lika bra och dessutom billigare.

Av detta måste man ju dra en bestämd slutsats. Sverige måste bort, så småningom och gradvis, från denna tunga, kapital- och energikrävande struktur, som leder till rovdrift på naturresurserna och svår miljöförstöring. Man måste göra upp med de gamla nationalromantiska föreställningarna att skogen och malmen är Sveriges ekonomiska framtidsbas. Visserligen kommer skogs- och stålindustrierna att finnas där i framtiden. Men de kommer aldrig att växa sysselsättningsmässigt, snarare tvärtom. Energikrisen och miljökrisen gör att de heller inte kan få fara fram med resurserna som tidigare.

Utvecklingen av det industriella samhället sker i stadier. Sverige är ett högt utvecklat land. Sverige har sedan länge lämnat det stadium, när framgångar kunde vinnas genom exploatering av stora mängder materia och naturresurser.

Industrialiseringens nya stadium, det framtida stadiet, ger försteg åt den mycket högt förädlade och förfinade produktionen, den som spar material, inte använder de stora mängderna, utan har kvalitet som sitt riktmärke. En tung struktur med mycket råvaror och halvfabrikat hindrar en sådan progressiv utveckling. Kapitalet biter sig fast vid halvfabrikatutvinningen. I stället för att förnya produktionen, kanske man exporterar kapital. Och stora resurser binds med sådan struktur i försök att koncentrera och spara in och slå ut arbetskraft.

Under den långa socialdemokratiska regeringsperioden klagjorde man aldrig riktigt dessa sammanhang. Man uppfattade strukturpolitik som något mycket traditionellt. Man skulle i s. k. socialt acceptabla former och med statens stöd genomföra den strukturomvandling som privatkapitalismen råkade in i. Det var aldrig tal om att införa nya, aktiva moment, aldrig tal om att egentligen ifrågasätta själva grunden i utvecklingen. Följden blev också att mellan 1965 och 1976 antalet personer i arbete i Sverige minskade med motsvarande 30 000 heltidsarbetstillfällen samtidigt som befolkningen i arbetsför ålder ökade med 300 000. Under samma period steg den genomsnittliga årliga arbetslöshetsnivån med 50 % – allt en tacksam utgångspunkt för kapitalets offensiv i dagens avtalskamp.

Men vad innebär då en verklig strukturpolitik i de arbetandes intresse? Vilka är dess utgångspunkter?

För det första måste den utgå från att hela industristrukturen stegvis och på sikt förändras. För det andra måste den medföra en förnyelse och en modernisering i social riktning också av den s. k. infrastrukturen, dvs. den större samhälleliga ramen. För det tredje måste den innebära en social och ekonomisk omfördelning av omfattande natur. Dessa olika sidor av en framtida strukturpolitik hänger nära samman med varandra.

Industristrukturen måste förskjutas bort från de tunga sektorerna, bort

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

från den ohållbara rovdriften och från överruttagen, bort från de sektorer som inte behöver mer arbetskraft. I stället måste den högt drivna förädlingen byggas ut. Denna måste omfatta inte bara avancerade maskiner och apparater av förfinad konstruktion utan hela systemlösningar, exempelvis styrsystem, nya kommunikationssystem och liknande. Det är denna typ av produktion som har framtiden för sig. Med en sådan skulle Sverige kunna göra snabba framsteg och bli ledande på ett nytt och mer progressivt sätt. Det är den typen av produktion som kan bidra till en förnuftigare form av industrialism, som kan skapa nya jobb och – inte minst – som är den för ett relativt högkostnadsland som Sverige med en teknologiskt kompetent arbetarstyrka verkligt naturliga vägen att hävda sig.

Denna strukturella utveckling kan sedan stödjas på olika sätt. Genom att t. ex. förnya hela det kollektiva transportnätet och modernisera det upp till högsta tekniska kapacitet understödjer man en mindre slösaktig transportekonomi. Man skapar också på den nationella marknaden ett underlag för försäljning av avancerad apparatur och nya typer av transportmedel som hjälper de högt drivna förädlingsindustrierna framåt.

Genom en social omfördelning prioriterar man upp sociala bristsektorer. Detta stärker redan i sig självt de arbetandes levnadssituation, och det skapar ny sysselsättning. Det ger indirekt också arbete åt de industri- och byggnadsarbetare som svarar för byggnader och utrustning åt den sociala sektorn.

Ett strukturprogram av det slag som jag här kort skisserat kan inte genomföras av privatkapitalet. Det förutsätter i stället ett aktivt och ofensivt statligt program. Det förutsätter statlig industrialisering. Det förutsätter en ny inriktning på forskning och utbildning, så att vi inte som nu får en forskning som är styrd av näringslivets intressen. Det förutsätter för att lyckas också ledning och makt åt de arbetande, eftersom det är på deras kompetens och politiska medvetande som genomförandet av programmet i hög grad beror.

Detta är i mycket korta drag vpk:s huvudtankegångar när det gäller strukturpolitiken. Vi menar att det hade varit till fördel i denna för de arbetande så trängda situation, om man inom arbetarrörelsen hade diskuterat sådana ting mer och från en principiellt ny utgångspunkt. Arbetarrörelsens politik kan ju inte bara bestå i att genomföra privatkapitalismens strukturförändringar i hjälpligt acceptabla former. Vi måste få en ny typ av strukturuomvandling, en ny och annorlunda uppfattning om industrialism och industriell utveckling.

Som vi ser det har arbetarrörelsen två vägar att välja mellan: att underkasta sig kapitalismens krav och i gengäld söka skydda sig mot dess värsta avigsidor, eller att angripa kapitalismen själv och därmed på sikt göra sig kvitt själva roten till arbetslösheten, utslagningen och den sociala underlägsenheten för folkflertalet. Hittills har man följt den förstnämnda linjen. Det har gjort storkapitalet ännu mäktigare än det förut var. Och när den borgerliga regeringen kom, kunde denna ökade makt användas

för att gå till motangrepp mot arbetarklassens hela sociala ställning, såsom nu sker i avtalskampen och på annat sätt. Av detta bör en slutsats vara given: det är hög tid för den andra linjen.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till vpk-motionen 1526 och avslag på utskottens hemställan i de betänkanden som är under behandling på denna punkt, även jordbruksutskottets betänkande 23.

Herr SIEGBAHN (m):

Herr talman! Den här debatten omfattar dels propositionen 95 om vissa industri- och sysselsättningsstimulerande åtgärder och de förslag som där framläggs, dels vissa motioner som väckts antingen under den allmänna motionstiden eller med anledning av propositionen. Då frågorna spänner över ganska olika områden har de behandlats av olika utskott.

Jag skall för min del begränsa mig till de två frågor som närmare berörs i näringsutskottets betänkande nr 35 och som där blivit föremål för två socialdemokratiska reservationer, den ena beträffande investeringsgarantier och den andra angående upprättandet av en strukturfond. Jag kommer således inte att ge mig in i den mycket allmänna debatt om den industriella strukturen som herr Jörn Svensson dragit upp – f. ö. inte för första gången och kanske inte i termer som nämnvärt avviker från de tankegångar han tidigare framfört – utan tänker hålla mig till propositionen och de yttranden som den gett anledning till.

Inte heller tänker jag ta upp en diskussion om storföretag och småföretag. Den här propositionen avser ju vissa industri- och sysselsättningsstimulerande åtgärder. Det är klart att det rör sig om åtgärder av begränsad varaktighet som syftar till att stimulera näringslivet just i dagens situation. Man kan naturligtvis säga att åtgärderna i första hand gäller de större företagen, men det är ju en känd sak att storföretagen i sin tur anlitar de mindre företagen vid vidarebeställningar. Om de här åtgärderna i och för sig är riktiga kommer de därför att ha en värdefull inverkan också på småföretagen. Men vi kommer senare under året att få en proposition om småföretagens problem. Det finns ännu inte tillräckligt material färdigt i regeringskansliet, varför man velat spara frågan tills man fått en total bild av småföretagens problem både i vad gäller skatter och annat. Det finns alltså tillfälle att senare återkomma till dessa frågor.

Socialdemokraterna har inte reserverat sig mot utskottets tillstyrkande av ett system med investeringsgarantier och beviljande av ett anslag på 1 000 milj. kr. för detta ändamål. De har endast uttryckt tvivel om huruvida dessa garantier skulle komma till någon större användning. Man säger i motionen 1524 att "de föreslagna garantierna knappast kan få någon investeringsstimulerande effekt". Samtidigt är man emellertid, märkligt nog, rädd för att garantierna skulle kunna få "negativa konsekvenser", bl. a. genom att ha "en styrande effekt på utvecklingen".

Med hänsyn härtill kräver man att investeringsgarantier skall lämnas av regeringen i vad avser järn- och stålområdet och i övrigt av ett särskilt

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

tillsatt organ. Regeringens förslag är att garantierna normalt skall beviljas av industriverket och, vad beträffar mycket stora och principiellt viktiga belopp, av regeringen.

Härmed är vi inne på innehållet i den andra socialdemokratiska reservationen och en av huvudtankarna i de socialdemokratiska motionerna 1327 och 1524.

Dessa motioner innehåller en panegyrik över den tidigare socialdemokratiska politiken. Helt i linje härmed hävdar man att de svenska företagen inte alls "befinner sig i någon allmän krissituation". Detta sägs eftertryckligt bestyrkas av en sammanställning av de större företagens bokslut i Veckans Affärer nr 11. Endast några företag redovisade en förlust 1976 och nästan hälften av de hittills redovisade företagen hade en ökning av sitt rörelseresultat under 1976 jämfört med 1975, framhåller man.

Gör man sig nu mödan att gå till källan för ifrågovarande artikel, vilket väl socialdemokraterna hoppats att inte någon skulle ha tid med, får man emellertid en helt annan bild. Artikeln har fått den sammanfattande rubriken "Vinstras för industrin. Resultaten försämrades med 17 %". I artikeln sägs sedan bl. a. att berörda företags sammanlagda omsättning visserligen steg med drygt 12 %, men att vinstmarginalen sjönk från 5,3 % till 3,9 %, en försämring med 25 %.

Det kan väl ändå inte vara motionärerna obekant att vi har haft en betydande prisstegring de senaste åren och inte minst det föregående året. Om denna uppgår till exempelvis 10 % och omsättningsökningen i företagen till samma siffra, så har dessas reella inkomster inte ökats med ett öre. Varje omsättningsökning under 10 % innebär då i realiteten en försämring av rörelseresultatet. Det är ju detta som har inträffat. Sällan har uttrycket att återge fakta som en viss potentat citerar bibeln varit så tillämpligt som i detta fall. Jag anser att det är viktigt att påpeka dessa förhållanden, eftersom de socialdemokratiska påståendena utgör en del av den skönmålningspropaganda om det dukade bordet som man efter valnederlaget så intensivt ägnat sig åt.

Men låt oss återgå till motionens förslag om handläggning av investeringsgarantierna! Dessa skulle sålunda omhänderhas av ett särskilt organ, nämligen styrelsen för en strukturfond. Ty det märkliga är att samtidigt som man utbreder sig över ~~en~~ gynnsamma ekonomiska utvecklingen, så erkänner man att investeringarna ligger på en helt otillfredsställande nivå, en nivå som på något längre sikt inte kommer att tillåta de reallönehöjningar som man vid löneförhandlingar kräver. Och detta är naturligtvis helt riktigt. Därför vill man skapa en särskild s. k. strukturfond. Denna skulle till en början uppgå till 750 milj. kr. Medlen skulle inledningsvis ställas till förfogande av riksgäldskontoret men längre fram erhållas genom en höjning av arbetsgivaravgiften med till en början av 0,4 % och en höjd företagsbeskattning genom försämrade avdragsregler för företagen.

Härefter följer ett intressant resonemang. Man säger att arbetsgivar-

avgiften i realiteten betalas av de anställda, eftersom dessa vid löneförhandlingarna håller nere sina lönekrav i proportion till höjningen av arbetsgivaravgiften och sålunda därigenom avstår från en annars möjlig lönehöjning. Därför, sägs det, är det naturligt att de fackliga organisationerna skall få majoritet i strukturfondens styrelse. Därmed har man i realiteten gjort rent hus med påståendena om att löntagarna enligt det socialdemokratiska förslaget före valet skulle få en skattelindring, som skulle betalas genom en höjning av arbetsgivaravgiften med 3 %. Det är tydligen samma personer som betalar både det ena och det andra i olika former.

Men tankegången öppnar även andra intressanta perspektiv. Med i viss mån samma rätt skulle man kunna hävda att inkomstskattehöjning för ett visst syfte också väsentligen drabbar det stora löntagarkollektivet och att de fackliga organisationerna därför skall ha rätt att bestämma över den konkreta användningen av dessa skattepengar.

Med sitt resonemang som grund föreslår socialdemokraterna helt följderiktigt att strukturfondens styrelse skall ha en majoritet av fackliga representanter. Av styrelsens tio ledamöter skall sex vara fackliga representanter, två från näringslivet och två utses av samhället eller staten. Detta förslag är intressant ur två huvudsynpunkter. Det påminner för det första mycket om det förslag om investeringsfond som i mitten av 1960-talet utarbetades inom Krister Wickmans industridepartement och som jag med anledning av de socialdemokratiska motionerna roat mig med att friska upp i mitt minne. När detta förslag sedan kom i propositionsform hade det dock i stället blivit en investeringsbank. Dess syfte sades vara att lämna garantier till stora industriprojekt som i sig ansågs lönande men var så osäkra och kapitalkrävande, att den vanliga kapitalmarknaden kanske inte skulle stå till förfogande. Banken skulle skötas efter affärsmässiga principer och stå under ledning av en styrelse med mer eller mindre traditionell sammansättning.

Det intressanta och helt nya med dagens motion är att strukturfondens styrelse vid sin bedömning såväl av investeringsgarantier som av bidrag från fonden inte skall ledas av sådana synpunkter utan av – som det numera så modernt heter – övergripande ekonomiska tankegångar. Man förutsätter sålunda i realiteten att fonden skall vara ett slags totalplaneringsinstans för de svenska näringarna. Det är inte utan att man med en viss nostalgi ser tillbaka på de förhållandevis oskyldiga tankegångar som det socialdemokratiska partiet hyste ännu för ett tiotal år sedan. Då utgick man ifrån att näringslivet självt i väsentlig utsträckning kunde bedöma den allmänna färdriktningen för den ekonomiska utvecklingen. Det gällde bara för en statlig investeringsbank att fylla på medel där sådana inte på annat sätt så lätt kunde anskaffas. Nu är man emellertid inne i ett rent planhushållningstänkande.

Intressant i detta sammanhang är att personer som innehar sina positioner på grund av sina kunskaper om löneförhandlingar och liknande ting anses vara den verkliga expertisen på dessa s. k. övergripande eko-

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

nomiska planeringsfrågor. Det är inte staten, och det är inte folkets valda representanter i riksdagen som skall anförtros dessa utomordentligt komplicerade och allvarliga planhushållningsuppgifter, utan det är fackliga representanter som skall sitta i majoritet i strukturfonden.

För det andra kan man konstatera att detta förslag ingår som en del i en allmän attack mot det blandekonomiska samhället och dess livsförutsättningar i syfte att skapa ett planhushållningssamhälle, vars färdriktning och innehåll styrs av fackliga organisationer. Vi kommer något senare i dag att behandla ett utlåtande om den manuella glasindustrin. Med anledning av propositionen i det ämnet har socialdemokrater med bl. a. förre industriministern Rune Johansson som undertecknare väckt en motion, enligt vilken den rådgivande nämnd som finns inom industriverket för glasindustrin, i likhet med nämnder för andra industribranscher där, dels skulle få en facklig majoritet, dels skulle övergå från att vara rådgivande till att vara beslutande. Detta skulle innebära att staten skulle frångå sig beslutanderätten över statliga anslag till glasindustrin och att det skulle ankomma på glasbrukens styrelser etc. att söka få stöd för sina ekonomiska behov inte hos de statliga myndigheterna utan hos fackliga representanter runt om i landet.

Ett ännu viktigare område, som har aktualiserats i dessa dagar, är lönefonderna. Det står nu klart, i motsats till situationen under valrörelsen, att det socialdemokratiska partiet ställer sig bakom LO:s kollektiva lönefonder, vilket på sikt medför att svenskt näringsliv skall ägas och skötas av en majoritet av fackföreningsrepresentanter.

Exemplen kan mångfaldigas. Det socialdemokratiska partiet, pådrivet av sin vänsterflygel, befinner sig på marsch från det nuvarande marknadsekonomiska samhället mot en viss typ av socialistiskt samhälle. Detta är naturligtvis partiets ensak, och det ankommer på medborgarna att i val så småningom ta ställning till en sådan utveckling. Hederligheten kräver dock att man erkänner att dessa målsättningar inte går att förena med ett marknadsekonomiskt samhälle av den typ som vi har i dag.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till näringsutskottets betänkande nr 35 och sålunda avslag på de därvid fogade reservationerna, vilka syftar till ett samhälle av en helt annan typ än det vi har i dag.

Herr BENGTTSSON i Landskrona (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Siegbahn kan inte förlika sig med den av oss från socialdemokratiskt håll framförda tanken att tillskapa en strukturfond, och han kan definitivt inte – det har han framhållit – förlika sig med tanken att den styrelse som vi föreslår för denna strukturfond skulle ha en majoritet av löntagare.

Vi menar för vår del att de anställdas representanter i en mängd olika sammanhang, både enskilt och genom sina organisationer, har visat ett verkligt intresse för den stora omvandling som pågår i vårt näringsliv, hela strukturuomvandlingen. Vi anser därför att de är väl vuxna att också

i ett sådant här sammanhang gå in och ta sitt ansvar för utvecklingen. Jag är övertygad om att om riksdagen vill bifalla vårt förslag, så kommer löntagarrepresentanterna också att visa att de verkligen kan göra en betydande insats på detta område.

Herr Siegbahn är också mycket tveksam för att inte säga alldeles avvisande till tanken att man skulle finansiera den här strukturfonden genom att ta ut några tiondels procent i en arbetsgivaravgift. Nu är det emellertid på det sättet, herr Siegbahn, att det resonemanget inte stämmer riktigt. Vi är väl alla medvetna om att det är ur det samlade produktionsresultatet som vi har att ta ut såväl arbetsgivaravgifter som löner och annat. Det är alltså ur det samlade produktionsresultatet som dessa saker måste tas. Jag menar att de anställda, och deras organisationer i alla möjliga andra sammanhang har visat ett stort samhällsekonomiskt ansvar. De är klart medvetna om att de pengar som en arbetsgivare för deras räkning betalar för sådana ändamål inte också kan tas ut i avlöningspåsen. Jag tror inte så illa om de anställda och deras organisationer att jag skulle våga säga som herr Siegbahn, att de vid löneförhandlingarna inte kommer att ta någon hänsyn till om vissa delar av det samlade resultat som stod till förfogande överfördes till en sådan fond.

Också en annan sak tror jag skulle fått rätt stor betydelse i detta sammanhang. Om kammaren, när vi här för någon månad sedan diskuterade Investeringsbanken, hade gått med på att tillföra banken ytterligare 500 milj. kr. av eget kapital, så hade detta fått stor betydelse även i det här sammanhanget. Strukturutvecklingen går snabbt fram, och det är stora summor som kommer att behövas. Där skulle denna bank kunna göra en verkligt betydelsefull insats.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Siegbahn är litet generad över att regeringen i propositionen inte framstår som småföretagarvänlig utan som storföretagarvänlig, och han försöker rädda sig ur förlägenheten genom att säga att det föreslagna gynnandet av storföretagen skulle indirekt leda till beställningar också hos småföretag.

Bortsett från detta – som jag strax skall ta upp igen – måste det väl ändå sägas, herr Siegbahn, att när man i alla sammanhang gör ett stort nummer av att man är för en levande småföretagsamhet ser det väl litet illa ut att man i en proposition ger 200 milj. kr. i gåvor och 1 000 milj. kr. i garantier till storföretagen – och så ger man 5 milj. kr. till småföretagen! Det är de proportionerna som jag har fäst mig vid.

Dessutom är herr Siegbahns resonemang i sak fullständigt felaktigt. Vartill syftar t. ex. det särskilda sysselsättningsstödet, de 200 miljonerna i bidrag? Jo, det syftar till att undvika sådana avskedanden som annars skulle bli aktuella. Men hur kan undvikande av avskedande hjälpa småföretagen att öka sin sysselsättning? På sin höjd kan det stödet hjälpa dem att upprätthålla samma beställningar och den sysselsättning som

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

de redan förut hade, men det kan inte hjälpa dem att öka sysselsättningen.

Sedan vill jag fråga herr Siegbahn om en sak med utgångspunkt i vad jag tidigare sade. Herr Siegbahn är jurist och representerar ett parti som i alla sammanhang, åtminstone i ord, är för rättssäkerhet. Är det rätt och sunt för den offentliga moralen i detta land att bjuda ut 200 milj. kr. på det enda villkoret, att om man i ett storföretag bara har givit ett varsel av viss storlek, så kan man få kvittera ut de pengarna? Ingen vet ju vad varslet i verkligheten skulle ha lett till – det är ju oerhörda möjligheter att få ut lättförtjänta pengar för ingenting! Tycker herr Siegbahn att det är en tillfredsställande kontrollmekanism för så stora belopp av offentliga medel? Det skulle vara intressant att få veta det.

Herr Siegbahns yttranden om de arbetandes kompetens för att bedöma strukturomvandlingen och hur den skall gå till vittnar om ett mycket stort förakt för det stora flertalet av Sveriges befolkning, inte minst för dem som är aktiva inom fackföreningsrörelsen. Detta förakt är verkligen omotiverat. Många gånger har de människorna i mycket högre grad en övergripande syn än de mera trångt tänkande företagsledarna, som bara ser till de strikt företagsekonomiska kriterierna.

Vidare tycker jag att herr Siegbahn gärna kan lägga av sin hysteriska planhushållningsskräck. Jag kan tala om att det superkapitalistiska Japan har mycket mer långtgående statliga ingripanden i fonder och planeringsinstrument än vad det kapitalistiska Sverige har, utan att det för den skull är fråga om någon planhushållning i Japan. Man kan säga att vad som skiljer socialdemokraterna och de borgerliga åt är att socialdemokraterna är för en något bättre, något mer medveten, organiserad och något mindre slapp form av kapitalism än det låtgåssystem som moderaterna företräder.

Herr SIEGBAHN (m) kort genmäle:

Herr talman! För att börja med vad herr Svensson i Malmö sade senast är jag väl medveten om att Japan erbjuder mycket stora problem ur strikt marknadsekonomisk synpunkt med sina förstuckna subventioner. I vissa avseenden kan det sägas att man i Japan till det yttersta utnyttjar såväl ett kapitalistiskt systems möjligheter som ett socialistiskt systems, men det skall vi inte gå in på närmare.

Både herr Bengtsson i Landskrona och herr Svensson i Malmö fann i mitt yttrande ett ifrågasättande av de fackliga representanternas kapacitet. Det var inte alls min mening, och jag tror inte att jag sade så heller. Vad jag vände mig emot var att man underkänner andra gruppers kapacitet. Man säger att i strukturfonden skall – enligt ett resonemang som jag tycker är något halsbrytande – nu de fackliga representanterna få majoritet. Det är alltså de som skall bestämma. Dessa fackliga representanter har gjort sin karriär på i första hand sina insikter om löneförhandlingar och därtill hörande ting. Men man får inte underkänna dem som hela sitt liv har sysslat med ekonomisk planering osv. Jag är helt överens om att det i en övergripande ekonomisk planering finns

ett viktigt rum för företagens fackliga representanter, men vad jag vänder mig emot är att de nu skall få majoritet. Om Meidners lönefonder genomförs kommer de att få majoritet efter ett varierande antal år, beroende på företagens konstruktion och vinstsituation. De skulle också få majoritet i strukturfonden, som till att börja med skulle omfatta 750 milj. kr. men som naturligtvis så småningom skulle öka.

Jag är alltså lika övertygad som herr Bengtsson om att de fackliga ledarna är mycket kompetenta och erfarna på många områden och att de också är beredda att ta sitt ansvar – men därifrån till att de skulle få hela ansvaret är steget långt, och det är det jag har invänt mot. Jag vänder mig också mot att statens medel i form av de arbetsgivaravgifter som har influtit skulle disponeras av representanter för arbetstagarna på grundval av det, som jag sade, halsbrytande resonemanget att de har avstått från sin lön. Det är klart att sådana tankegångar kan förekomma, men jag tror inte att de anställda i ett modernt samhälle med löneförhandlingar, sådana som vi har sett dem under de gångna åren, hundraprocentigt skulle ta hänsyn till arbetsgivaravgifter och deras höjning. Hur skulle man då kunna räkna med det faktiska löneutrymme som finns? Alla, även LO-ledningen, var t. ex. på det klara med att den senaste löneförhandlingen icke höll sig inom ramen för det egentliga löneutrymme. Därför får vi nog ta det litet försiktigt när man påstår att de anställda hundraprocentigt respekterar arbetsgivaravgifternas höjning genom att kräva en mindre lön.

Beträffande Investeringsbanken har socialdemokraterna krav på en höjning. Vi har ju diskuterat detta förut, och vi vet att Investeringsbanken fick en större höjning av sina utlåningsmöjligheter än den hade begärt. Det finns säkerligen mycket stora möjligheter att tillmötesgå önskemål på den punkten.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Först vill jag upprepa den kanske mest centrala av de två frågor jag ställde till herr Siegbahn, nämligen om han tycker att kontrollen är tillfredsställande när det skall räcka med att meddela att man tänker varsla för att man skall kunna kvittera ut pengar av offentliga medel. Jag får be om ett svar på den frågan.

Sedan vecklar herr Siegbahn verkligen in sig när han skall börja tala om Japan och dess många förstuckna och öppna subventioner. Har inte de borgerliga här i landet vid alla möjliga tillfällen röstat för både öppna och förstuckna subventioner åt storföretagen? Vad är de 200 milj. kr. som regeringen nu bjuder ut i sin proposition, och som herr Siegbahn pläderar för, annat än en subvention? Och den är inte ens förstucken, den är fullständigt öppen. Vill herr Siegbahn svara mig på följande ideologiskt intressanta fråga: När herr Siegbahn röstar för dessa 200 milj. kr. i subventioner, röstar han då för mer socialism i det svenska samhället?

Vad jag med denna fråga avser att få honom att förstå är att statens subventioner till storföretagen inte har någonting med socialism att göra.

Ett omfattande statligt plansystem av den typ man har i Japan gör ju inte Japan mindre kapitalistiskt. Tvärtom kan man säga att det medför en kapitalism som är ännu mer koncentrerad än den som bygger på en mer klassisk form av konkurrenskapitalism – en sådan form som ju knappast existerar någonstans i den industriella världen nu för tiden.

Sedan retirerar herr Siegbahn i vild oordning från förebråelsen mot fackföreningsrörelsens folk, att de inte skulle förstå vad strukturproblemen handlar om. Nu säger han att han bara vänder sig mot att de skall ha majoritet i strukturfonden. Men, herr Siegbahn, i en beslutande församling måste ju någon ha majoritet. Då är frågan: Skall det lilla fåtal som ser till sitt kapitals intressen förutsättas vara förståndigare, mera ägnade att tillgodose folkflertalets bästa, än de som ändå representerar den överväldigande majoriteten av den samhällsklass som i sin tur utgör flertalet inom det svenska folket? Är det inte mera i överensstämmelse med den politiska demokratins principer att en strukturuomvandling styrs eller beslutas av representanter för en folkmajoritet, eller för en mycket stor grupp, än att den beslutas och styrs av en mycket liten grupp kapitalägare? Jag tvekar inte om vad herr Siegbahn egentligen anser vara det bästa, men det kunde vara roligt att höra vad han säger när han får frågan på det sättet.

Slutligen vill jag litet grand förebrå socialdemokraterna när de för fram sin tes om strukturfonden. De talar nämligen hela tiden om att strukturuomvandlingen går snabbt. Ja, men vilken strukturuomvandling? Man måste ju också ha ett program för vad sorts omvandling av det industriella samhället man syftar till.

Herr BENGTTSSON i Landskrona (s) kort genmäle:

Herr talman! Vår skepsis mot de föreslagna garantierna beror framför allt på att de får en styrande effekt på strukturuomvandlingen. Det är mot den bakgrunden, menar vi, nödvändigt att ha de samhällsekonomiska bedömningarna med i bilden. Investeringarna måste alltså sättas in i ett övergripande planeringssammanhang för att de skall få en ordentlig effekt. Annars blir det någon form av tuvhoppande – man sätter in åtgärder här och åtgärder där utan att se till att man löser de stora och mera långsiktiga problemen.

Så kommer jag tillbaka till den av oss föreslagna strukturfonden, som herr Siegbahn inte har så mycket till övers för. Han förfasar sig nära nog över att löntagarna enligt vårt förslag skulle få majoritet i den här fonden. Sedan försöker han i nästa omgång bagatellisera detta och menar att han inte uttryckte sig just på det sättet. Men jag kan läsa innantill ur utskottsbetänkandet vad majoriteten där har sagt. Efter att ha redogjort för att de anställda skulle få sex företrädare, staten två och näringslivet två, säger man: "Fonden skulle alltså i realiteten bli ett instrument inte för samhällets utan för löntagarorganisationernas strukturpolitik."

Jag har mycket svårt att föreställa mig, herr Siegbahn, att löntagarna skulle föra någon annan form av strukturpolitik än den som skulle gagna samhället i stort men givetvis också löntagarna.

Herr SIEGBAHN (m) kort genmäle:

Herr talman! Än en gång några ord om Japan. Det är inte de öppna subventionerna som är betänkliga. De är inte betänkliga i vare sig Sverige, Japan eller något annat land när de sätts in i ett ordentligt sammanhang för att lösa olika kortsiktiga – eller kanske ibland långsiktiga – problem.

Vad jag är bekymrad över är att det, som vi i näringsutskottet t. ex. flera gånger har konstaterat, här förekommer en statlig styrning som inte behöver ta hänsyn till avkastning och produktivitet utan kan riktas åt olika håll. Ena gången är det bilindustrin, andra gången är det varven, tredje gången är det elektronikindustrin osv.

Genom subventioner som man inte har någon aning om utifrån sätter man där in väldiga kapital och kan konkurrera ut företag i västvärlden och sedan eventuellt höja priserna. Men låt oss inte gå in på det. Det var inte möjligt att svara på alla frågor på en gång.

Herr Svensson i Malmö säger att jag retirerar i oordning. Jag har inte retirerat ett dugg – jag anser fortfarande att de anställda och de fackliga organisationerna har ett mycket värdefullt ord att ge i alla sådana här sammanhang. Vad jag reagerar mot är att de skulle bestämma över utvecklingen. Nu säger herr Bengtsson i Landskrona att det inte finns någon anledning att tro att de skulle ha en annan inriktning än som gagnar samhällets intressen i allmänhet. Om det är på det viset kan man ju vända på resonemanget och fråga: Varför skall de då ha majoritet? Varför skall de inte få ha en viss procent av antalet röster i en strukturfond eller vad det kan vara? Varför skall de inte få lägga sin röst i olika planeringsorgan och i den rådgivande nämnden, som finns på olika områden inom industriverket?

Det naturliga är väl att makten inte ligger hos de anställda och inte heller hos några företagare, vilket herr Svensson i Malmö trodde var mitt alternativ. Makten skall väl ändå ligga hos samhället när det gäller att besluta om skattemedel och liknande ting. Det är väl där det slutliga ansvaret skall ligga. Vi har väl ett politiskt system med val osv. därför att samhället har det övergripande ansvaret och den övergripande rätten att fatta beslut om hur den ekonomiska politiken skall skötas.

Sedan säger herr Svensson i Malmö att jag kan sluta att vara orolig för socialisering och planhushållning. Om jag bara skulle lyssna till herr Svensson och tro att hans parti skulle gå framåt, skulle jag ha all anledning att vara orolig. Nu ser vi att socialdemokratin börjar föra en så radikal politik att vpk enligt de senaste SIFO-siffrorna har sjunkit ner till hälften av sin tidigare valsiffra, om man skall fästa sig vid det, så nog finns det viss anledning till oro.

Jag är ledsen att tiden inte tillåter att jag svarar på den stora principfråga som ju herr Svensson i Malmö också nämnde.

Fru RADESJÖ (s):

Herr talman! Jag vill ta upp punkten 7 i näringsutskottets betänkande nr 36. Den punkten behandlar anslaget till företagareföreningarnas ad-

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

ministrationskostnader. Detta ärende ligger mycket nära de frågor som vi behandlade här i kammren den 28 april i år. Därför, herr talman, skall jag fatta mig mycket kort.

Vi har ju alltid haft stor förståelse i näringsutskottet för de problem som uppkommer när det fattas pengar i en sådan viktig verksamhet som den företagareföreningarna bedriver för att bistå de mindre och medelstora företagen bl. a. med service. Vi har tidigare vid flera tillfällen i ett enigt utskott ökat på det av regeringen föreslagna anslaget. I år däremot, när företagareföreningarna fått en större arbetsbörda, menar utskottsmajoriteten att vi skall gå på propositionens förslag om en neddragning av industriverkets äskande på den här punkten. Detta tycker inte jag är logiskt. Det finns också en motion, nr 885 med herr Wååg som första namn, som yrkar att riksdagen beslutar att anslaget under C 3 i propositionen 1976/77:100 bil. 17 "Bidrag till företagareföreningarnas administration" skall vara 29 milj. kr. Detta yrkande finns också i reservationen från socialdemokraterna i utskottet som är fogad till betänkandet nr 36.

Herr talman! Jag vill härmed yrka bifall till reservationen.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Jag skall beröra den reservation som fru Radesjö har talat för. Den reservationen bygger på ett missförstånd. I motionen heter det att riksdagen år 1976 beslöt om en utvidgning av företagareföreningarnas verksamhetsområde till att omfatta även serviceföretag. Det är alldeles riktigt att riksdagen år 1976 beslöt att de frågorna skulle prövas, och den då sittande företagareföreningsutredningen fick tilläggsdirektiv att jämväl ta upp hithörande frågor och se i vilken omfattning man kunde ta in serviceföretagen inom företagareföreningarnas arbetsområde.

Företagareföreningsutredningen, som jag själv satt med i, lade fram sitt betänkande i januari i år. Utredningsbetänkandet är nu på remiss, och man kan förvänta att propositionen kommer att läggas till hösten.

Det påstås i motionen och även i reservationen att företagareföreningarna har fått betydligt ökade arbetsuppgifter. Detta är fel, därför att förslaget beträffande de aktiviteter som riksdagen har beslutat att företagareföreningsutredningen skall se över är under remissbehandling. Företagareföreningarna har inte behövt ta på sig någon ny aktivitet under detta kalenderår. Därför saknas grund för påståendet i motionen.

Däremot vill jag i likhet med fru Radesjö understryka vikten av företagareföreningarna. De har ett utomordentligt stort värde för de mindre och medelstora företagen. Eftersom dessa företag har mycket stor betydelse för sysselsättningen i olika delar av vårt land på små orter, där det kanske inte skulle vara möjligt att utan dem hålla någon sysselsättning i gång, är det viktigt att vi har starka företagareföreningar, som kan ge dessa företag service och hjälpa till på lånesidan.

I företagareföreningsutredningen, som alltså lagt fram förslag, har vi varit eniga. Vi har föreslagit betydligt ökade resurser till föreningarna.

Om remissvaren är positiva och om propositionen går i riktning med vad vi föreslagit får man räkna med att ökade resurser måste tillföras föreningarna. Men det är klart att föreningarna inte har fått några nya arbetsuppgifter under detta och nästkommande kalenderår. Därför menar jag att reservationen bygger på felaktiga antaganden.

Föreningarnas anslag räknas upp. Enligt föreningarnas sammanlagda driftbudgetar för 1977 beräknade man behovet av statligt administrationsbidrag till 24,7 milj. kr., men föreningarna får 25,7 milj. – alltså 1 milj. kr. mer än de har angett i sina budgetar och 5 milj. kr. mer än 1976. Staten bidrar med denna summa. Landstingen beräknas bidra med 18,5 milj. kr. och övriga intäkter från serviceverksamhet och konsultverksamhet beräknas till 22,8 milj. kr. – alltså sammanlagt 66 milj. kr. Kvar står faktum att företagareföreningarna har fått vad de har begärt – även om industriverket och motionärerna har velat ge dem något mer. Vidare kvarstår det faktum att föreningarna inte har fått ökade arbetsuppgifter, men de har fått 1 milj. kr. mer än de begärt i sina anslagsäskanden. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan i näringsutskottets betänkande nr 36 på samtliga punkter.

Fru RADESJÖ (s) kort genmäle:

Herr talman! Industriverket har i sitt äskande bl. a. skrivit att den ökade satsningen på företagsservice m. m. medför ökad efterfrågan på såväl föreningarnas tjänster som det statliga kreditstödet och att nya rutiner har införts för uppföljning och bevakning av statliga stödinsatser. Verket anser att medel bör beräknas för vidareutbildning av de anställda vid företagareföreningarna.

Föredragande statsrådet har betonat att det faktum att föreningarnas verksamhet och organisation f. n. utreds inte får medföra att den pågående upprustningen av föreningarnas administrativa resurser avbryts. Då tycker jag inte man skall pruta på industriverkets äskande.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är ju inte alltid man får så mycket som man vill ha. Många år har Företagareföreningarnas förbund begärt betydligt mer än den tidigare regeringen föreslagit i anslag. I det här fallet har departementschefen uttalat att det inte skall bli någon nedrustning, trots att en utredning håller på med en översyn. Tidigare har man alltid sagt att anslaget får ligga stilla på den gamla nivån när det har tillsatts en utredning. Men vi kan alla vara överens om att företagareföreningarna är av avgörande betydelse för svenskt näringsliv. Vi skall därför se till att de får resurser. Jag anser att de i årets stat fått väsentligt ökade resurser, och det bör räcka till för den verksamhet som de har.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Utan att kommentera den debatt mellan utskottsrepresentanterna som vi här lyssnar till vill jag rent allmänt göra några

kommentarer till proposition 95 och dess behandling, eftersom de frågor som där tas upp har en alldeles speciell aktualitet i det konjunkturläge som f. n. präglar svensk ekonomi.

Industriinvesteringarna har under 1975 och 1976 stigit med bara 1 % per år. Företagens planer för 1977 pekar, som vi i dag kan se, på en mycket svag investeringsvilja för detta år. Den uppjustering av planerna som skett från hösten 1976 till februari i år är avsevärt lägre än vad som normalt är fallet mellan dessa båda enkättillfällen.

Denna försiktighet är enligt konjunkturinstitutet unik. Man behöver inte blicka långt tillbaka i tiden för att förstå att det är en mycket illavarslande tendens som vi här har bevittnat. Inte vid något tillfälle tidigare sedan investeringsenkäten för ett tiotal år sedan fick sin nuvarande utformning har företagen varit så försiktiga i sina investeringsbedömningar. Även om man erfarenhetsmässigt vet att det psykologiska momentet är stort i sådana enkäter, kan ingen förneka att de är en barometer för investeringsbenägenheten och att de alltså i hög grad speglar verkligheten i det svenska näringslivet.

I nuläget har konjunkturinstitutet bedömt att industriinvesteringarna skall komma att minska med 6,5 % i volym mellan 1976 och 1977. Det är en ytterligare försämring jämfört med den redan i januari i år pessimistiska prognosen.

Även om vi den senaste tiden kunnat notera ljusningar i vissa branscher och för vissa företag med specialprodukter är denna tendens ändå så generell att den är ägnad att inge allvarlig oro.

Den extremt utdragna lågkonjunkturen har kommit att innebära starkt försämrade avsättningsmöjligheter för många företag, och det är framför allt då våra exportföretag som drabbas. Det har också medfört en starkt försämrad likviditet i företagen, framför allt fr. o. m. tredje kvartalet i fjol. Vi har i industridepartementet gång efter annan denna vinter och vår konfronterats med de akuta problem som detta medfört för många företag. Till detta har naturligtvis medverkat – trots det statliga stödet – den mycket betydande lageruppyggnad som har skett i medvetandet om att man så långt som möjligt i företagen bör hålla produktionspotentialen intakt och att man också har ett ansvar för att hålla sysselsättningen uppe.

Den utdragna lågkonjunkturen och det låga kapacitetsutnyttjandet har naturligtvis också slagit igenom på företagens lönsamhetsutveckling. Industriföretagens soliditet har under en lång rad år successivt blivit allt lägre. På tio år märker man att soliditeten har försämrats från 45 % till 30 %. Även om detta till en del avspeglar en ny situation på kreditmarknaden är det ändå ett mått på den motståndskraft som företagen har i ett konjunkturläge som det vi nu befinner oss i. Detta inverkar naturligtvis menligt på många företags vilja eller förmåga att låna upp kapital på marknaden.

Allt fler sektorer av industrin har kommit att ställas inför behov av strukturella förändringar, också som en följd av den utflackade konjunk-

turen. För att kunna fortleva i den hårdnande internationella konkurrensen blir det nödvändigt för många svenska företag att vidta förändringar i produktionsapparaten, att bli mer offensiva på marknadssidan, att ägna större intresse åt innovationer och produktutveckling. Men allt detta kräver också betydande insatser av kapitalresurser. Indirekt förutsätter en offensivare marknadsanpassning och en utveckling mot nya produkter naturligtvis också investeringar i produktionsutrustningen.

Man kan alltså sammanfattningsvis säga om situationen att det i dag framstår som mycket angeläget att industrins investeringar ökar – dels då för att aktiviteten i näringslivet skall ta fart, dels också för att den svenska industrins internationella konkurrenskraft skall kunna bibehållas på en hög nivå och helst också utvecklas för att kompensera det handikapp som ligger i vårt höga kostnadsläge.

Det är också angeläget att uppmärksamma att vissa företag i dag inte själva kan eller vill göra dessa nödvändiga investeringar. En slutsats som det leder till är ju att det är angeläget att samhället med olika medel underlättar och driver fram investeringar som ligger som latenta planer men inte har kunnat realiseras därför att resurser saknas.

Den i propositionen 95 föreslagna investeringsstimulansen syftar då i första hand till att överbrygga vissa av de näraliggande problem som jag har berört. Syftet är att denna åtgärd tillsammans med andra stimulansåtgärder – t. ex. investeringsfondernas frisläppande för hela 1977, de extra investeringsavdragen och bidragen, lokaliseringslånens ökade användning etc. – skall kunna medverka till ett stärkande av investeringsaktiviteten i näringslivet. Syftet med detta är då framför allt att få en bättre konjunkturpassning i industrins investeringar.

Jag har i det sammanhanget noterat den märkliga formulering som förekommer i en avvikande mening till finansutskottets yttrande. Man säger att investeringsgarantier inte kan tillstyrkas på konjunkturpolitiska grunder. Den fråga jag ställer mig inför denna märkliga slutsats är: Hur skall då konjunkturpolitik bedrivas om man inte skall göra det genom att styra investeringarna? Dess bättre har inte partivännerna i näringsutskottet fallit för denna något grumliga argumentering.

Bakom tillkomsten av systemet med investeringsgarantier ligger i första hand nödvändigheten att komma till rätta med problem som vi har nära i tiden, att stimulera till investeringar som redan är ganska långt framme i planeringsstadiet. Samtidigt är det dock en medveten strävan att, närmast genom medverkan av statens industriverk, se till att det föreslagna investeringsgarantisystemet administreras på ett sätt som är förenligt med samhällets övriga insatser för att åstadkomma en livskraftig struktur inom de branscher som har speciella strukturproblem i dag. Och det bör kanske noteras i sammanhanget att det ju därför är väldigt angeläget att den här kreditformen, som är en vidareutveckling av industrigarantisystemet, får en nödvändig prioritering på kreditmarknaden, och det bekräftas f. ö. av vad ekonomiministern har anfört i

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

ärendet i den reviderade finansplanen.

Invändningar har framförts bl. a. i den socialdemokratiska motionen. Man säger att flertalet företag i fjol visade förhållandevis goda resultat och höjde sina utdelningar. Man skall då ha klart för sig att en närmare analys av detta som vi har gjort i industridepartementet visar att det nästan uteslutande beror på att svensk industri hade ett bra första halvår 1976. Men sedan försämrades situationen radikalt.

Man har också sagt att systemet är storföretagsinriktat. Ja, det är sant så till vida som det här är ett skräddarsytt kreditsystem för företag som har dessa aktuella problem och som därför dragit sig för att göra nödvändiga investeringar – och det är i stor utsträckning större företag som kommit in i den situationen.

Men jag vill samtidigt påpeka – och det är ett viktigt påpekande – att ramen för industrigarantilånen, som är mer specialinriktade på de mindre företagen, mer än fördubblats, nämligen från 125 milj. kr. till 275 milj. kr. och att ytterligare insatser för utvecklings- och etableringsfrämjande åtgärder föreslås, liksom att vi över huvud taget i den allmänna näringspolitiken ägnat de mindre företagen en ny och mycket betydande uppmärksamhet – och det är en aktivitet som mot hösten går in i ett avgörande skede med det då aviserade småföretagarprogrammet.

Man har vidare sagt att de särskilda garantierna inte får bli ett hinder för samhällets strukturpolitik. Nej, självklart inte. I propositionen säger vi också att det skall vara en medveten strävan att få de kortsiktiga satsningarna förenliga med mer långsiktiga mål. Och det är mot den bakgrunden vi utformar instruktionerna till industriverket för att administrera detta kreditsystem.

I det sammanhanget har man hänvisat till förslaget om en strukturfond, och jag har fått intrycket att man betraktar strukturfonden som något allena saliggörande universalmedel, någonting av en hokuspokusmedicin för de problem som vi nu har i näringslivet. I själva verket är strukturfonden, som den har skisserats i motionen, av inget som helst värde i den situation som svenskt näringsliv nu befinner sig i. Den skulle snarast vara en fördröjande, för att inte säga komplicerande, faktor när samhället nu utan onödig tidsutdräkt nödgas gå in och söka bidra till lösningar av strukturproblemen. Strukturfonden skulle inte ens vara någon bra väg för de anställdas inflytande i den här processen. Det inflytandet måste tillförsäkras dem inom ramen för medbestämmandelagen och på det sätt som vi t. ex. gör när vi griper oss an med handelsstålsproblemen, då vi låter också facket centrala organisationer ha all möjlig insyn i de översiktliga branschplaner som utarbetas. Därigenom kan man nå en omedelbar effekt av detta samråd.

Får jag till sist, herr talman, något kommentera arbetsmarknadsutskottets skrivning i betänkandet nr 26 beträffande vissa regionalpolitiska inslag i detta industripolitiska paket. När det gäller den temporära utvidgningen av den s. k. grå zonen till vissa kommuner i södra Sverige finns redan ett antal ansökningar inne i departementet från länsstyrel-

serna. Vi har ännu inte gjort något val bland de kommuner som föreslås. Jag vill emellertid påpeka att det i södra Sverige finns ett antal kommuner med problem, kommuner som ligger väl i nivå med en del kommuner inom stödområdet och inom den grå zonen. Deras problem måste lösas, om de skall kunna bestå som självständiga kommuner och få den utveckling av sysselsättningen som är nödvändig för att kompensera bortfallet i branscher med vikande sysselsättning. Det måste med andra ord vara ett viktigt mål för den decentralistiska regionalpolitik vi nu är på väg mot.

Vad vi vill uppnå med en temporär utvidgning av den grå zonen till vissa kommuner är en viss ändrad fördelning mellan kommunerna i södra Sverige av den industritillväxt som sker på vissa håll även i detta konjunkturläge. Enligt min mening får det här dock inte innebära konkurrens med stödområdet. Det finns trots allt fall där en lokalisering till stödområdet för ett företag i södra Sverige inte är ett alternativ vid en industriutbyggnad, men där en av problemkommunerna i södra Sverige kan vara det eftersökta och tänkbara alternativet. Dessa fall vill vi åt genom en temporär utvidgning av den grå zonen. Självfallet skall denna möjlighet utnyttjas restriktivt, som jag påpekade redan i propositionen 1976/77:95 och som även utskottet har understrukit i sitt betänkande.

I utskottsbetänkandet påpekas att en temporär och restriktivt tillämpad utvidgning av den grå zonen inte föregriper sysselsättningsutredningens arbete. Samtidigt vill jag understryka att en uppstramning av hittillsvarande praxis nu motiveras också av att sysselsättningsutredningen har blivit försenad i sitt regionalpolitiska utredningsarbete. Den kommer alltså inte att kunna lägga fram sina förslag så att en proposition kan läggas våren 1978, vilket utskottet har utgått från enligt det betänkande som skall behandlas här i kammaren i morgon. Jag beklagar detta. Jag måste konstatera att det därför inte blir möjligt att lägga fram en regionalpolitisk proposition förrän våren 1979. Jag förutsätter emellertid att några ytterligare förseningar inte skall drabba detta mycket viktiga utredningsarbete.

Under tiden fram till dess riksdagen får ett förslag om en ny regionalpolitik skall vi utveckla en offensiv regionalpolitik. Det är en förutsättning för att vi skall lyckas också med de näringspolitiska åtgärderna. Det är därför regeringen i dag har beslutat tillsätta ett särskilt regionalpolitiskt råd såsom ett inslag i denna aktivering av regionalpolitiken i avvaktan på sysselsättningsutredningens förslag.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det var mycket intressant att lyssna till industriministerns beskrivning av det ekonomiska läget, därför att den i sak var ett fullständigt instämmande i vpk:s kritik av de åtgärder som har föreslagits i propositionen. Vi säger just det att investeringsgarantierna i stor utsträckning måste bli ett slag i luften, så länge investeringsviljan är svag. De förutsätter ju, för att de skall få någon effekt, att någon vill

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

utnyttja dem. Och är viljan att utnyttja dem allmänt sett dålig – sämre än på många herrans år – så kan jag inte förstå varför man då föreslår denna typ av åtgärder, vars effekt måste vara synnerligen ringa och osäker.

Samma förebråelse kan med viss rätt riktas mot idén om en strukturfond, ifall denna förutsätts inbakad i en allmän kapitalistisk företagsstruktur. Då kan också den bli skäligen verkningslös, även om fondidén som sådan är en enligt vår mening god idé.

Men jag måste också ställa frågan till herr Åsling: Varför vill inte det privata kapitalet satsa i Sverige? Om det nu inte vill satsa så kan man ju inte bara nöja sig, som industriministern gör, med att konstatera detta och försöka locka och muta företagen till att investera litet litet mera eller åtminstone låta bli att avskeda så många som de annars skulle avskeda. Skall man acceptera hela denna situation?

Det kapitalistiska systemet i Sverige befinner sig i stagnation. Är det i industriministerns perspektiv någonting ödesbestämt som man bara skall finna sig i? Är marknadshushållningen i sig själv så dyrbar för herr Åsling, även när den inte förmår lösa landets uppgifter, att man skall bevara den för dess egen skull och framför allt akta sig för att ingripa i den? Är det så att herr Åsling hellre väljer arbetslöshet och strukturkris än en politik som skulle kunna angripa dessa båda ting och som samtidigt skulle rikta sig mot storfinsansens makt? Är den sistnämnda makten så dyrbar för herr Åsling att han tolererar arbetslöshet och avskedanden?

Återigen vill jag ställa några frågor till industriministern som jag ställt många gånger förr utan att få svar. Industriministern rynkar pannan – alla statsmän rynkar pannan – och talar om strukturpolitik och nödvändigheten av strukturella förändringar, nödvändigheten av produktutveckling, osv. Jag frågar: Vilken strukturpolitik? Vilken sorts produktutveckling? Vilken sorts strukturella förändringar? Skall vi satsa på tung eller lätt industri? Skall vi satsa på mer energikrävande eller mindre energikrävande industri? Skall vi satsa på en industri som förutsätter en egen råvarubas eller skall vi satsa på någon annan typ av industri? Om vi satsar på förädlingsindustri, vilken typ av förädlingsindustri?

Det är ju detta det handlar om, därför att strukturpolitiken är icke en gång för alla given. Den är icke något ödesbestämt. Den beror på vilken strukturutveckling man bestämmer sig för.

Herr BENGTTSSON i Landskrona (s) kort genmäle:

Herr talman! Bara några ord med anledning av industriministerns anförande. Han sade att det är angeläget att industrins investeringar ökar, och på den punkten delar jag hans uppfattning. Men herr Åsling sade också att vi har framställt den av oss föreslagna strukturfonden som det allena saliggörande. Enligt herr Åsling skulle den i stället vara en komplicerande faktor.

Jag har svårt att se att fonden skulle vara en komplicerande faktor. Vi har sagt i reservation nr 2 till näringsutskottets betänkande nr 35 att fonden skulle vara ett instrument för företagens kapitalförsörjning som

nu alltså inte står till buds, och den skulle medverka till att lösa en rad strukturomvandlingsproblem i näringslivet. Det är väl ingen som helst tvekan om – på den punkten föreställer jag mig att vi skulle kunna vara överens – att ytterligare resurser behövs både i dagsläget och framöver.

Mot den bakgrunden menar vi att det är ytterst angeläget med ytterligare kapitaltillskott till företagen, vilket den här fonden skulle kunna stå till tjänst med. Om man på en del områden skulle kunna öka företagens aktiekapital, fick företagen också helt andra möjligheter att gå ut på den reguljära lånemarknaden och mot bakgrund av ett större eget kapital tillföras ytterligare medel. Jag tror alltså att det som industriministern föreslår inte kommer att vara tillräckligt. Den av oss föreslagna strukturfonden skulle komma att fylla en mycket stor uppgift.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Jag vill till herr Svensson i Malmö säga att han måste ha förbisett vad som är det karakteristiska i uppbyggnaden av systemet med investeringsgarantier. I det systemet finns ett avgörande incitament till tidigarelagda investeringar. Den reaktion som vi möter ute i näringslivet på detta system ger vid handen att man har skäl förmoda att det kommer att medverka till en tidigareläggning av investeringar. Det är för att vi vill hålla vår höga sysselsättning även i detta besvärliga konjunkturläge som insatser av den här karaktären skall till.

Herr Svensson i Malmö svävar på vanligt sätt ut i ideologiska betraktelser och vill också ha svar på mera långsiktiga frågor. Han vill veta vilken typ av industri man skall satsa på. Vi har klart angivit färdriktningen från den nya regeringens sida genom att acceptera den gamla NJA-styrelsens förslag att skjuta på Stålverk 80 och genom att styra över industrialiseringsinsatserna i den delen av landet till verkstadsindustri och till nyetablering av vidareförädlingsindustri och annan lättare industri. Det är där vårt tekniska kunnande kommer bättre till sin rätt, och det är där vi i dag måste satsa.

Till herr Bengtsson i Landskrona vill jag säga, att när jag påstår att strukturfonden skulle komplicera strukturanpassningsprocessen är det därför att man från visst håll knutit så stora förväntningar till denna strukturfond. Skulle man vänta på den, skulle man ju inte ha någon kraft att gripa in med omgående insatser, som vi nu har varit tvungna att göra. Strukturfonden skulle inte lösa problemen med varven, med handelsstålet eller med tekoindustrin. Resurserna för de nödvändiga strukturella insatserna måste samhället ställa till förfogande under alla förhållanden i omsorgen om sysselsättningen.

Strukturfonden är mera någonting som man har lanserat för debattens skull, en hokuspokusmedicin som kan vara intressant att ha i debatten. Men substansen i det förslaget är liten, ja, närmast obefintlig.

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det måste ju vara i sak fel som herr Åsling säger att investeringsgarantier skulle ge några avgörande incitament till investeringar, om den allmänna investeringsviljan är svag och investeringsklimatet dåligt. Då hjälper det inte att ge litet gynnsammare villkor. Det hänger på om investeringarna på sikt är lönsamma och bedöms som lönsamma. Återigen kommer alltså framtidsbedömningen in som det avgörande, och den påverkas inte genom den här typen av marginella åtgärder. Det har ju industriministern själv sagt i sitt inledningsanförande. Det lönar sig inte att nu försöka ta tillbaka att detta är en ovanligt osäker och ineffektiv metod.

Vad jag menar är att det finns långt bättre metoder. Men dem vill herr Åsling icke diskutera, därför att han är fixerad vid att storkapitalets inflytande över svensk industri och den svenska strukturovandlingen på intet sätt får beskäras. Han väljer hellre arbetslöshet och strukturkris på drabbade orter än han väljer några som helst lösningar som skulle ens antyda en aktiv statlig industripolitik, som skulle vara framtidsinriktad på nya typer av produkter, inriktad på att åstadkomma högre förädlingsgrad allmänt i ekonomin.

Jag vill också säga till herr Åsling att han skall sluta upprepa det ständiga talet han har i debatter med mig att jag svävar ut i ideologiska resonemang. Överallt bland industripolitiker i utlandet, i de stora industriländerna – det må vara i Sovjetunionen, USA eller Japan – bland teknologer och bland dem som av politiska skäl är intresserade av dessa ting diskuteras just detta: Vilken typ av industrialism blir det i framtiden? Vilken typ av strukturovandling är det som så att säga har framtiden för sig? Och då går det inte att bara tala om strukturovandling i största allmänhet och hålla fast vid en befintlig struktur, utan man måste diskutera dessa problem. Man svävar sannerligen inte ut om man diskuterar dem, utan det är de som kommer att avgöra den svenska sysselsättningsfrågan på 20–30 års sikt.

Herr BENGTTSSON i Landskrona (s) kort genmäle:

Herr talman! Industriministern säger att om man skulle vänta på effekterna av strukturfonden, då skulle man inte kunna göra någonting i dagsläget. Han pekar då på vad som behöver göras inom varven, på järnbruken och på vissa andra områden.

Vi har aldrig gått ut och sagt att denna strukturfond skulle vara något allena saliggörande, men vi tror att den skulle komma att fylla en mycket stor uppgift i det svenska samhället. Vi har föreslagit att den redan det första året skulle tillföras 750 miljoner. Detta skulle inte vara en engångsföreteelse, utan fonden skulle år efter år tillföras nya medel av ungefär samma storleksordning. Industriministern menar väl ändå inte att 750 miljoner i en sådan här fond skulle vara betydelselöst ute i det svenska näringslivet? I investerings-sammanhang skulle ju dessa pengar komma att mångdubblas, och de skulle bli mycket betydelsefulla i samband med bl. a. strukturrationaliseringarna inom näringslivet.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Herr Svensson i Malmö tycks vara helt främmande för den situation i vilken många svenska företag befinner sig i dag, där man till följd av den utflackade lågkonjunkturen, växande lager och en försämrad soliditet har en begränsad kreditkapacitet. Investeringsgarantierna tar fasta på just detta fenomen, som är ganska allmänt förekommande i svenska företag. Om man i detta läge med samhällets medverkan kan hjälpa till och öka ett företags kreditvärdighet, så blir det ofta ett avgörande incitament för att redan planerade investeringar skall komma till utförande.

Herr Svensson i Malmö menar att jag talade förklenande om honom när jag sade att han svävade ut i ideologier. Det var inte min mening, och jag ber om överseende för att jag uttryckte mig så att det kunde uppfattas på det sättet. Jag har all respekt för herr Svensson i Malmö som ideolog, även om jag inte delar hans åsikter. Vad jag menade var att det i den här diskussionen kanske inte är så mycket fråga om ideologi, eftersom samma problem finns inom de statliga företagen. Herr Svensson gör aldrig ens ett försök att föreslå konkreta lösningar på problemen, utan han hänvisar alltid till statligt övertagande av de s. k. privatkapitalistiska företagen. Löser detta problemen? Nej, här är det fråga om att skapa en sådan konjunktur att vi får en marknad för produkter och tjänster, så att företagen kan leva vidare och utvecklas. Ägandet spelar från den synpunkten en underordnad roll.

Herr Svenssons i Malmö inlägg var emellertid intressant så till vida att jag måste uppfatta det som ett senkommet tillnyktrande när det gäller synen på tung resp. lätt industri. Jag måste uppfatta hans yttrande som att han nu tar avstånd ifrån Stålverk 80-planerna och accepterar den omorientering mot lättare industri och vidareförädling som vi har inlett.

Till herr Bengtsson i Landskrona vill jag säga att jag förstår hans synpunkter beträffande strukturfonden. Men jag tar mig friheten att tro att den största betydelsen av fonden finns i den socialdemokratiska agitationen och inte så mycket i konkreta möjligheter att utträta någonting inom svenskt näringsliv. De här insatserna måste vi nämligen under alla förhållanden mobilisera i omsorgen om sysselsättningen och utvecklingen inom svenskt näringsliv, och våra åtgärder måste vidtas inom ramen för de befintliga resurserna på kapitalmarknad och i statsbudget.

Herr NILSSON i Kalmar (s):

Herr talman! Regeringen lägger i propositionen 95 fram förslag till vissa industri- och sysselsättningsstimulerande åtgärder. Vad är det då som har hänt sedan vi fick den borgerliga regeringen?

Bakgrunden är att antalet sysselsatta inom industrin har gått ned med 30 000 på ett år. Antalet varsel om driftinskränkningar är betydande och understryker allvaret i situationen. Regeringen föreslår därför vissa åtgärder som berör industri- och arbetsmarknadsdepartementen.

Nr 129

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

Arbetsmarknadsministern anför härvid bl. a. följande: "Målsättningen bör vara att under den innevarande lågkonjunkturen uppskjuta növdändiga personalnedskärningar utöver dem som klaras genom naturlig avgång från företagen i fråga." Jag skulle vilja fråga arbetsmarknadsministern – nu är han tyvärr inte här och inte heller industriministern – vad det är man har klarat genom naturlig avgång. Naturligtvis har antalet sysselsättningstillfällen minskat totalt. De åtgärder som vidtas innebär också att företagen får hjälp av staten med att klara det sociala ansvaret vid neddragningen av antalet anställda. Jag skulle vilja påstå att det är utomordentligt farligt att "klara" situationen för länge med "naturlig avgång". Var kommer då jobben att finnas för de nytillträdande på arbetsmarknaden? Det kan snabbt försvinna ytterligare 30 000 arbetstillfällen inom industrin genom naturlig avgång. Det här är som sagt utomordentligt allvarligt.

Av denna anledning skulle jag också vilja ställa en fråga till i första hand industriministern, som tyvärr gick ut just nu. I valrörelsen lovade man i det parti som han representerar 400 000 nya jobb, varav inte mindre än 280 000 inom industrin, bara man fick en borgerlig regering. Detta skulle t. o. m. klaras utan energi. Jag måste säga att det har börjat utomordentligt dåligt för den här regeringen. I stället för de 280 000 nya jobben inom industrin har vi fått en minskning med 30 000, och det hotar att bli en ännu större minskning.

Därför kan det finnas anledning att fråga om de nu föreslagna åtgärderna kommer att skapa dessa nya jobb. Hur skall man annars göra för att lyckas med detta? Folket ute i bygderna som berörs av den naturliga avgången och av nedläggningar frågar om sådant. Väljarna vill ha besked av regeringen om hur den tänker klara sina vallöften. Jag för min del vill påstå att de förslag som regeringen nu framlagt inte kommer att lösa de här problemen.

Industriministern stod här nyss och anklagade socialdemokraterna och menade att vår strukturfond är ett hokusfokus. Det rör sig om pengar som löntagarna är beredda att satsa på näringslivet, men det kallas alltså hokusfokus. De vallöften och de åtgärder som regeringen nu vidtar är av minst lika dålig karaktär.

Industriministern sade att investeringsbenägenheten inom industrin är låg f. n. Detta sägs dels bero på den utdragna lågkonjunkturen, och det må vara hänt, dels pekas det på den ogynnsamma kostnadsutvecklingen, och då underförstås att löneläget i företagen förstört det hela, dels beror det på att vinster och likviditet har försämrats.

Ja, bägge dessa påståenden kan väl betecknas som en sanning med modifikation. Gjorda undersökningar visar nämligen att kostnadsutvecklingen i varje fall inte på längre sikt beror på löneläget inom industrin, eftersom vi där ligger på en i förhållande till den övriga västvärlden normal nivå. Möjligen kan det vara så, enligt de undersökningar som gjorts på LO-håll, att de höga vinstmarginalerna har drivit upp kostnadsläget. Detta vill man emellertid skylla på löneläget.

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

Men det kanske också kan bero på att man inte heller på den sidan tror på den sittande regeringen. Det förefaller ju som om regeringen helt skulle ha tappat greppet över de ekonomiska frågorna och prisutvecklingen. Vi fick i dagarna veta att prisökningen för dagligvarorna för de fyra första månaderna i år har varit inte mindre än 7,7 %. Redan innan halva året gått är alltså regeringens siffror i den delen i budgetpropositionen överkörda av verkligheten.

Vad gäller vinsterna i företagen presenterades i *Veckans Affärer* nyligen uppgifter om 55 företags bokslut för 1976. Det var endast fyra som redovisade förlust, medan inte mindre än 26 hade redovisat ökning av rörelseresultatet. Därför vill jag påstå att det inte är så dåligt ställt i företagen som man från deras håll vill göra gällande. Industriministern säger visserligen nu att företagsamheten hade ett bra första halvår men att det sedan gick uselt. Ja, det är den gamla vanliga visan när man diskuterar företagets ekonomi. När man sedan får se slutresultatet visar det sig ändå att vinsten har varit förhållandevis god.

Nej, det är de privatkapitalistiska intressena som i dag uppträder på vanligt sätt. De ser bara till sin egen profit på kort sikt. Vår uppfattning är att man skall investera i lågkonjunktur för att sedan kunna producera för fullt i högkonjunktur. Man skall alltså använda arbetskraft och kapital i lågkonjunkturen för att kunna ha en bra och väl rustad produktionsapparat till förfogande när högkonjunkturen sätter in.

För att nå dit är det enligt vår uppfattning nödvändigt att vi får ett annat system, byggt på löntagarfonder och ekonomisk demokrati. Vi måste få ett system där samhället och de anställda ges möjligheter att påverka dessa viktiga frågor. Det gäller för det första företagsetableringarna och för det andra företagsnedläggningarna inkl. den naturliga avgången. Samhälle, företag och anställda är så beroende av varandra att vi inte kan tillåta de privatkapitalistiska värderingarna att avgöra om ett företag skall bestå eller inte.

I de socialdemokratiska motionerna 220, med herr Alftin som första namn, och 1524 tas dessa frågor upp. I motionerna förordas att det vid nedläggningshotade företag skall ske en prövning med utgång från en total samhällsekonomisk analys, där de företagsekonomiska skälen vägs mot samhällets och de anställdas intressen. Där framhålls nödvändigheten av att tillräckligt rådrum skapas för att vi skall kunna arbeta med mera planmässiga strukturåtgärder. Där anges också vissa riktlinjer för en lagstiftning i frågan.

Socialdemokraterna i arbetsmarknadsutskottet har i reservationen 2 vid utskottets betänkande nr 26 följt upp dessa motioner. I reservationen framhåller vi att utvecklingen på senare tid har visat att det finns ett behov av möjligheter till lagsanktionerade ingripanden. Jag tänker bl. a. på Olofström. Vi finner det därför angeläget att den av oss förordade lagstiftningen om en samhällskontroll vid företagsnedläggningar och personalminskningar snarast kommer till stånd.

Jag yrkar därför bifall till reservationerna 1 och 2 i arbetsmarknads-

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

utskottets betänkande nr 26 samt till reservationen i arbetsmarknads-
utskottets betänkande nr 27.

Till sist, herr talman, vill jag säga att vi i övrigt med vissa invändningar har godkänt delar av propositionen. Det är att hoppas att åtgärderna kan medverka till att åtminstone i en del orter öka sysselsättningen. Men man blir förstas konfunderad, minst sagt, när regeringen senare har kommit med andra propositioner som helt går på tvärs med den som vi nu behandlar. Jag tänker bl. a. på den föreslagna höjningen av momsens, investeringsavgiften på vissa byggnadsprojekt, devalveringen osv.

Det är inte utan att man funderar så här: Har paniken gripit regeringen, eller vad är det fråga om? Är det kanske detta som gör att industrin upplever situationen på samma sätt och därför inte heller vågar tro på regeringen?

Det finns kanske anledning att återkomma till dessa frågor i samband med att de skall behandlas i riksdagen.

Herr WIRTÉN (fp):

Herr talman! Att hålla i gång sysselsättningen i en osedvanligt bister tid för det svenska näringslivet har varit ett huvudmål för regeringen allt sedan den tillträdde hösten 1976. Det målet har präglat de budgetförslag som presenterats riksdagen, och det har satt sin prägel på flertalet av de propositioner som vi har behandlat i såväl arbetsmarknads- som näringsutskottet. Får jag erinra exempelvis om arbetsmarknadsminister Ahlmarks sysselsättningspaket, vars betydelse vi nu sedan de olika åtgärderna tillämpats en tid kan avläsa. Effekten måste sägas vara mycket god. Från industriminister Åslings bord har riksdagen fått flera förslag riktade mot olika krisbranscher. Specialinsatser har föreslagits för teko, för den manuella glasindustrin, för varven och några branscher till.

Tyvärr kan vi inte blåsa faran över. Den bistra situationen kommer att bestå än ett tag, även om vi kan notera vissa ljusningar i konjunkturen. Men det går sakta uppåt.

I väntan på en konjunkturförbättring föreslår nu arbetsmarknadsminister Ahlmark i propositionen 95 ett tillfälligt sysselsättningsbidrag. I första hand är det avsett för större företag med dominerande ställning på de orter där de är belägna. Om ett sådant företag står inför tvånget att göra en större personalinskränkning kan det – under förutsättning att varsel inte ges eller att varsel tas tillbaka – under 1977 få 75 % av den totala lönekostnaden, med viss begränsning för högre inkomster, täckta genom det föreslagna bidraget. Den berörda personalen skall sysselsättas i verksamhet skild från den reguljära produktionen.

Syftet med bidraget är att dels ge rådrunder för att hinna göra andra mera varaktiga insatser av regional och industripolitisk karaktär, dels ge arbetsförmedlingarna i orter med ensidigt sammansatt näringsliv tillräcklig tid att komma till rätta med problemen. För det nya bidraget föreslås, som här har nämnts tidigare i dag, en ram på 200 milj. kr.

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

Det kommer att ge utrymme för att omkring 7 000 personer får behålla sina jobb. Vi har också hört under den tidigare debatten att såväl socialdemokraterna som vänsterpartiet kommunisterna gjort invändningar mot bidraget och dess konstruktion.

Vänsterpartiet kommunisterna vill över huvud taget inte sträcka ut sin hand till hjälp i de här orterna. Det är i allmänhet fråga om bruksorter av den typ vi har många av i Mellansverige; järnbruket eller stålverket dominerar arbetsmarknaden helt. När personalinskränkningar slår till på en sådan ort är det inte lätt att hitta alternativ sysselsättning. Men nej! Kommunisterna yrkar avslag på propositionen. De vill i stället att riksdagen skall anta en lag om förbud mot avskedanden och permitteringar vid alla företag med fler än 50 anställda. Alla i utskottet har avvisat den tanken som verklighetsfrämmande. Vad hjälper en sådan lag om det inte finns ett ekonomiskt underlag för att hålla i gång sysselsättningen? Jag yrkar därför, herr talman, avslag på den motionen.

Socialdemokraterna tillstyrker däremot det föreslagna sysselsättningsbidraget, men de gör en del invändningar mot villkoren, som här har redovisats tidigare.

Det är självklart att företagen själva skall ta det sociala ansvaret för sina anställda, och därför skall inte heller det här bidraget utgå till företag som går hyggligt. Men det skall i stället – som utskottet understryker – gälla företag med låg orderingång och i allmänhet mycket stora överlager. Om man i sådana företag tvingas notera en betydande övertalig arbetsstyrka, som inte heller på lång sikt kan sysselsättas, då kan det här bidraget komma till hjälp för att man skall få rådrum och kunna ordna upp situationen.

Det finns inte heller anledning att oroa sig för att det bidraget skall utgå till företag som redan åtnjuter tillräckligt stöd genom andra bidragsformer, exempelvis utbildningsstöd. Avsikten med utbildningsstödet är ju att utnyttja konjunktursvackan till utbildning av den personal man räknar med att på sikt behöva. Det är en form av investering i förbättrad produktionskapacitet. Den bidragsform vi nu diskuterar är ett led i arbetet på att underlätta nödvändiga omstruktureringar i näringslivet och är av samma art som exempelvis flyttningsbidraget.

Socialdemokraterna föreslår också i sin motion lagstiftning om samhällskontroll vid nedläggning av företag. I motionen anges vissa riktlinjer för en sådan lagstiftning.

Nu är det inte så att stat och kommun saknar informationskanaler om vad som håller på att hända inom näringslivet. Tvärtom har under senare år en rad åtgärder vidtagits för ömsesidigt utbyte av viktig information. Vi har i utskottsbetänkandet pekat på några av de viktigare.

I lagen om vissa anställningsfrämjande åtgärder åläggs företagen att sex månader i förväg ge varsel till arbetsmarknadsmyndigheterna om förestående nedläggningar, driftsinskränkningar och permitteringar.

Vi har vidare det förra året permanentade s. k. DIS-systemet, som uttyds informationssystemet företag-samhälle. Det innebär skyldighet

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

för näringsidkare att till samhällets organ lämna upplysningar om bl. a. sysselsättning och väntad ekonomisk utveckling av verksamheten.

Vi skall, herr talman, inte heller glömma branschråden, som finns i en del branscher. I dem förmedlas också mycken viktig information mellan statsmakt och den berörda sektorn inom näringslivet.

Det senaste tillskottet är den särskilda delegationen för etableringsfrågor som inrättades av regeringen den 1 juli förra året. Just nu är ca 150 företag med minst 500 anställda med i den här verksamheten. De företagen har förbundet sig att för delegationen presentera sina investeringsplaner och en del annan viktig information.

Herr talman! Den här korta redovisningen visar att det finns ett nät av olika informationskanaler mellan näringsliv och samhälle. Jag tror inte vi behöver ny lagstiftning på området. Vad som kan diskuteras är snarare frågan om hur man, allteftersom erfarenheter vinnns, skall samordna informationen, förbättra den och snabbast möjligt utnyttja den på rätt sätt.

Jag vill gärna göra det tillägget, herr talman, att vi genom medbestämmandelagen har fått utomordentligt fina nya möjligheter för de anställda själva att hålla sig underrättade om vad som håller på att hända i ett företag.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 26.

Herr NILSSON i Kalmar (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Wirtén talade om att stat och kommun f. n., som han uttryckte det, inte saknar informationskanaler när det gäller nedläggningar, konkurser och kanske framför allt neddragning genom naturlig avgång. Jag är inte övertygad om att herr Wirtén känner till de verkliga förhållandena.

För att ta ett exempel har vi nyligen sett att Kronagruppen har gått i konkurs. Inte ens kl. 23 kvällen före visste man hos stat och kommuner någonting om att konkursen skulle komma. Informationen var alltså utomordentligt dålig.

Man hemlighåller ofta sådana här åtgärder. Vi vet hur man på sin tid spelade med Emmaboda Glasverk, där de anställda långt efteråt fick reda på hur det skulle bli. Här pågår fortfarande ett sådant spel, och det kan verkligen ifrågasättas om de åtgärder som har vidtagits beträffande Emmaboda Glasverk var riktiga. De anställda hävdar i varje fall att Emmaboda tillverkar glas lika billigt som Pilkington.

I sådana här sammanhang måste man också väga in vad samhället har investerat kring industrierna i vägar, vatten och avlopp, skolor, bostäder och mycket annat. Alla åtgärder är så intimt förknippade med varandra att det är nödvändigt att samhället och de anställda får ett annat inflytande, så att man åtminstone temporärt kan driva ett företag vidare, eventuellt med offertsystem och olika andra åtgärder. Detta gäller inte minst den naturliga avgången, som arbetsmarknadsministern med viss

stolthet talar om att företagen klarar situationen med. Vi från facklig sida är utomordentligt intresserade av att få ett besked om den här naturliga avgången, men det får vi inte. Det är ju nödvändigt att vi ser till att skaffa de jobb som har försvunnit med den s. k. naturliga avgången, och det är i sådana frågor som vi måste få rådruum för diskussion.

Herr WIRTÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! De två exempel som herr Nilsson i Kalmar tog på att informationen brister i fråga om friställning av personal är säkert riktiga. Jag är fullt medveten om att det alltfört händer missar i informationen mellan företagsledning och anställda. Men det innebär ju inte att man skall dra den slutsatsen att de system vi nu håller på att arbeta fram för att förbättra dessa informationskanaler är felaktiga, utan det innebär att de ännu inte har funnit sina rätta former och är tillräckligt effektiva. Det jag säger är att vi inte skall lägga till nya system innan vi har fått dem vi redan har bestämt oss för att fungera på bästa sätt. Det är bättre att vi samarbetar, herr Nilsson och jag, om att göra de förbättringar som jag talade om i mitt första anförande. Då tror jag att vi kommer att undvika sådana här missar som – det tror jag är riktigt att påstå – alltfört kan hända i näringslivet.

Sedan tog herr Nilsson i Kalmar upp frågan om de samhällsinvesteringar som är gjorda på mindre orter och som det är viktigt att väga in när det är fråga om en permittering eller en nedläggning av ett företag. Ja, på den punkten håller jag helt med herr Nilsson. Det är därför man också skall ha dessa samråd mellan kommun och företag – för att i tid kunna samordna sina investeringsplaner, så att man inte gör en kapitalinsats som senare visar sig vara felaktig och inte kan utnyttjas på rätt sätt. Målet är ju detsamma, herr Nilsson i Kalmar. Vi vill undvika sådana här felinvesteringar.

Det är naturligtvis riktigt att man med den naturliga avgången får ett minskat antal sysselsättningsstillfällen på en ort. Men å andra sidan, herr Nilsson i Kalmar, är det ju skillnad mellan naturlig avgång och friställningar så till vida att den naturliga avgången socialt slår betydligt mindre hårt.

Det är självklart att vi tillsammans har all anledning att försöka skaffa fram de här nya jobben. Därvidlag tror jag inte att vi skiljer oss på något sätt, herr Nilsson i Kalmar och jag. Men här är det ändå fråga om en mycket djupgående lågkonjunktur, som hela industrivärlden lider av. Vi har i Sverige faktiskt klarat oss bättre än de länder vi brukar jämföra oss med. Vår förhoppning är naturligtvis att det skall bli ett nytt sug ute på världsmarknaden och att vår exportindustri återigen kan komma i gång och sälja sina produkter. Då skall det bli ett naturligt tillskott i våra företag i stället för naturlig avgång.

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

Herr NILSSON i Kalmar (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Wirtén säger nu att vi har samma mål, och det är ju roligt att höra att det är så i alla fall. Men om vi har samma mål, så hade vi effektivast nått det genom att tillstyrka de socialdemokratiska motionerna i den här frågan, där vi har direkta förslag om hur vi skall organisera det samarbete som i varje fall hittills inte har fungerat. Gång på gång ställs de anställda inför att ett företag har bytt ägare, att man skall lägga ned, att man skall göra ändringar, att man har naturlig avgång osv. Det är detta som vi måste komma till rätta med så att vi får den naturliga sammanvägningen mellan de företagsekonomiska och de samhällsekonomiska frågorna.

Sedan säger herr Wirtén att förändringar genom den naturliga avgången slår mindre hårt. Ja, de slår mindre hårt för företaget naturligtvis, därför att man slipper ifrån de sociala bekymren. Men de slår ju inte mindre hårt för den unga grabben eller flickan som hade tänkt att få ett jobb efter den som har slutat genom naturlig avgång. Och situationen i dag visar detta. Det har försvunnit 30 000 arbetstillfällen inom industrin, de flesta förmodligen genom s. k. naturlig avgång. Centerpartiet gick ut före valet och lovade att man skulle skaffa 280 000 jobb inom industrin. Även herr Wirtén måste ha ett visst ansvar för att dessa jobb kommer fram. Var finns de i dag?

Med viss stolthet säger ni bara: Ja, vi har klarat det här genom naturlig avgång. Det har ni visst inte gjort. Tvärtom har situationen förvärrats mycket mer. Det tycker jag ni skall försöka rätta till.

Herr WIRTÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan inte se att herr Nilsson i Kalmar har anfört ett enda argument för att vi behöver nya system när det gäller att hålla stat och kommun informerade om vad som håller på att hända ute i näringslivet. Jag har samma uppfattning som tidigare att de system vi har är tillräckliga. De kan i och för sig förbättras, och låt oss göra det i stället för att skapa ytterligare tillskott i fråga om informationskanaler.

Det som egentligen föranledde mig att begära ordet, herr talman, var att herr Nilsson i Kalmar kom tillbaka till minskningen av antalet industrisysselsatta. Det är en utveckling som vi har haft sedan ganska många år tillbaka. Även under socialdemokraternas regeringstid skedde en viss tillbakagång i antalet industrisysselsatta. Men vad herr Nilsson i Kalmar borde säga är att den offentliga sektorn har erbjudit tiotusentals nya arbetstillfällen.

Herr Nilsson i Kalmar borde också vara vänlig och påpeka, när han tar upp ungdomarnas problem på arbetsmarknaden, att där har regeringen gjort flera insatser just för att trygga sysselsättningen. Åtgärderna har varit skiftande. Man har ökat antalet praktikplatser, man har erbjudit utbildningsplatser, man har över huvud taget sett till att de unga på arbetsmarknaden inte har lämnats sysslolösa utan kommit in i utbildning eller produktion. Där är det lätt att peka på de förslag som framför allt

fanns med i arbetsmarknadsministerns sysselsättningspaket för att visa hur den nuvarande regeringen känt sitt ansvar för de unga på arbetsmarknaden.

Herr CARLSTEIN (s):

Herr talman! Tidigare hade vi en bestämmelse som medgav avdrag vid taxeringen för erlagd kommunalskatt. Ursprungligen motiverades det här avdraget med att det förelåg stora olikheter i den kommunala beskattningen och att man genom avdragsrätten uppnådde en viss utjämning.

Genom införandet av de statliga bidragen för kommunal skatteutjämning till kommunerna har det skett en viss utjämning, varför motivet för avdragsrätten förlorat i styrka. Numera är avdragsrätten för kommunalskatten avskaffad för fysiska personer, dödsbon och familjestiftelser. Under en övergångstid förelåg rätt till schablonavdrag, men genom 1970 års skattereform slopades kommunalskatteavdraget helt med verkan fr. o. m. 1972 års taxering.

När det gäller juridiska personer, med undantag för dödsbon och familjestiftelser, gäller fortfarande rätt till avdrag vid taxeringen till statlig inkomstskatt för vad man erlagt i kommunal inkomstskatt.

I motionen 1976/77:1328 har vi socialdemokrater ansett att nuvarande kommunalskatteavdrag för juridiska personer skall begränsas till två tredjedelar av den erlagda kommunalskatten fr. o. m. 1978 års taxering. Vi har kopplat det här motionsförslaget till inrättandet av en strukturfond. Skälet till den här speciella finansieringen, att inskränka avdragsrätten för juridiska personer, är att söka i den rådande ekonomiska situationen, som kräver återhållsamhet av alla grupper i samhället.

Kraven på återhållsamhet återkommer ofta i den ekonomiska debatten. Men de har en viss ensidighet, i vart fall när det gäller den borgerliga regeringens handlande. De går i första hand ut över löntagarna. Vi socialdemokrater hävdar att även andra grupper måste visa återhållsamhet och ta sin del av utgiftsfinansieringen.

Detta gäller i hög grad insatserna för att klara strukturproblemen. En viss skärpning av bolagsbeskattningen är därför inte ur vägen. Minskar man avdragsrätten för juridiska personer på det sätt som föreslagits i motionen 1328 medför det en inkomstförstärkning på 350 milj. kr. för helt budgetår.

Vårt motiv har främst varit inrättandet av en strukturfond och den nämnda summan utgör i stort sett hälften av det belopp som vi ansett att fonden bör ha tillgång till under startåret. Herr Bengtsson i Landskrona har tidigare redovisat motiven för fonden och dess funktion och jag har därför ingen anledning att gå in på den argumentationen.

Skatteutskottets borgerliga majoritet har avstyrkt motionsförslaget, främst av två skäl. Man hänvisar till att näringsutskottet avstyrkt förslaget om inrättandet av en strukturfond och man påpekar att frågan om slopandet av avdragsrätten på kommunalskatten f. n. är under övervägande

Nr 129

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningsstiftelser,
m. m.*

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

inom företagsskatteberedningen.

Argumentationen för avslagsyrkandet är inte särskilt övertygande. När man avvisar strukturfonden i näringsutskottets betänkande nr 35 sker det med hänvisning till att regeringen presenterat en rad s. k. strukturtpaket med stora ekonomiska åtaganden från statens sida. Där nämns bl. a. insatserna för varvsindustrin, textil- och konfektionsindustrin, skoindustrin och glasindustrin. Vidare är att förvänta förslag till insatser vad det gäller stålindustrin och skogsnäringen. Det är mycket stora pengar det är fråga om och det vore inte ur vägen om även företagsamheten fick vara med och dra lasset. Jag är medveten om att 350 milj. kr. är litet pengar i det här sammanhanget, men bättre till än från och framför allt: I den ekonomiska situation vi befinner oss i vore det motiverat att alla grupper i samhället fick medverka till finansieringen. Även om motionskravet om strukturfonden faller, kvarstår lika fullt behovet av inkomstförstärkningar.

Det andra motivet för avslagsyrkandet, att frågan om avdragsrätten övervägs av företagsskatteberedningen, är också ett enkelt sätt att komma ifrån motionskravet.

Företagsskatteberedningen sägs vara färdig att avsluta sitt arbete hösten 1977 – om 4–5 månader med andra ord. Vad utredningen kommer med i det sammanhanget är en väl förborgad hemlighet, men logiken bjuder väl att när man avvecklat kommunalskatteavdraget för fysiska personer, dödsbon och familjestiftelser så har man anledning att gå vidare och också avveckla avdraget för övriga juridiska personer.

Kommer ett sådant förslag från företagsskatteberedningen hösten 1977 skall det ut på remiss, det skall passera kanslihuset och riksdagen och effekterna av förslaget kommer först 1979 eller möjligen 1980. Det är nu vi behöver inkomstförstärkningar, bl. a. på grund av kostsamma strukturtpaket. Därför bör man anta socialdemokraternas förslag och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen i skatteutskottets betänkande nr 46 av herr Wörnberg m. fl.

I näringsutskottets betänkande nr 36 behandlas en av fru Hörnlund och mig väckt motion, som tar upp företagareföreningarnas personalsituation – speciellt vid kontoret i Borås. Jag vill passa på att säga några ord också i den frågan. Vi motionärer anser att det behövs en förstärkning i Borås, inte minst med hänsyn till den nu rådande sysselsättningssituationen i Boråsregionen. Utskottet har hänvisat till att det föreligger ett utredningsförslag, som innebär en kraftig förstärkning av föreningarnas administrativa resurser. Utskottet utgår från att frågan kommer att tas upp vid den fortsatta behandlingen av utredningens förslag. Jag vill understryka att det behövs en förstärkning av personalresurserna. I avvaktan på att så sker ber jag att få ansluta mig till det av fru Radesjö tidigare framförda yrkandet om bifall till reservationen vid punkten 7 i näringsutskottets betänkande nr 36.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr JOSEFSON (c):

Herr talman! Som framgår av skatteutskottets betänkande 1976/77:46 har skatteutskottet endast behandlat den del av motion nr 1323 som berör ändring i lagen om statlig inkomstskatt. Förslaget om införande av en särskild strukturfond, som också framförs i nämnda motion, har som framgått av den tidigare debatten här i kammaren behandlats i näringsutskottet.

Näringsutskottet har avstyrkt förslaget om inrättande av en särskild strukturfond, och med hänvisning bl. a. till detta avstyrker skatteutskottet bifall till motionen 1328.

Därtill kommer att frågan om beskattning av juridiska personer och därmed också slopande av avdragsrätten för kommunalskatt f. n. är under övervägande i det nu pågående arbetet i skatteutredningarna. Detta utredningsarbete skall vara avslutat före den 1 december i år, således inom ett halvår. Inte minst av denna anledning har skatteutskottet ansett att skäl nu inte föreligger för ett beslut om ändrade regler, en ståndpunkt som socialdemokraterna tidigare i liknande fall med stor bestämdhet hävdade.

Även när det gäller den motivering som socialdemokraterna i reservationen anför för ändrade avdragsregler vill jag hänvisa till det utredningsarbete som nu pågår i skatteutredningarna och till den argumentering jag tidigare anförde.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till skatteutskottets hemställan i betänkande nr 46.

Fru LUDVIGSSON (s):

Herr talman! Från socialdemokratisk sida har alltid hävdats vikten av att genom en aktiv näringspolitik vidareutveckla det svenska näringslivets produktion och konkurrenskraft. En stor del av vår kritik mot den borgerliga regeringen har haft sin grund just i att vi menar att den inte tillräckligt kraftfullt gett sig i kast med dessa frågor.

Attityden från regeringen var ju också länge att det är industrin själv som skall lösa industrins problem. Verkligheten har tydligen fått även borgerliga statsråd att tänka om och ändra sina uppfattningar på vissa punkter. Den föreliggande propositionen är till viss del ett bevis härför, även om vi anser att förslagen i den är behäftade med betydande svagheter och på intet sätt är uttryck för att regeringen är beredd att ta ett samlande grepp om bransch- och strukturproblem.

I proposition nr 95, den del som behandlats av arbetsmarknadsutskottet, föreslås införande av ett nytt sysselsättningsbidrag, som skulle tjäna som ett slags stötdämpare när ett företag på grund av strukturomvandling inom branschen måste skära ned antalet anställda. Förutsättningarna för att stödet skall utgå skulle, som Rolf Wirtén tidigare redogjort för, vara att det rör sig om ett stort företag med dominerande ställning på orten, att den arbetsstyrka för vilken bidrag skall utgå sysselsätts i en verksamhet som är skild från den reguljära produktionen samt att företaget i fråga

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

måste minska sin personalstyrka med minst 5 % och lägst 100 personer. Om alla dessa kriterier är uppfyllda skall enligt föreliggande förslag bidrag utgå med 75 % av lönekostnaderna. Det föreslås att bidraget skall utgå under kalenderåret 1977.

I anslutning till propositionen har det väckts en socialdemokratisk motion, nr 1525, i vilken arbetsmarknadsutskottets socialdemokratiska ledamöter till alla delar instämmer genom de vid betänkandet fogade reservationerna. Därav följer att vi delar den uppfattning som förs fram i propositionen så långt att det kan finnas behov av ett särskilt ekonomiskt stöd som hjälper till att skapa rådrum både för krishotade orter och för enskilda människor som hotas av uppsägning. Vi är dock inte beredda att till fullo acceptera den uppläggning som regeringen föreslår.

Vi vill då först notera beträffande detta förslag såväl som förslaget om investeringsgarantier att det endast kommer att beröra ett litet antal mycket stora företag. De stöd som erbjuds de mindre och medelstora företagen framstår som betydligt mindre attraktiva. Det kanske inte riktigt är vad man hade väntat sig av en regering sammansatt av borgerliga partier som så ohämmat har kritiserat socialdemokratin för att endast stödja de stora företagen. Men så kan det bli när man konfronteras med verkligheten.

Vi har från socialdemokratisk sida självfallet inga principiella invändningar mot samhälleliga insatser för att främja en utveckling mot full sysselsättning. Men vi har alltid vänt oss mot förslag som generellt ger lättnader till företagen, även sådana företag som inte är i behov därav och där bidragen endast leder till att öka företagets vinst. De socialdemokratiska förslagen har genomgående varit av sådan karaktär att de har riktats direkt till utsatta företag, branscher eller orter. Vi menar att man därigenom får ut bästa effekten från bl. a. sysselsättningssynpunkt.

En grundläggande princip i den socialdemokratiska arbetsmarknadspolitikerna har också varit att samhällets insatser skall sättas in i ett sådant sammanhang att de tillsammans medverkar till att underlätta den nödvändiga strukturomvandlingen. Utbyggd arbetsförmedling, bättre arbetsmarknadsutbildning, stöd till vissa branscher, investeringsstimulerande insatser är exempel på sådana åtgärder. De insatser som har varit direkt riktade mot företagen har alltid varit förenade med vissa villkor, framför allt beträffande sysselsättningen.

Socialdemokraterna i arbetsmarknadsutskottet anser att en hel del invändningar kan riktas mot regeringens förslag till särskilt sysselsättningsbidrag. Det skulle som det nu är utformat kunna leda till att t. ex. stora, väl konsoliderade och lönsamma företag blir berättigade till stödet. Risken för missbruk kan med de föreslagna reglerna inte uteslutas.

I reservationen 1 vid arbetsmarknadsutskottets betänkande noterar vi först att det kommer att handla om relativt stora pengar – det kommer att röra sig om miljonbelopp till större företag. Vi menar att detta i sig motiverar att kriterierna för att få bidragen är, som det uttrycks i reservationen, väl genomarbetade. Den arbetsstyrka för vilken detta bidrag

skall utgå skulle alltså bestå av sådana anställda som representerar vad man på arbetsgivarpråk ibland kallar den personella överkapaciteten. Det är alltså sådana som har uppsägning att vänta. Ett villkor för bidraget skulle vara att dessa människor sysselsätts med sådant arbete som normalt inte ingår i företagets arbetsuppgifter. I propositionen nämns som exempel härpå reparationer, underhåll och investeringsarbeten i den mån sådan verksamhet inte ingår i berörd arbetstagares ordinarie arbetsuppgifter.

Vi menar att detta är en skrivning som kan ges en ganska vid tolkning. Dessutom kan ju tillgången på sådana arbetsuppgifter vara högst varierande i olika företag beroende på t. ex. hur företagen tidigare skött underhåll och reparationer. Klara och entydiga regler är därför ett krav som måste ställas.

Den största svagheten i förslaget är dock, som det påpekas i motionen 1525, att man inte har sagt något om de mottagande företagens ekonomiska situation. De socialdemokratiska reservanterna ansluter sig helt till motionärerna, som anser att det inte kan accepteras att bidrag skulle kunna ges till företag som själva har ekonomiska förutsättningar att ta sitt ansvar för sysselsättning och produktion.

Nu skriver visserligen utskottets majoritet, och Rolf Wirtén har här nyss upprepat det, att det inte är någon skillnad på dess och motionärernas uppfattning och att bidragen självfallet inte är avsedda för framgångsrika företag utan gäller företag med låg orderingång och stora överlager. Men detta säger ju i och för sig ingenting om företagens ekonomiska ställning i stort. Det finns ingenstans utsagt att företagens ekonomiska situation skall vägas in i bedömningen av om bidrag skall utgå eller ej – varken i propositionen eller i utskottsmajoritetens skrivning.

Vi anser att bidrag skall utgå endast till företag som inte har reala möjligheter att ta sitt sociala ansvar och klara ut situationen. Vi anser vidare att bidrag inte skall utgå till företag som inte låtit sina aktieägare ta sin del av ansvaret genom att hålla igen på vinstutdelningen. Och med tanke på de olika prövningar som vi menar måste till och med hänvisning till de stora belopp det kan komma att röra sig om hävdar vi att beslut om bidrag skall fattas av regeringen.

Herr talman! Eftersom vi kommit fram till att det kan finnas behov av stöd är vi beredda att ansluta oss till förslaget med de förändringar av detsamma som föreslås i reservationen 1 till arbetsmarknadsutskottets betänkande 26, och jag yrkar bifall till de socialdemokratiska reservationer som är fogade till detta betänkande.

Jag vill också, herr talman, under förutsättning av bifall till reservationen 2 vid näringsutskottets betänkande 35 yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen vid arbetsmarknadsutskottets betänkande 27, som innehåller förslag till lag om arbetsgivaravgift för arbetstryggheten.

Sedan vill jag, herr talman, säga något om det som Rolf Wirtén var inne på i meningsutbytet med Bernt Nilsson om den naturliga avgången. Jag tycker nog att Rolf Wirtén nonchalerar de sociala följderna av den

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

s. k. naturliga avgången. Han vill t. o. m. i sitt senaste inlägg nästan göra gällande att man lyckats klara väldigt mycket av de sociala följderna av den naturliga avgången. Här drabbas framför allt de nytillträdande på arbetsmarknaden. Ungdomen och kvinnorna.

Om han nu tycker att man lyckats klara de här problemen så måste jag nog konstatera att folkpartiet betydligt har sänkt sina anspråk i det här avseendet sedan partiet fick någonting att säga till om i regeringen. Före valet hörde vi nästan alltid talas om att folkpartiet ville skapa sysselsättningsgaranti för ungdomen, dvs. att alla ungdomar skulle beredas arbete, praktik eller utbildning. Det har varit märkvärdigt tyst om den saken efter valet och makttillträdet.

Och hur går det för den ena stora gruppen nytillträdande på arbetsmarknaden – jag tänker naturligtvis på kvinnorna – när nu regeringen t. o. m. tycks acceptera att industrisysselsättningen sjunkit och fortsätter att sjunka? Hur skall de många kvinnor som nu väntar på att få ett jobb kunna komma ut på arbetsmarknaden under de här förhållandena? Detta är verkligen också en fråga om jämställdhet mellan kvinnor och män, och det är ju en fråga som inte minst folkpartiet har gjort anspråk på att den skulle vara deras.

Herr FRANSSON (c):

Herr talman! I arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 26 behandlas propositionen 95 i vad den gäller tillfälligt sysselsättningsbidrag till vissa företag med en dominerande ställning på orten, och möjligheterna att lämna regionalpolitiskt stöd i vissa kommuner utanför allmänna stöd-området och gränsområdet. Utskottsmajoriteten har på alla punkter ställt sig bakom regeringens förslag.

För samhället är det nödvändigt att på olika sätt medverka till att skapa sådana förutsättningar att man ute i företagen kan bibehålla sin personalstyrka även under den långa lågkonjunktur som vi fortfarande befinner oss i. Värnet om sysselsättningen är den avgörande faktorn för införande av detta tillfälliga sysselsättningsbidrag, som kommer att bli ett värdefullt medel när det gäller att kunna möta de ökade arbetslöshetsriskerna i en del särskilt utsatta orter och i vissa branscher. Det bör möjliggöra för företagen att bibehålla sin personalstyrka intakt och inte tvingas vidta någon personalreduktion.

För att bidraget skall utgå krävs att man kan sysselsätta en särskild avgränsad del av arbetsstyrkan i verksamhet skild från den vanliga produktionen och att företaget måste minska sin arbetsstyrka med minst 5 %, dock i absoluta tal lägst 100 personer. När speciella skäl föreligger på en ort, kan emellertid bidrag utgå även om antalet personer inte når upp till 100. Detta stimulansbidrag skall naturligtvis ses som ett komplement till övriga bidrag, bl. a. utbildningsbidraget, som Rolf Wirtén tidigare har omnämnt.

I den socialdemokratiska partimotionen, som man sedan följt upp genom reservationen 1, är man kritisk mot förslaget bl. a. på det sättet att

man anser att bidrag kan lämnas också till stora och vinstrika företag. Vidare är man kritisk mot att länsarbetsnämnderna skall få rätt att bevilja dessa bidrag.

Utskottsmajoriteten anser emellertid det vara riktigt att man inför ett mer decentralistiskt beslutsfattande, och därmed är det ju också lämpligt att länsarbetsnämnderna får denna beslutanderätt. Länsarbetsnämnderna känner mycket väl till de förhållanden som råder på orten, och risken för felbedömningar torde vara liten. I tveksamma fall kan och bör nämnden självfallet överlämna ärendet till arbetsmarknadsstyrelsen för ställningstagande, och i betydelsefulla frågor kan arbetsmarknadsstyrelsen överlämna ärendet till regeringen för beslut.

Att göra den förändring som socialdemokraterna har föreslagit, nämligen att samtliga ärenden skall beslutas av regeringen, anser vi inom utskottsmajoriteten vara mindre lämpligt. Förutsättningarna är med vårt förslag större för att beslut kan fattas snabbt, och detta kan vara nödvändigt i vissa fall, eftersom företagen kan befinna sig i ett besvärande likviditetsläge. Då kommer möjligheten att bevilja förskott att finnas.

Med anledning av de kritiska synpunkter som framförs i den socialdemokratiska reservationen nr 1 mot förslaget att även vinstrika företag kan erhålla bidrag finns det anledning att påpeka följande.

Utskottet har i sitt yttrande understrukt – och det har bl. a. Rolf Wirtén sagt tidigare i debatten – att bidraget självfallet inte är avsett för framgångsrika företag, utan det skall ges till företag med låg orderingång och till företag som ligger med stora lager. Det förhållandet att ansökan om detta tillfälliga sysselsättningsbidrag skall godkännas av arbetstagarorganisationerna utgör en garanti för att inga medel beviljas till företag som rätteligen inte borde få bidrag.

Min bestämda uppfattning är att man skall förlita sig till den lokala fackliga organisationens bedömning och ställningstagande. Jag blev litet förvånad när jag lyssnade till fru Ludvigsson. Det går ju inte att tolka hennes inlägg på något annat sätt än att man på socialdemokratiskt håll inte sätter sin tilltro till den bedömning som görs av de lokala arbetstagarorganisationerna.

I betänkandet behandlas också yrkandet 2 i den socialdemokratiska partimotionen, där det krävs lagstiftning om samhällskontroll vid nedläggning av företag. Utskottsmajoriteten betonar behovet av att i god tid erhålla utförlig information om väntade förändringar som rör företagen. Detta är som vi ser det en självklarhet. År 1976 fattade riksdagen beslut om att permanenta det s. k. DIS-systemet, vilket Rolf Wirtén redan varit inne på. Detta innebär en skyldighet för näringsidkare att till samhällets organ lämna upplysningar av olika slag. Ytterligare informationskanaler finns i och med att regeringen under föregående år inrättade en särskild delegation för etableringsfrågor. Den överenskommelse som träffades mellan regeringen och Sveriges industriförbund innebär att f. n. ca 150 företag med vart och ett mer än 500 anställda har

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

förbundet sig att presentera sina investeringsplaner för regeringen. Arbetet i delegationen pågår intensivt, och man får utgå ifrån att detta kommer att leda till önskvärda resultat.

Lagen om medbestämmande i arbetslivet och de kollektivavtal på området som kommer att tecknas framöver bör också leda till att de anställda i ett tidigt skede får möjlighet att ta del av de planer som är på gång och påverka utvecklingen i en för de anställda positiv riktning.

Av vad jag här har sagt framgår att det finns ett flertal olika kanaler för den typ av information som är aktuell. Därför är det ingen anledning att i dagens läge vidta några ytterligare lagstiftningsåtgärder på detta område. Jag vill emellertid betona vikten av att man med mycket stor uppmärksamhet följer utvecklingen på området. Detta har också utskottet understrukit i sitt ställningstagande, där man förutsätter att regeringen vid behov vidtar erforderliga åtgärder.

Så, herr talman, några ord om det regionalpolitiska stödet. Det förslag som framlagts av regeringen innebär ju att tidsbegränsat regionalpolitiskt stöd kan beviljas till kommuner som ligger utanför det allmänna stödområdet och gränsområdet. Det ankommer på länsstyrelserna att göra sådana framställningar till regeringen. Det finns anledning att understryka att den angivna ordningen skall tillämpas med restriktivitet. Annars kan det naturligtvis föreligga risk för att man inte kan göra de regionalpolitiska insatser som är nödvändiga inom stödområdena.

Herr Nilsson i Kalmar talade i sitt inledningsanförande något ironiskt om vår målsättning att skapa 400 000 nya arbetstillfällen till i början på 1980-talet. För att kunna förverkliga den målsättningen arbete åt alla, som jag tror vi är överens om, krävs det enligt sysselsättningsutredningens delbetänkande ungefär detta antal om man vill skapa en regional balans i vårt land. Att utvecklingen under den senaste tiden varit negativ inom industrisektorn på grund av den internationella lågkonjunkturen får ju inte leda till att man mattas i ambitionerna att genom olika näringspolitiska åtgärder söka förverkliga målsättningen arbete åt alla.

Det är klart att man för att nå denna målsättning behöver näringspolitiska insatser som kan skapa ytterligare arbetstillfällen inom industrisektorn. Men självklart måste det också skapas en mängd arbetstillfällen inom den offentliga sektorn. Jag tänker då på vårdsektorn, barnomsorgen m. m.

Fru Ludvigsson sade också att ambitionen ifrån regeringens sida i fråga om kraftåtgärder för att skapa arbetstillfällen åt ungdom inte skulle varit så hög. Herr Rolf Wirtén tog ju upp detta tidigare. De förslag som presenterats ifrån arbetsmarknadsdepartementet om utökning av antalet praktikantplatser m. m. vittnar ju om att man från regeringens sida har en hög ambitionsnivå i fråga om att skapa arbetsmöjligheter inte minst åt ungdomen.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 26.

Fru LUDVIGSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Fransson uttalade stor förvåning över att vi socialdemokrater inte skulle lita på de fackliga företrädarna. Jo, herr Fransson, vi har stort förtroende för de fackliga företrädarna. Men även dessa har ju att rätta sig efter de regler vi slår fast här i riksdagen.

Och som jag tidigare sade: Det finns ingenstans utsagt, vare sig i propositionen eller i utskottsbetänkandet, att företagets totala ekonomiska situation skall tas med i bedömningen. Det kan, som vi säger i reservationen, vara fråga om en enhet som ingår i ett större företag, där det större företaget mycket väl kan ha ekonomiska möjligheter att klara ut den aktuella enhetens sociala ansvar. Vi har många exempel på att man inte alltid känner det ansvaret. Skall bidrag då utgå? Vi tycker det är orimligt, och det är detta vi vill ha fastslaget i vår begäran till regeringen.

Herr Fransson slutade med att vi hade angripit den ambitionsnivå med vilken regeringen gått till verket för att skapa arbete åt ungdomarna. Ja, det gjorde jag på sätt och vis, men vad jag framför allt tryckte på var det myckna talet vi hört i flera år ifrån folkpartiets sida. Inte minst vi som sitter i arbetsmarknadsutskottet har hört det krävas att man skulle skriva fast att det skall vara en garanti för att alla ungdomar skall ha ett arbete när de slutar skolan. Jag sade att det är märkvärdigt tyst om kravet på den garantin i dag.

Herr NILSSON i Kalmar (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Fransson tog upp frågan om de 400 000 nya jobben. Han säger i dag att det är fråga om en målsättning. OK. Men i valrörelsen gick centern ut och sade att man skulle ordna de här 400 000 nya jobben, varav 280 000 inom industrin. För att klara det skulle man självfallet vidta vissa näringspolitiska åtgärder. Antingen det nu är en målsättning eller ett löfte, så låt mig, herr Fransson, ställa frågan: Med vilka medel skall ni uppnå det här? Vilka näringspolitiska åtgärder avser ni att vidta för att uppnå de 280 000 nya jobben inom industrin? För det är väl ändå inte så att det ni föreslår här i dag skall täcka upp det?

Sedan sade herr Fransson också att den offentliga sektorn skulle komma att öka. Det är klart att det kommer att bli en viss ökning där, men jag vill i det sammanhanget påminna om att vissa av herr Franssons partikolleger tidigare varit ute och talat om de s. k. onödiga jobben inom den sektorn.

Jag vill emellertid återkomma till vad det här ytterst gäller, och jag upprepar min fråga: Med vilka medel och med vilken målsättning skall ni klara av att uppnå de här 280 000 nya jobben inom industrin? I det sammanhanget skulle jag vilja ställa ännu en fråga: Hur skall ni lösa energiproblemen i samband med detta?

Herr FRANSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Fru Ludvigsson sade att man från socialdemokratiskt håll har ett väldigt stort förtroende för de fackliga organisationerna. Men

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

den slutsatsen kan inte dras av det socialdemokratiska ställningstagandet i det här ärendet – där sätter man inte sin tilltro till de fackliga organisationernas uppfattning.

Det är ju, såsom också framgår av regeringens proposition på s. 16, på det sättet att ansökan om det särskilda sysselsättningsbidraget skall godkännas av arbetstagarorganisationerna, och den prövning som de lokala arbetstagarorganisationerna gör ligger helt och hållet till grund för om det skall utgå något sysselsättningsbidrag eller inte. Jag utgår ifrån att man inom de lokala fackliga organisationerna har sådana kontaktvägar uppåt att man har helt klart för sig att det även inom en koncern med många olika enheter skall finnas en klar och entydig information när det gäller frågan om huruvida bidrag skall utgå eller inte i det här speciella fallet. För min del kan jag inte komma fram till någon annan slutsats av propositionen än att arbetstagarorganisationerna har just den här möjligheten att ta ställning innan man ansöker om sysselsättningsbidrag, och det finns anledning att understryka betydelsen av detta.

Jag berörde tidigare frågan om insatserna för ungdomen. Att bereda ungdomen arbete är naturligtvis en mycket viktig del av insatserna på det arbetsmarknadspolitiska området. De insatser som har gjorts genom anordnande av flera praktikplatser och ökade personalresurser på våra arbetsförmedlingar bör rimligtvis leda till det resultat som vi alla hoppas på, nämligen att alla ungdomar bereds antingen arbete eller utbildning.

Så några ord till herr Nilsson i Kalmar. Av hans inlägg måste man dra den slutsatsen att han icke är beredd att ställa upp bakom målsättningen arbete åt alla. Jag trodde att vi här hade en gemensam uppgift framför oss att se till att denna målsättning förverkligas. Vad vi i det sammanhanget ser som väsentligt är att det skapas en näringspolitik i det här landet som ger inte minst de mindre och medelstora företagen möjligheter att medverka till att denna målsättning uppnås, och vi vet att regeringen under hösten kommer att avlämna en proposition i den riktningen.

Slutligen några ord om den offentliga sektorn: Det är självklart att också den måste byggas ut.

Fru LUDVIGSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är ju, herr Fransson, inte de fackliga företrädarna som skall sitta och konstruera regler för hur det här bidraget skall utgå, utan det skall vara klart fastslaget av riksdagen. Vi vill ha en skrivning som klargör under vilka ekonomiska förhållanden bidraget skall kunna utgå. Om nu de borgerliga ledamöterna i arbetsmarknadsutskottet är på det klara med på vilka premisser bidraget skall utgå, kan man fråga sig varför de inte i arbetsmarknadsutskottet velat gå med på att förtydliga skrivningen. Då hade det inte behövt råda några delade meningar. Man skall väl inte behöva läsa mellan raderna i en proposition och i ett utskottsbetänkande vilka regler som skall komma att gälla.

Torsdagen den
12 maj 1977*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

Herr NILSSON i Kalmar (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vet inte varifrån herr Fransson fick uppgiften att jag inte skulle vara med på att det ordnas 400 000 nya jobb, varav 280 000 inom industrin. Det har jag aldrig sagt. Det är bara det att herr Franssons parti har gått ut i valrörelsen och lovat att förverkliga detta, även om man nu säger att det bara var en målsättning. Oavsett om det är ett vallöfte eller en målsättning frågar jag herr Fransson: Med vilka näringspolitiska åtgärder avser ni att skapa dessa arbetstillfällen, och hur tänker ni skaffa energin till alla de nya jobben inom industrin? Vi vet ju att det går åt ca 200 000 kilowattimmar för varje nytt sysselsättningstillfälle inom industrin. Som sagt, vilka medel skall ni använda?

Herr Fransson sade att visst vill centerpartiet och regeringen ge ungdomen jobb osv. Men jag har ju tidigare i debatten framhållit att arbetsmarknadsministern nästan med glädje talat om att man klarar en mängd jobb genom naturlig avgång. Det är emellertid de jobben som ungdomarna skall ha. I stället för en ökning av antalet arbetstillfällen har vi fått en minskning med 30 000 på ett år. Jag tycker att ni skall sluta med talet om att ni ger ungdomen jobb, för såvitt jag förstår avskaffar ni i stället arbeten och kan inte uppfylla de löften som ni gav i valrörelsen.

Herr FRANSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Fru Ludvigsson är förvånad över att majoriteten inte ville ta med de regler som socialdemokraterna påstår sig ha angivit i sin reservation. Man kan emellertid inte komma ifrån att vad utskottet skriver på s. 4, att det inte skall utgå några ersättningar för framgångsrika företag, naturligtvis är en klar och entydig viljeinriktning från utskottets sida i denna fråga. Det skall alltså kunna utgå ersättning till företag som har låg orderingång och till sådana som har stora lager och som på grund av dålig likviditet inte kan klara en ytterligare orderingång. Jag tror ändå att socialdemokraterna inte uppmärksammat den här passusen i propositionen, att just ansökan om bidrag skall godkännas av arbetstagarorganisationerna.

Slutligen några ord till herr Nilsson i Kalmar. Det kan väl inte vara främmande för herr Nilsson att vi fortfarande befinner oss i lågkonjunkturen. Trots detta har vi lyckats att under denna tid skapa 40 000 nya arbetstillfällen inom den offentliga sektorn. En stor del av detta tillskott har kommit ungdomar och kvinnor till godo. Detta vittnar ju om att ett av de primära målen i den nya regeringens arbete är att skapa sysselsättning för ungdomen.

Herr Nilsson sade i sitt första anförande att vi tänkte skapa dessa arbetstillfällen utan energi. Så är emellertid inte fallet. I den inriktning av den framtida energipolitiken som vi har skisserat i ett tidigare skede finns det en klar anvisning om att vi har möjligheter att både spara energi och använda de alternativa energikällorna på ett helt annat sätt än vad som sker i dagens läge.

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

Herr FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Det är inte så många år sedan socialdemokraterna lanserade den s. k. selektiva arbetsmarknadspolitiken. Enligt dess regler skulle "låglöneföretagen" slås ut. Arbetskraften skulle flyttas till andra företag som ekonomiskt gick bra och som kunde betala goda löner.

Det var då vi fick en storsatsning på olika bidrag. Det var starthjälp av olika former, flyttningsbidrag, omskolningsbidrag m. m. Alla resurser sattes in för att flytta människor till nya, välbetalda jobb. Främst innebar detta en avfolkning av Norrland – som i sin tur har lett till att vi fått en ökad satsning på regionalpolitiska åtgärder.

Jag skall inte närmare gå in på detta men vill dock konstatera en sak: socialdemokraterna accepterade den gången att strukturomvandlingen skulle ha sin gång. Ja, man t. o. m. uppmuntrade den. Det var bra – sade man offentligt – att olönsamma företag slog igen. De företag som inte klarade av att betala hyggliga löner hade icke något existensberättigande. Man uppmuntrade de anställda att flytta till orter och företag, där de kunde få bättre betalt, även om de nya arbetsplatserna låg långt från deras hemort. Och bättre betalda jobb fanns och finns som bekant i företag som går med vinst, och sådana ger också trygghet för de anställda.

Men hur är det i dag? Jo, nu vill socialdemokraterna knappast höra talas om det förflutna. Strukturomvandlingen skall mer eller mindre förbjudas. Det är innebörden i motioner från socialdemokratiskt håll som arbetsmarknadsutskottet har behandlat i sitt betänkande nr 26. Om ett företag planerar att varsla om nedläggning eller personalminskning, skall företaget vara skyldigt att anmäla sina planer till regeringen, som därefter skall ingripa med tvångsåtgärder. Och dessa kan resultera i att man förbjuds omlägga driften eller nedlägga densamma.

Hur skall regeringen kunna ålägga ett företag att, trots ekonomiska underskott, fortsätta driften? Och hur skall detta företags fortsatta drift finansieras?

Ingen som helst lagstiftning kunde ha fått exempelvis Kalmar Verkstad att fortsätta tillverkningen av den förlustbringande Tjorven. Någon lag var det inte heller tal om från socialdemokraterna, som då satt i regeringsställning, när det statliga företaget Durox bröt samman.

I den socialdemokratiska motionen med herr Alftin som första namn sägs visserligen att man inte vill konservera nuvarande företagsstruktur, men det förutsätts att driftsinskränkningar och företagsnedläggningar skall kunna vägras. Det är nästan som vpk:s motion.

Vad är det då som har inträffat som gör att man nu tänker sig att kunna lagstifta mot vissa driftsinskränkningar och t. o. m. nedläggningar av företag? Vad är det som gör att man nu skall kunna få ett företag att ekonomiskt komma i balans utan en naturligt strukturell omvandling? Ibland undrar jag, herr talman, om inte motioner väcks för att skapa innehåll i begreppet "slå näven i bordet". Det var ju det enda man hade att komma med i debatten om Olofström. Under tiden handlade den nya regeringen, så att situationen klarades upp utan lagstiftningsåtgärder.

Det behövs ingen lag, herr talman. Den nya regeringen bedriver en annan politik än den centralstyrningens politik som alltid kännetecknar socialistiska ambitioner.

Man talar också ofta på socialdemokratiskt håll om att ge de anställda mer insyn och inflytande. Det är bra. Det vill vi också. Men då skall de också ha det ansvar och förtroende som följer av medbestämmandet. När det gäller den fråga vi nu diskuterar sviktar socialdemokraterna i sin bedömning av de anställdas förmåga att medverka till goda beslut i företagen. Samtidigt som medbestämmandelagen nu successivt vinner ökad tillämpning anser socialdemokraterna det angeläget att stärka samhällets kontroll över företagen. Även på den punkten är den inkonsekventa socialdemokratiska politiken avslöjande.

Vi måste naturligtvis sätta oss in i hur företagsamheten fungerar. Det går inte att tackla den här frågan så som socialdemokraterna gör. Företagen är i ett pressat läge och därför är det nödvändigt att genom rationaliseringar och produktskapande försöka få företagen lönsamma. Men trots dessa ambitioner – som jag är övertygad om finns i de allra flesta företag, både hos ledning och anställda – finns det och kommer det att finnas företag som icke fortsättningsvis har möjlighet att bedriva sin verksamhet. Den enda utvägen – efter det att man på alla tänkbara sätt försökt lösa företagets problem – är då att lägga ned driften. Att då lagstiftningens vägen säga nej till en sådan nödvändig nedläggelse är naturligtvis helt orimligt. Jag kan över huvud taget inte förstå att man på socialdemokratiskt håll kan umgås med sådana här tankar. Går inte företagen ihop trots rationalisering av driften, finns det tyvärr ingen möjlighet att fortsätta verksamheten. När alla likvida tillgångar är uttömda, när reserver av olika slag tagit slut, när lånemöjligheter inte längre föreligger – vad finns då att göra? Jo, socialdemokraterna menar att då skall man komma med lagboken och visa på en paragraf som hindrar företagen från att lägga ned.

Jag är helt övertygad om att både de anställda i näringslivet och ledningarna i företagen ser på den här situationen och de här frågorna på ett annat sätt än de socialdemokratiska riksdagsmännen gör. Jag tycker att de visar okunnighet om företagsamhetens villkor.

Till sist, herr talman, vill jag understryka att jag finner det både viktigt, naturligt och nödvändigt med information till anställda och till myndigheter vid väntade förändringar i ett företag. Det gäller permitteringar, driftsinskränkningar eller nedläggningar. Men på det området har vi redan lagar och regler att följa. Sker samråd och information enligt dessa lagar, fungerar även den här sidan av näringslivet fullt tillfredsställande.

Jag yrkar, herr talman, med detta bifall till utskottets hemställan i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 26.

Herr NILSSON i Kalmar (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Fridolfsson gör mig inte så litet förvånad. Jag kan nästan få den uppfattningen att herr Fridolfsson läser riksdagstrycket

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
syssetsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

som en viss potentat läser Bibeln – även om jag kanske inte har någon rätt att tycka så, i betraktande av den åskådning herr Fridolfsson har.

Det var gamla ärkereaktionära uppfattningar kring frågan som herr Fridolfsson här gav till känna. Det behövs ingen lagstiftning, sade han; det är bra som det är. För vem är det bra, herr Fridolfsson? Jo, det är bra för företagaren, men det är sannerligen inte bra för samhället – och det är sannerligen inte heller bra för de anställda. Det enda vi kunde göra, ansåg herr Fridolfsson, var att slå näven i bordet. Men det dög ju inte den här regeringen till förrän den fått reda på hur det skulle gå till. Vad gjorde man dessförinnan? Jo, herr Ahlmark reste bara ner till Olofström och önskade människorna där lycka till, och sedan åkte han hem igen. Så var det ända tills han fick receptet av oss.

Det går inte, säger herr Fridolfsson, att genom lagstiftning ge samhället och de anställda inflytande i de här frågorna. Jo då, det går! Däremot går det inte i dag, eftersom den borgerliga regeringen är emot en lösning av de här problemen. Men vi – socialdemokraterna och de anställda – anser det absolut nödvändigt att vi får gå in och lägger de samhällsekonomiska värderingarna till de företagsekonomiska.

När pengarna är slut i ett företag går det inte att driva det företaget längre, säger herr Fridolfsson. Jodå, det gör det visst; det har vi flera exempel på, som herr Fridolfsson kan finna om han vill se efter. Och så säger herr Fridolfsson vidare att det är okunnigheten om företagens villkor som gör att vi ställer sådana krav. Nej, sannerligen inte, utan det är i stället vetskapen om hur företagen bär sig åt och uppträder i många sammanhang som gör att vi måste ställa de här kraven, att vi måste se till att skydda de anställda och samhället, därför att vi alla är så beroende av varandra.

Men jag tror inte att herr Fridolfsson någonsin kan förstå de här frågorna, hur länge han än skulle försöka.

Herr FRIDOLFSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Är det ärkereaktionärt att framföra synpunkten att tryggheten för de anställda i ett företag är vetskapen om att företaget går med vinst? Är det ärkereaktionärt?

Herr Nilsson i Kalmar säger att jag vill rycka undan de anställdas inflytande i en situation där företaget har svårigheter. Tvärtom, jag menar att de anställda diskuterar de här frågorna med sin företagsledning på ett helt annat sätt än vad de socialdemokratiska politikerna gör. De anställda och företagsledarna förstår nämligen att det är absolut nödvändigt att företaget går bra. Herr Nilsson i Kalmar vill föra över bestämmanderätten från de anställda i företaget till politikerna. Regeringen skall stipulera villkoren för företagets fortsatta drift även när företaget går kapprätt åt skogen.

Jag förstår att herr Nilsson i Kalmar har besvärligheter med att försvara den ståndpunkt han har intagit. Att man skulle införa en lagstiftning mot nedläggning av företag som icke har ekonomiska

möjligheter att fortleva är ju en ståndpunkt som är helt omöjlig att försvara.

Herr NILSSON i Kalmar (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror inte att det lönar sig mycket att fortsätta debatten med herr Fridolfsson. Han säger bara att jag har svårt att förstå det här, och det är möjligt.

Det är väl med herr Fridolfsson ungefär som med mannen som hade varit ute och festat om natten och försökte förklara sig när han kom hem. Då sade gumman: "Försök inte att förklara dig, August. Det blir bara värre."

Herr FRIDOLFSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan garantera herr Nilsson i Kalmar och samtliga här närvarande åhörare att jag är spik nykter.

Herr förste vice talmannen tillkännagav att anslag utfärdats om sammanträdet fortsättande kl. 19.30.

Herr PERSSON i Karlstad (s):

Herr talman! I näringsutskottets betänkande nr 36 behandlas motionen 1243 av herr Gillström m. fl. socialdemokrater. I denna kräver vi en utredning rörande möjligheterna att inrätta en speciell fond för Gävleborgs, Kopparbergs och Värmlands län med liknande uppbyggnad som Norrlandsfonden.

Varför kräver vi motionärer att det i dessa södra skogslän skall inrättas en sådan fond?

Det är, herr talman, helt enkelt av det skälet att skogslänen har likartade problem, och vi kan inte se någon större skillnad mellan de norra och de södra skogslänen. De har under årens lopp fått vidkännas en stark åderlätning av sin befolkning, och t. ex. mitt hemlän, Värmlands län, har en befolkningspyramid som är skrämmande. De yngre har lämnat länet och sökt sig till andra regioner och orter med attraktiva arbetstillfällen.

En strukturfond, som skulle kunna användas exempelvis för en ökad vidareförädling av råvaran, skulle, som vi ser det, skapa en möjlighet för våra södra skogslän att hejda en fortsatt minskning av antalet arbetstillfällen. Inte minst nu kan vi dagligdags följa den starka strukturrationalisering som sker inom järn-, stål-, pappers-, massa- och skogsindustrin. Sedan motionen skrevs har läget förvärrats, och inte minst i Värmlands län – särskilt i den norra länsdelen – upplever vi en känsla av vanmakt och förtvivlan över att vi inte kan bemästra situationen. Spånplattfabriken i Norra Ny och dess problem är dagsaktuella och välkända.

Vi tror att en strukturfond för de södra skogslänen skulle innebära en styrka. På så sätt skulle man kunna gå in med speciella stödåtgärder

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

inom branscher eller orter och bygder som hotas.

Vad säger då utskottet? Jo, det menar att vår bedömning – dvs. den bild jag här skissat – i stort sett är riktig och att läget är bekymmersamt. Men utskottet är inte berett att tillmötesgå motionskraven och anser att även en utredning är onödig och inte kan gagna berörda skogslän.

Herr talman! Vår begäran om en utredning är rätt blygsam, och jag har mycket svårt att förstå rädslan för att ens utreda frågeställningen. Utskottet säger att Norrlandsfonden har en speciell bakgrund och inte synes lämpad för de nu aktuella regionerna, inbegripet Gotland och de tre nämnda länen, Gävleborgs, Kopparbergs och Värmlands län. En närmare precisering på den punkten från utskottets företrädare här i kam-maren vore önskvärd.

Motionärernas bedömning delas av länsstyrelsen i Värmlands län och dess förtroendevalda styrelse, och vår länsstyrelse har enhälligt avgivit yttranden som innebär ett förverkligande av en strukturfond, typ Norr-landsfond.

Vi motionärer har mycket svårt att se ens någon nyansskillnad om vi skall jämföra de aktuella regionerna i norr och syd, och därför är vårt krav förankrat bland länets invånare och politiker i skilda organ.

Herr talman! Vi kan med fog säga att vår situation har den speciella bakgrund som fordras för motsvarande bedömning som tydligen fanns och finns när det gäller Norrlandsfonden. Vi är medvetna om att Norr-landsfonden betytt oerhört mycket för de regioner som berörs, och inte minst därför har vi väl dokumenterade fakta för att en liknande fond i Gävleborgs, Kopparbergs och Värmlands län skulle betyda ett väl-kommet tillskott för dessa regioner.

Jag hoppas att de som bor och verkar i dessa regioner ställer upp bakom våra krav och att våra borgerliga kolleger med Bertil Jonasson i spetsen konsekvent följer tidigare hemställan från exempelvis länsstyrelsen i Värmlands län.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motion 1243.

Till sist, herr talman, vill jag säga att när man hörde herr Fridolfsson i talarstolen, kunde man fråga sig: Vad är nödvändig företagsnedläggning? Jag tror i motsats till herr Fridolfsson att många arbetare och tjänstemän känner den vanmakt och förtvivlan som flera talare har gjort sig till tolk för här i dag. Jag delar herr Nilssons i Kalmar uppfattning, och jag kan säga att våra värmländska arbetare och tjänstemän har en helt annan uppfattning än herr Fridolfsson. Det finns inget glapp mellan poli-tiker, arbetare och tjänstemän. Vi behöver en lagstiftning när det gäller att förhindra, eller under alla förhållanden fördröja, vissa typer av aktuella företagsnedläggningar i vårt land.

Herr FRANZÉN (vpk):

Herr talman! När arbetsmarknadsutskottet avstyrker motion 1526 av herr Werner m. fl. gör man det med orden: "Den av motionärerna fö-reslagna lagen är inte en realistisk metod att lösa de akuta sysselsätt-

ningsproblem strukturomvandlingen för med sig.”

Man kan ju ställa frågan vad som egentligen är realistiskt. Är det realistiskt att smörja de privata kapitalintressena så att deras profiler inte hotas, och att göra detta med skattemedel som lönarbetarna skrapat ihop till statskassan? Är det realistiskt att garantera sysselsättning med ett system som enbart bygger på ett fåtals rätt och möjlighet att suga ut andra – arbetarklassen – för detta fåtals egna ekonomiska intresse? Är det realistiskt att tro att detta smörjande av den privata profitjagande industrin bara skall vara tillfälligt? Är det realistiskt att tro att strukturomvandlingen bara är en akut fråga?

Om man tillhör utskottet – och alltså är socialdemokrat eller borgare – tror man att staten med tillfälliga bidrag löser strukturomvandlingskriser. Om man tillhör denna grupp, tror man att de bidrag som nu föreslås löser dessa kriser och att, efter det att strukturkrisen för ett visst enskilt företag undanröjts, allt skulle vara frid och fröjd. Det är nämligen det receptet som regeringen och socialdemokraterna tror skall få den sjuke frisk. Att det sedan är arbetarna som själva skall betala sin rätt till sysselsättning och att det privata kapitalet även i detta läge garanteras profit bekymrar tydligen inte heller utskottet.

Det är betänkligt att socialdemokraterna år efter år fortsätter med denna form av gåvopolitik i förhållande till privatkapitalet, i stället för att i grunden föreslå och verka för en förändring. Det är beklagligt att socialdemokraterna inte på allvar verkar för att makten över produktionen – ägandet av produktionsmedlen – överförs till dem som skapar mervärdet, till arbetarklassen. Först då kan sysselsättningen garanteras. Först då tjänar produktionen folkflertalets intresse. Först då finns förutsättningarna för en krisfri ekonomi.

För att komma tillbaka till utskottsskrivningen och dess påstående att vårt förslag inte är realistiskt kan en lång rad exempel framhållas för att påvisa detta systems oförmåga att lösa de uppkomna kriserna. De som drabbas av kriserna är inte kapitalisterna, det är arbetarna. Kapitalisterna har inget att förlora. Det som de säger sig förlora är inte deras, det har de stulit från arbetarna.

Vinstutvecklingen i detta land är inte dålig. Under 1970-talet har det kapital som verkar inom landets gränser gjort enorma profiler. Dessa profiler har även kallats för ”övervinster”. Dessa s. k. övervinster till trots undandrar sig kapitalet beskattning. Den skatt som bolagen betalar in till statskassan utgör en liten del av hela det gåvopaket som går tillbaka till företagen.

Ta t. ex. den provisoriska 25-kronan, alltså den borgerliga regeringens bidrag till de företag som hotar med permittering eller avsked. Dessa företag får fram till den 1 juli i år 25 kr. per anställd som i stället för att permitteras eller avskedas får genomgå s. k. företagsutbildning. Jag har inget emot att arbetarna får möjlighet till utbildning, men jag har den uppfattningen att det är företagen som själva skall betala denna utbildning och inte arbetarna via statskassan.

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

Dessa utbildningsbidrag tjänstgör inte enbart som en stimulans för studier inom företagen, utan samtidigt – det har verkligheten påvisat – tas profiter ut ur även dessa 25-kronorsbidrag. Hela summan av dessa bidrag som de arbetande får betala tillfaller alltså inte de anställda utan går också i arbetsköparnas fickor. Likadant fungerar det över hela linjen när det gäller gåvopolitiken. Den tjänar syftet att garantera det privata kapitalets ytterligare vinster.

Ett ytterligare exempel kan L M Ericsson i Olofström tjäna som. 1975 hade detta stora multinationella företag en bruttovinst i Sverige på 1 023 milj. kr. och 1976 på 907 milj. kr. Det rör sig alltså i bägge fallen runt en miljard kronor. Detta medför att under dessa två år tillförs L M Ericssons kapitalintressen ungefär 30 000 kr. per anställd och år. För några månader sedan varslade L M Ericsson om nedläggning av sina fabriker i Olofström och Örebro. Tidigare hade beslut fattats att detta företags fabriker i Älvsjö och Gröndal skulle läggas ner under 1977. I botten på dessa åtgärder ligger s. k. lönsamhetsskäl – lönsamhet för kapitalet, arbetslöshet för arbetarna. Det är sådana rörelser som propositionen understödjer.

När L M Ericsson varslade om nedläggning av Olofströmsfabriken hotade man därigenom också en hel bygd. Man skapade stor oro inte bara hos de direkt berörda arbetarna och tjänstemännen utan även hos de övriga invånarna i Olofström. Något ansvar för vad som händer med Olofström som ort har inte L M Ericsson. Staten har efter detta sett sig som skyldig, för att rädda sysselsättningen, att tidigarelägga produktion av en ny typ av telefonväxlar. Inget ont i och för sig om nya telefonväxlar, men dessa skall ersätta växlar som fortfarande har många år kvar att tjäna. Detta kallar jag för undfallenhet mot kapitalstarka företag, en undfallenhet som i namn av sysselsättningsfrämjande åtgärder ytterligare förstärker detta koncentrerade kapital. När den nu utlagda beställningen är färdig står samma problem på nytt för Olofströms kommun och dess arbetare. För L M Ericsson är det bara några ytterligare miljoner till dess ägare.

Det är med utgångspunkt i de här erfarenheterna av hur dessa kapitalrörelser fungerar, med utgångspunkt i det här ekonomiska systemets oförmåga att garantera arbete som vi kräver en lagstiftning mot permitteringar och avskedanden vid företag med mer än 50 anställda, en lag att prövas för ett år i taget.

Detta yrkande har sin like i det krav som fördes fram på den senaste LO-kongressen och som också blev dess beslut. Där ställdes krav om förbud mot permitteringar om inte full lön utbetalas. Den nuvarande lagstiftningen medger för arbetsköparna att permittera i 14 dagar i ett sträck eller i sammanlagt 30 dagar i etapper utan att lön behöver utbetalas. LO har också uppvakat den borgerliga regeringen om en lagstiftning syftande till förbud mot permitteringar. Till detta kan sägas att denna fråga kommer att få sin behandling vid ett senare tillfälle, då vpk-motioner med exakt samma yrkande kommer att behandlas. Frågan kommer alltså

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

att behandlas i riksdagen innevarande år oavsett om regeringen vill gå LO till mötes eller inte.

Men varför ställs då dessa krav om förbud mot permitteringar eller mot avskedanden? Jo, enbart av den anledningen att gävopolitiken inte täcker arbetarnas behov av anställningstrygghet.

Jag vill, herr talman, härmed yrka bifall till motionen 1526 från vpk.

Vänsterpartiet kommunisterna har också i partimotionen 1976/77:907 klargjort maktförhållandena på arbetsmarknaden och därför även ställt kraven om fackföreningarnas vetorätt mot arbetsköparnas beslut i frågor som rör köp och försäljning samt förflyttning och nedläggning av företag och produktionsenheter. Vi föreslår detta därför att det måste vara de anställdas fackliga organisation som skall ha laglig rätt att neka åtgärder där nedläggning av sysselsättningen eller omflyttningar hotar arbetarnas utkomst. Det egoistiska profitjagandet måste kunna förhindras – förhindras av dem som utsätts för dessa åtgärder, förhindras av arbetarna.

Det här är naturligtvis frågor som omfattar ett stort spektrum, men de olika frågorna måste ändå tas in i ett enda sammanhang.

Slutligen kan inte heller jag låta bli att kommentera något av vad moderaten herr Fridolfsson sade. Han sade att det yrkande i vår motion som behandlas i arbetsmarknadsutskottets betänkande förbjuder strukturomvandling. Vad vi säger i vår motion är att vi skall förbjuda avskedanden och permitteringar till skydd för de anställda. Herr Fridolfsson! Man kan säkerligen inte i lagstiftning förbjuda en strukturomvandling. Den får vi dras med vare sig vi vill eller inte.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Från Gävleborgsbänken har vi under senare år försökt beveka riksdagen besluta att också reellt låta Norrlandsfondens medel användas för hela Norrland – inte bara för fyra av de fem länen. Gävleborg har alltid hamnat utanför trots att både utskottet och riksdagen i övrigt vid olika tillfällen strukit under att Gävleborg verkligen har sysselsättningsbekymmer. Även i det näringsutskottsbetänkande som behandlas i dag görs följande påpekande: "I de s. k. södra skogslänen finns det otvivelaktigt, som motionärerna påpekar, behov av särskilda regionalpolitiska insatser. Befolknings- och sysselsättningssituationen motiverar ett fortsatt stöd från samhällets sida."

De s. k. södra skogslänen är Gävleborg, Kopparberg och Värmland. Men längre än till ett erkännande av att det behövs särskilda insatser i dessa län vill utskottet inte sträcka sig. Det är förståeligt efter alla års negativa beslut gällande hela Gävleborg att utskottet inte har något intresse av att låta ett par av Kopparbergs kommuner få del av Norrlandsfonden, eftersom de ligger i Svealand. Det är också förståeligt om norrbottningarna vid föregående riksmöte motionerade om att inte andra län än de fyra nordligaste skulle få del av fonden. Risken för splittring av fondens resurser pekade utskottet på vid detta tillfälle, och det är

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

ett godtagbart skäl.

Gävleborgsmotionerna har behandlats 1971, 1974, 1975 och 1976. Vid alla tillfällen har motionerna avslagits utan votering utom 1974, då 128 av kammarens ledamöter röstade för Gävleborgsmotionen. För reservationen stod då bl. a. herr Andersson i Örebro, herr Hovhammar och herr Svensson i Malmö samt herr Haglund i Gävle, som då tydligen förmådde påverka sina utskottskamrater positivt. Tyvärr har vi nu ingen ledamot från Gävleborg med i utskottet, vilket däremot t. ex. Norrbotten har, nämligen utskottsordföranden herr Svanberg. De borgerliga ledamöterna herrar Andersson och Hovhammar har inte velat stödja oss denna gång och herr Svensson finns inte kvar i utskottet. Det var den gången ett fall framåt för Gävleborg som tyvärr inte har upprepats.

Vi har så att säga stängt pannan blodig för den här sakens skull. Eftersom bekymren kvarstår och vi i varje fall hittills inte fått några av de Fälldinska 400 000 nya jobben till Gävleborg och dessutom betvivlar att det blir några den vägen, så måste vi finna nya vägar. Mot den bakgrunden skall motion 1976/77:1243 med de socialdemokratiska riksdagsledamöterna i Gävleborg, Kopparberg och Värmland ses. Vi redovisar i motionen svårigheterna i vårt län som exempel, och vi har nyss hört av herr Persson i Karlstad att motsvarande svårigheter finns i Värmland. Motionen 1976/77:126 om de två Kopparbergskommunerna, som jag nyss nämnde, vittnar om att Kopparberg är det tredje av de tre s. k. södra skogslänen, som har uppenbara svårigheter av Norrlandsnatur.

Det behövs en komplettering när det gäller stödformerna för dessa tre län.

Nuvarande regionalpolitiska stödformer är i stort anpassade till de stödbehov som föreligger i de tre länen. I ökad omfattning aktualiseras emellertid projekt eller projektidéer där det stöd som nu finns inte kan utnyttjas på grund av formella begränsningar i stödbestämmelserna. Det kan t. ex. gälla svårigheter att finansiera den sista tredjedelen av ett lovande projekt i de fall företagaren inte har egna medel eller säkerheter som underlag för lån i bank. Det kan också gälla intressanta men halvfärdiga projektidéer, där det krävs ett betydande utrednings-, forsknings- eller utvecklingsarbete som företagaren för egen del inte kan finansiera. Det kan slutligen gälla för ett företags utveckling väsentliga marknadsinvesteringar.

De nuvarande stödformerna har en utformning som gör att det är relativt lätt att få stöd till byggnads- och maskininvesteringar för väl genomarbetade produktionsidéer, medan de långsiktigt viktigare investeringarna i utveckling och marknader i allmänhet faller utanför ramen. Vi motionärer är medvetna om svårigheterna bl. a. från säkerhetssynpunkt att skapa stödformer som täcker in utvecklings- och marknadsföringskostnader. Med hänsyn till dessa funktioners betydelse för företagets framtida utveckling är det emellertid angeläget att de stödformer som nu finns kompletteras med åtgärder som kan utnyttjas utanför de relativt strikta ramar som gäller för t. ex. lokaliseringstödet. Det är också

angeläget att denna typ av kompletterande stöd direkt kan anknytas till verksamheten på den regionala nivån där kunskaperna om företagens speciella problem och utvecklingsmöjligheter är störst.

Vi anser att det för de s. k. södra skogslänen är mycket angeläget att det traditionella lokaliseringpolitiska stödet kompletteras med stödformer av den typ som Norrlandsfonden representerar.

En sådan fond kan naturligtvis tänkas utformad på olika sätt. För att inte behöva skapa en ny och kostsam administrativ apparat är det kanske praktiskt att anknyta fondmedlen till Norrlandsfonden för förvaltning. Inom denna kan en sektionsstyrelse väljas med ledamöter från de tre berörda länen. Dessa läns företagareföreningar bör givetvis tilldelas en viktig funktion i fördelningen av medlen. Som startkapital kan kanske 5 miljoner per län anslås, dvs. 15 miljoner. Utbyggnaden får givetvis det framtida behovet avgöra. Ett alternativ är naturligtvis att bygga upp en helt fristående fond, vilket förmodligen ställer sig dyrare.

Vi kan inte acceptera att man i utskottsbetänkandet bara hänvisar till sysselsättningsutredningen. Den del som det här gäller bör i så fall komma in som tilläggsdirektiv till denna utredning. I annat fall lär väl inte dessa tre skogsläns svårigheter och eventuella anknytning till Norrlandsfondens administration komma med i bedömningen. Jag ber alltså, herr talman, att trots ett enigt utskottsbetänkande få yrka bifall till motionen 1976/77:1243.

I detta anförande instämde herr Östrand (s) och fru Mårtensson (s).

Herr ALFTIN (s):

Herr talman! Arbetet är grunden för vårt välstånd. Genom arbetet tillfredsställs en rad fundamentala mänskliga behov. Socialdemokraterna sätter allas rätt till arbete främst i sin politik. Folkets vilja till arbete är nationens viktigaste tillgång, heter det i vårt partiprogram. Därför är kapitalismens arbetslöshet ett socialt ont och ett slöseri med både mänskliga och materiella resurser.

Under den allmänna motionstiden aktualiserade vi i motionen 220 kraven på lagstiftning om tillståndstvång och samhällskontroll vid nedläggningar av företag och varaktiga personalreduceringar.

När ett företag etableras på en ny ort vidtar samhället en rad planerings- och kontrollåtgärder. Byggnadstillstånd, prövning av miljöfrågor, regionalpolitiska frågor, frågor om finansiellt stöd, subventioner m. m. behandlas. Samhället har alltså skaffat sig en kontrollapparat vad gäller själva etableringen för att skydda viktiga intressen för samhället och för de människor som berörs.

Lika självklart borde det enligt vår mening vara att samhället har ett effektivt skydd mot omotiverade och oväntade nedläggningar och personalminskningar vid företag. Alltför många nedläggningar har nämligen skett även av vinstgivande företag som ett medel att frigöra kapital, vilket sedan använts i investeringar i andra företag här hemma eller

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

utomlands, där förväntningarna om en högre kapitalavkastning har varit större. Det finns tyvärr många exempel på att samhället står handfallet inför sådana här kriser och strukturproblem inom olika områden och branscher i vårt land.

Sysselsättningen och produktionen är emellertid en hela folkets angelägenhet. Vår uppfattning är att det sker alltför många nedläggningar och personalminskningar enbart på kapitalets villkor och utan tillräcklig hänsyn till de människor som berörs. De sociala följderna och de ekonomiska konsekvenserna för samhället och för orter och bygder som drabbas måste tillmätas en större betydelse än de gör i dag. Prövningen av nedläggningar och personalreduceringar bör ske inte enbart ur företagsekonomisk synpunkt, utan en total samhällsekonomisk bedömning måste göras som ett viktigt komplement till den rent företagsekonomiska.

De fackliga organisationerna måste alltid ha full insyn och förfoga över nödvändigt material och underlag som möjliggör egna bedömningar av den verkliga situationen och förutsättningarna för aktuella företag.

Vi anser att i samband med tillstånd för nedläggningar eller varaktiga personalminskningar bör företagen redovisa de företagsekonomiska motiven för sina beslut, vilka åtgärder som planerats för att skaffa ersättningsindustrier och en social plan som utvisar bedömningen av de anställdas möjligheter att få nytt arbete, med eller utan företagets medverkan. Det är bl. a. mot den här bakgrunden som vi anser att en lagstiftning om samhällskontroll vid nedläggningar av företag och personalminskningar bör komma till stånd.

Personligen är jag medveten om att det finns en gräns för vad man kan nå genom en sådan här lagstiftning, så länge vi inte har lyckats att genomföra den ekonomiska demokratin i näringslivet. Målsättningen måste vara att ge löntagarna del i kapitalbildningen i företagen och äganderätten genom löntagarfonder och därmed möjlighet att sätta arbetet i centrum i företagets hela beslutsfattande. Det mänskliga kapitalet och arbetet måste tillmätas en avgörande betydelse.

Löntagarna skall vara med och bestämma om planering och produktion, om forskning och om inriktning av den industriella utvecklingen. Då får även samhället och inte minst kommunerna insyn och möjlighet till en planering för medborgarna som svarar mot verkligheten.

Vi delar synpunkterna i den socialdemokratiska reservationen, där det står att det tillfälliga sysselsättningsbidraget och liknande stödinsatser är otillräckliga och att man därför genom lagstiftning bör tillförsäkra samhället befogenheter att inskrida vid driftnedläggningar och personalminskningar.

Lagstiftningen bör ge regeringen möjlighet att ingripa och samtidigt stärka de fackliga organisationernas förhandlingspositioner.

En informationsplikt för företagen gentemot regeringen bör tillskapas och den skall omfatta hela näringslivet.

Utformningen av lagstiftningen bör följa de riktlinjer som dragits upp i de socialdemokratiska partimotionerna 1524 och 1525.

Därmed, herr talman, ber jag att få yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 26.

Herr LARSSON i Borrby (c):

Herr talman! Under överläggningen har ifrån vpk yrkats avslag på hemställan i jordbruksutskottets betänkande nr 23. I detta behandlas den del av proposition 95 som rör jordbruksdepartementets ansvarsområde och avser bidrag till anordningar för mottagning och behandling av olja och oljeförorenat vatten från fartyg m. m. Sådana anordningar skall till följd av bestämmelserna i konventionen om skydd av Östersjöområdets marina miljö och därpå grundad svensk lagstiftning finnas bl. a. i hamnar samt vid raffinaderier och varv.

I detta enhälliga utskottsbetänkande hemställs att riksdagen godkänner vad i propositionen förordas rörande tillfälliga bidrag till anordningar som jag nämnt samt till Stöd till avfallsbehandling m. m. anvisar ett reservationsanslag av 50 milj. kr.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till hemställan i detta enhälliga betänkande.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Jag skall be att få göra ett beriktigande med anledning av ett påstående från industriministern i ett tidigare skede av debatten, då jag saknade replikrätt.

Industriministern ville göra gällande att vpk:s ställningstagande i fråga om Stålverk 80 i Luleå skulle stå i motsats till vårt allmänna förespråkande av en höjd förädlingsgrad i ekonomin eftersom vi med vårt ställningstagande i Stålverk 80-frågan enligt herr Åsling skulle ha understött utbyggnaden av en tung industri.

Detta är i sak felaktigt. Om herr Åsling hade läst vår motion hade han funnit att vi har en helt annan version av stålverksprojektet än den som herr Åslings parti tidigare understött. Vi har nämligen varnat just för att alltför ensidigt lägga stora resurser på att producera stålämnen, dvs. halvfabrikat, som man kan få svårigheter att avsätta. Och vi har menat att man, i synnerhet vid den nödtvungna nedskärning av planerna för stålämnesproduktionen som sedan vidtogs, borde ersätta detta glapp med högre förädling. En ensidig satsning på stålämnen kan dra pengar från en önskvärd förädling. Och det är denna förädling som i framtiden är den som bäst kan ge jobb. Det är just detta som är innebörden i vpk:s motion.

Herr Åsling ville göra gällande att det på något sätt skulle representera en tillnyktringsprocess när vi nu talar om ökad förädling. Vi har i vpk varit nyktra hela tiden, och vi har dessutom undgått att drabbas av den borgerliga baksmälla som tagit sig uttryck i att man bekämpat Stålverk 80-projektet och försökt gynna den privata stålindustrin på det statliga NJA:s bekostnad.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

Näringsutskottets betänkande nr 35

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen nr 1 av herr Svanberg m. fl. samt 3:o motionen nr 1526 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Bengtsson i Landskrona begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Svensson i Malmö begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 35 mom. 1 antar reservationen nr 1 av herr Svanberg m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motionen nr 1526 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Svensson i Malmö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 131
Nej - 13
Avstår - 151

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 35 mom. 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Bengtsson i Landskrona begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 157
Nej - 128
Avstår - 12

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.**Mom. 2*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Bengtsson i Landskrona begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 35 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Bengtsson i Landskrona begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 156
Nej – 129
Avstår – 12

Mom. 3 och 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1526 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Svensson i Malmö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 35 mom. 3 och 4 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1526 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Svensson i Malmö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 285
Nej – 12

Näringsutskottets betänkande nr 36*Punkterna 1–5*

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

*Punkten 6**M o m. 1 o c h 2*

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Nr 129

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

M o m. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1243 av herr Gillström m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Gillström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 36 punkten 6 mom. 3 röstar ja, den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1243.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Gillström begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 253
Nej - 34
Avstår - 9

Punkten 7

M o m. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Radesjö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 36 punkten 7 mom. 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Radesjö begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 156
Nej - 129
Avstår - 12

M o m. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 8-11

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 26

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Fagerlund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Ludvigsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 26 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Ludvigsson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 156
Nej - 129
Avstår - 12

Mom. 3

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Fagerlund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nilsson i Kalmar begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 26 mom. 4 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nilsson i Kalmar begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 156
Nej - 141

Nr 129

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

Torsdagen den
12 maj 1977

*Vissa industri- och
sysselsättningssti-
mulerande åtgär-
der, m. m.*

Mom. 5

Utskottets hemställan bifölls.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 27

Utskottets hemställan bifölls.

Skatteutskottets betänkande nr 46

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Wärnberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Carlstein begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 46 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Wärnberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Carlstein begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 156
Nej – 140

Jordbruksutskottets betänkande nr 23

Propositioner gavs på dels bifall till, dels avslag på utskottets hemställan, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Svensson i Malmö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 23 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren avslagit utskottets hemställan.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Svensson i Malmö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 286
Nej – 11

§ 10 Åtgärder för den manuella glasindustrin

Nr 129

Torsdagen den
12 maj 1977

*Åtgärder för den
manuella glasindu-
strin*

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1976/77:37 med anledning av propositionen 1976/77:61 om åtgärder för den manuella glasindustrin jämte motioner.

I propositionen 1976/77:61 (industridepartementet) hade regeringen föreslagit riksdagen att

1. godkänna av chefen för industridepartementet förordade riktlinjer för åtgärder för den manuella glasindustrin,
2. till Företags- och branschfrämjande åtgärder för budgetåret 1977/78 anvisa ett med 3 000 000 kr. höjt reservationsanslag av 48 610 000 kr.,
3. till Lån till investeringar inom manuell glasindustri för budgetåret 1977/78 anvisa ett investeringsanslag av 9 000 000 kr.

Förslaget under 2 behandlades i ett senare betänkande (NU 1976/77:41).

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen föreslås fortsatta och ökade industripolitiska insatser för den manuella glasindustrin.

Det program med exportfrämjande åtgärder och strukturstöd för branschen som enligt nu gällande riksdagsbeslut löper t. o. m. utgången av innevarande budgetår föreslås bli förlängt med ytterligare tre budgetår inom en väsentligt ökad anslagsram.

Vidare föreslås ett särskilt investeringsstöd under tre år med avskrivningslån för investeringar i effektivitetshöjande produktionsutrustning och bättre arbetsmiljö.

Det totala medelsbehovet för de föreslagna åtgärderna beräknas till 25 milj. kr., varav 15 milj. kr. till investeringsstöd. För budgetåret 1977/78 föreslås sammanlagt 12 milj. kr. bli anvisade.”

I detta sammanhang hade behandlats de med anledning av propositionen väckta motionerna

1976/77:1342 av herr Andersson i Ljung m. fl. (m, c, fp) och

1976/77:1343 av herr Fagerlund m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen skulle

1. uttala att målsättningen för det samhälleliga stödet till den manuella glasindustrin borde vara att denna för vårt land så viktiga bransch bevarades med nuvarande omfattning och lokalisering,
2. begära att en nämnd med majoritet för löntagarintressena tillsattes inom industriverket med uppgift att besluta om stödet till den manuella glasindustrin,
3. uttala att exportstöd till glasindustrin borde utgå även efter den treårsperiod som föreslagits i propositionen,
4. hos regeringen anhålla om utredning av frågan om ett särskilt exportbolag i enlighet med vad som framförts i motionen.

Utskottet hemställde

1. beträffande mål för samhällets stöd till den manuella glasindustrin att riksdagen med bifall till propositionen 1976/77:61 i ifrågavarande del skulle avslå motionen 1976/77:1343 yrkandet 1,
2. beträffande stöd till fristående glasbruk att riksdagen med bifall till propositionen 1976/77:61 i ifrågavarande del skulle avslå motionen 1976/77:1342 yrkandet 1,
3. beträffande förlängt exportstöd att riksdagen med bifall till propositionen 1976/77:61 i ifrågavarande del skulle avslå motionen 1976/77:1343 yrkandet 3,
4. beträffande inrättande av en rådgivande nämnd för manuell glasindustri att riksdagen med bifall till propositionen 1976/77:61 i ifrågavarande del skulle avslå motionen 1976/77:1343 yrkandet 2,
5. beträffande riktlinjer för åtgärder för den manuella glasindustrin att riksdagen med bifall till propositionen 1976/77:61 i ifrågavarande del godkände de av chefen för industridepartementet förordade riktlinjerna för åtgärder för den manuella glasindustrin i den mån dessa inte omfattades av utskottets hemställan under 1-4,
6. beträffande utredning om inrättande av ett exportbolag att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1343 yrkandet 4,
7. beträffande transportstöd att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1342 yrkandet 2,
8. beträffande investeringsstöd för manuell glasindustri att riksdagen med bifall till propositionen 1976/77:61 i ifrågavarande del till Lån till investeringar inom manuell glasindustri för budgetåret 1977/78 anvisade ett investeringsanslag av 9 000 000 kr.

Följande två reservationer hade avgivits av herrar Svanberg, Blomkvist och Wååg, fru Hansson, herrar Pettersson i Lund och Häll samt fru Radesjö (samtliga s)

1. beträffande inrättande av en rådgivande nämnd för manuell glasindustri, vari reservanternas ansett att utskottet under 4 bort hemställa att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:1343 yrkandet 2 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anförts,
2. beträffande utredning om inrättande av ett exportbolag, vari reservanternas ansett att utskottet under 6 bort hemställa att riksdagen med anledning av propositionen 1976/77:61 i ifrågavarande del och motionen 1976/77:1343 yrkandet 4 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anförts.

Fru HANSSON (s):

Herr talman! I näringsutskottets betänkande 1976/77:37 om åtgärder för den manuella glasindustrin behandlas motionen 1343 av herr Fagerlund m. fl. Med anledning av denna motion har vi socialdemokrater i utskottet reserverat oss på två punkter, och jag vill till att börja med yrka bifall till dessa två reservationer.

Jag kommer inte att närmare gå in på motionen i dess helhet – det kommer herr Fagerlund att göra senare – utan jag skall enbart kommentera de två reservationerna.

Den svenska glasindustrins framtid är i stor utsträckning beroende av om man kan göra sig gällande på exportmarknaden. Svenskt kvalitetsglas bör emellertid ha stora möjligheter att konkurrera på världsmarknaden om man genomför en bättre marknadsföring. Detta kostar naturligtvis pengar, och det är därför nödvändigt att fortsatt statligt stöd ges och att detta stöd i största utsträckning sker i kollektiva former. Det behövs också en samverkan mellan företagen. En sådan har påbörjats, men den behöver intensifieras. Jag delar här industriministerns uppfattning som kommer till uttryck i propositionen, nämligen att en ökad samverkan inom branschen blir avgörande för glasbrukens lönsamhet och långsiktiga konkurrenskraft.

Motionärerna har föreslagit att riksdagen skall ge regeringen i uppdrag att utreda frågan om inrättandet av ett exportbolag som för att ytterligare stödja exporten skall inrikta sig på branscher med exklusiva kvalitetsprodukter som t. ex. glas, hemtextilier och möbler. Man instämmer där i LO:s remissyttrande. Utskottsmajoriteten har dock inte velat tillmötesgå denna begäran utan avslår yrkandet. Vi reserverar oss anser att det är angeläget att alla möjligheter att stödja branschen tas till vara, och ett exportbolag med den inriktning jag tidigare nämnt skulle enligt vår bedömning kunna vara värdefullt för att få en samlad marknadsföring på exportsidan av de kvalitetsprodukter som det här är fråga om. Vi stöder alltså motionärernas krav på en utredning.

Den andra reservationen gäller sammansättningen av den rådgivande nämnd som föreslagits i propositionen. Vi reserverar oss anser det vara väsentligt att arbetstagarna får ett avgörande inflytande på nämndens arbete och föreslår att arbetstagarorganisationerna får majoritet i nämnden. Det här är en speciell bransch där yrkesskicklighet och kunnande är mycket viktigt, för att inte säga det allra viktigaste. Vi anser att detta kunnande i allra högsta grad finns just hos arbetstagarna. Därför har vi ansett det värdefullt att de blir väl företrädde i den här nämnden. Vi menar att det måste vara väsentligt att människor med bred kunskap om branschen får göra sig gällande. Detta måste också vara av betydelse för nämndens ställningstaganden. Jag yrkar bifall också till denna reservation.

F. ö. vill jag bara uttrycka min tillfredsställelse över att propositionen i så hög grad innehåller så mycket av den socialdemokratiska regeringens intentioner. Det är också därför som utskottet i allt väsentligt kommit fram till en gemensam skrivning. Jag kan bara beklaga att utskottets borgerliga majoritet inte velat tillmötesgå oss på de två punkter där vi nu avgivit reservationer.

Herr HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Vi har ju tidigare i denna kammare diskuterat den ma-

Torsdagen den
12 maj 1977

*Åtgärder för den
manuella glasindu-
strin*

nuella glasindustrins problem och nu har vi kommit tillbaka till denna fråga med anledning av en proposition från vår nya regering.

Den här hanteringen har varit föremål för ganska stor uppmärksamhet under rätt lång tid, inte blott från dem som arbetar i branschen utan även från konsumenterna, massmedia och, som sagt, också från statsmakternas sida. Under årens lopp har vi gjort en hel del utredningar och kartläggningar beträffande svensk manuell glashantering, f. ö. flera under den senaste tioårsperioden. Därför kan man utan tvekan säga att branschens problem är synnerligen väl dokumenterade. Förslag till åtgärder för att förbättra branschsituationen har inte heller saknats.

När riksdagen i dag har att ta ställning till propositionen 1976/77:61 om utvidgning av stödet till vår manuella glashantering samt till de i ärendet väckta motionerna, som jag senare skall be att få kommentera, finns det alltså ett mycket omfattande underlag till vårt förfogande.

Jag vill då först knyta an till den utredning som statens industriverk lade fram i början av 1976, där man i klartext redovisade de problem som den här branschen har att möta, vilka krav som kommer att ställas såväl av företagen som av stat och kommuner samt, och det är inte minst viktigt, hur den sannolika utvecklingen av branschen kan komma att bli.

Nu har det gått ett år sedan rapporten lades fram. Den bild som man där tecknade av branschen har när det gäller de negativa inslagen tyvärr visat sig vara tämligen riktig. De problem som sedan tidigare förelagat har genom den fortsatta konjunkturförsvagningen blivit än mer påtagliga. Det är ganska naturligt om man ställer sig frågan: Vad är det då som gjort att den manuella glashanteringen har de svårigheter som den de facto har i dag? Vi kunde ju för bara någon vecka sedan konstatera att fyra enheter i en företagsgrupp gick i konkurs.

Jag vill då först konstatera att kostnadsläget för denna så hantverksbetonade industri, med låg mekaniseringsgrad, i ett höglöneland naturligtvis är mycket svårbemästrat. Det är måhända det största problemet. Vi har också svårigheter att omstrukturera en bransch, där varje produktionsställes betydelse för om orten kan fortleva eller ej är betydande. Glasbruken ligger ofta lokaliserade till typiska bruksorter, där man saknar kompletterande industrier.

Ett ökat antal handelshinder av typen depositionskrav, importavgifter, valutaavgifter, licensförfarande osv., som allt fler länder i dag skyddar sig med och som kommit i stället för avtrappade tullar, är också mycket betungande för den exportinriktade svenska glashanteringen.

Ett annat förhållande som oroar oss en hel del är att det upphovsrättsliga skyddet för svensk glasformgivning mot plagiatörer i låglöneländer är mycket svagt. Vi möter ofta fall där man kopierar våra produkter och säljer plagiaten till betydligt lägre priser.

Det är också att notera att vi har ett konsumtionsmönster i snabb förändring, som ställer krav på en allt dyrbarare produktutveckling.

Jag tycker som branschman att det egentligen är fantastiskt att vi med

världens högsta arbetskraftskostnader över huvud taget kan upprätthålla en produktion – och därtill en exportinriktad sådan – med en helt oskyddad hemmamarknad på ett område, där arbetslöner och lönebi-kostnader tillhoppa utgör nära 60 % av det slutliga produktpriset. Jag tror att denna andel tillhör de allra högsta i svensk tillverkningsindustri.

Men vi har inte bara negativa faktorer att redovisa. Det finns också en hel del på plussidan, och jag vill peka på några sådana faktorer. Vi har mycket skickligt yrkesfolk i våra hyttor och sliperier. Vi har goda designers – formgivare – som gjort svenskt glas välkänt runt om i världen. "Swedish chrystal" har blivit ett begrepp, särskilt i Amerikas förenta stater.

Allteftersom levnadsstandarden ökar i ett flertal länder får människorna också större möjligheter att köpa bättre varor. Alla tycker inte om massproducerade artiklar, och därför kan denna utveckling på sikt ge en ökad marknad också för vårt svenska kvalitetsglas.

Den manuella glashantering har förhållandevis små enheter. Det gör att vi är mycket flexibla. Vi har möjligheter att snabbt ställa om oss och anpassa oss till de växande marknadskraven, något som de större företagen i andra länder har betydligt större svårigheter att göra.

Vår bransch kan i dag också erbjuda ett flertal arbetsuppgifter. Denna typ av verksamhet ger måhända en bättre arbetstillfredsställelse än arbete vid ett löpande band, eftersom det är fråga om ett skapande arbete. Men jag vill samtidigt inte sticka under stol med att det också finns miljöproblem, som vi nu försöker att klara.

Vi har en mycket öppen attityd till människor som kommer för att besöka glasbruken. Vi har fått ett starkt gensvar från både inhemska turister och människor från andra länder.

Jag vill också nämna att denna bransch under de senaste 25 åren har gått igenom en väldig omvandling. På 1950-talet hade vi i runt tal 60 glasbruk i drift i vårt land och över 4 000 anställda. I dag har antalet företag reducerats till 22 med sammanlagt 32 tillverkningsställen. Antalet anställda är knappt 2 500. Produktionsvärdet av det som vi framställde i vårt land 1976 uppgick till ca 230 milj. kr., varav produkter för 90 miljoner gick på export, dvs. ca 40 %. Vår målsättning är att komma upp till 50 %.

Herr talman! Även om det här är fråga om en ganska liten bransch har den rätt stor betydelse för Sverige, speciellt för de regioner och kommuner som är beroende av den här hanteringen. Branschen är starkt koncentrerad till ett antal smärre orter i sydöstra Småland. Skulle det hända att glasbruk läggs ned, så slår det oerhört hårt på dessa kommuner och orter.

Branschens akilleshäl har sedan länge varit och är fortfarande den bristande lönsamheten och brist på investeringskapital. Vi tillhör faktiskt de branscher som enligt officiella utredningar har den allra sämsta lönsamheten. Det har gjort att vi inte har haft särskilt mycket att falla tillbaka på när det har blivit besvärliga tider. Under 1970-talet har det

Torsdagen den
12 maj 1977

*Åtgärder för den
manuella glasindu-
strin*

beslutats om särskilda åtgärder för den manuella glasindustrin. Det har tidigare gällt utbildningsstöd och exportstöd, senare har det kompletterats med bidrag för vissa konsultinsatser och omställningsåtgärder samt strukturgarantier.

Jag tror att man utan tvekan kan säga att de här stödåtgärderna totalt sett varit av betydande värde för vår bransch och för de enskilda företagen. Men med den näringspolitik som förts under de gångna åren har de här åtgärderna inte kunnat på ett effektivt sätt förbättra branschens totala situation. Det är bara att konstatera detta.

Den hela tiden ökande ekonomiska belastningen på löneintensiva branschområden, t. ex. i form av avgifter modell arbetsgivaravgifter och löneskatter, betyder mycket. Dessa har ryckt undan möjligheterna att med hjälp av hittills insatta statliga stödåtgärder få branschen lönsam.

Den proposition som vi i dag har att ta ställning till bygger i stort sett på industriverkets utredning, som jag tidigare hänvisat till. Vi tycker att den har tagit upp branschproblemen på ett seriöst sätt, och en hel del konstruktiva förslag har också lagts fram.

Vi är inom branschen naturligtvis medvetna om att varje form av statligt stöd måste vara temporärt. Branschföretagen måste, om vi skall kunna bereda varaktig sysselsättning i de bygder som bärs upp av glasbruken, kunna fortleva av egen kraft. Det statliga stödet måste därför vara tidsbegränsat. Jag är angelägen om att säga detta därför att vi anser att vi på sikt inte skall behöva det här stödet. Vi hoppas att det skall vara temporärt och att det skall föras en näringspolitik i detta land som skall göra det möjligt för oss att klara driften av egen kraft. Konjunkturerna spelar naturligtvis också en stor roll.

Herr talman! Jag vet att företagen inom svensk glashantering liksom företag inom andra arbetskraftsintensiva branscher, särskilt smärre och medelstora företag, förväntar sig en sådan omläggning av näringspolitiken i vårt land under de närmaste åren att det skall bli möjligt att driva företag som är arbetskraftsintensiva utan statliga stödinsatser. Det är alltså den målsättningen vi bör ha. Jag vill gärna här i dag slå fast detta.

Näringsutskottet har mot bakgrund av det aktuella läget för sin del hemställt om bifall till de av regeringen framlagda förslagen.

Så vill jag också kommentera de motioner som har väckts i anslutning till propositionen. Herr Andersson i Ljung m. fl. har tagit upp frågan om stöd till fristående glasbruksföretag utanför det traditionella glasbruksdistriktet. Det är bara ett fåtal företag som ligger utanför Kronobergs och Kalmar län.

I samma motion hemställs också att transportstöd skall utgå för glasbruk med långa transportavstånd till den planerade råvaruanläggningen i Emmaboda.

Här har utskottet i båda dessa frågor gjort sådana uttalanden att motionens syften synes bli helt tillgodosedda.

Vidare har herr Fagerlund m. fl. i en motion, som fru Hansson här tidigare har kommenterat, tagit upp fyra yrkanden. Utskottet har dock

av olika skäl inte funnit anledning att tillstyrka framlagda förslag eller att i dessa frågor göra några särskilda uttalanden.

På två punkter har reservationer förts fram i utskottet. Jag skall något kommentera dessa.

I motionen har hemställts att riksdagen begär att en nämnd med majoritet för löntagarintressena tillsätts inom industriverket med uppgift att besluta om stöd till den manuella glasindustrin. Reservanterna anser här att det är väsentligt att arbetstagarna får ett avgörande inflytande på nämndens arbete och att nämnden därför bör ges en sådan sammansättning att arbetstagarorganisationerna får majoritet. Nämndens befogenheter skulle emellertid vara desamma som för övriga rådgivande nämnder som inrättas för de olika branschprogrammen.

Det är riktigt att de som arbetar inom svensk glashantering är mycket skickliga yrkesmän – för att återknyta till vad fru Hansson sade – men att därför påstå att detta skulle vara tillräckligt för att man skall få majoritet i en rådgivande nämnd, det måste vara en direkt missuppfattning. Utskottet har i den frågan klart för sig att bästa resultatet av såväl denna nämnds som övriga rådgivande nämnders verksamhet – det finns ju flera branscher som håller sig med rådgivande nämnder, exempelvis textil och konfektion – är att alla i nämnden företrädde intressen är någorlunda lika representerade. Det tycker jag också är demokratiskt och riktigt; med all respekt för kunnandet på olika håll brukar det gå bäst om man fördelar ansvaret så att ingen part blir överrepresenterad.

Här är det också en annan viktig fråga som jag tycker att motionärerna har bortsett från. Den rådgivande nämnden – detta ligger f. ö. i ordets betydelse – skall ge råd och synpunkter men inte fatta beslut. Men det kan enligt vår uppfattning inte främja ett positivt nämndarbete att ge majoritet åt något visst intresse. Jag vill gärna säga detta eftersom jag sitter med i den rådgivande nämnden för manuell glashantering. Det arbete vi där bedriver sker under gott samarbete. Några större divergenser i uppfattningarna mellan dem som representerar företagen och dem som representerar LO, SIF och SALF föreligger hittills inte.

I motionen har vidare hemställts att riksdagen skall besluta att hos regeringen anhålla om utredning av frågan om ett särskilt exportbolag. Här anser reservanterna det angeläget att alla möjligheter att stödja branschens exportansträngningar skall tas till vara. En möjlighet sägs vara att, såsom LO har föreslagit, bilda ett särskilt exportbolag för svenska kvalitetsprodukter.

Det är alldeles riktigt att svensk glashantering är utomordentligt beroende av exporten. Jag sade nyss att vi siktar till att exportera hälften av de produkter vi får fram och att vi nått upp till 40 % i dag. Därför instämmer jag helt i att alla möjligheter att stödja branschens exportansträngningar bör tas till vara, dock med tillägget att det måste ske med sådana medel att alla berörda intressen själva tror på att dessa satsningar skall ge positiva resultat.

Handen på hjärtat: Hur många tror egentligen att ett svenskt export-

Torsdagen den
12 maj 1977

*Åtgärder för den
manuella glasindu-
strin*

bolag med, som man här uttrycker det, starkt statligt inflytande skulle kunna marknadsföra svenskt kvalitetsglas i USA, Canada, Australien och andra länder bättre än företagen eller etablerade företagsgrupper själva? Vi vill däremot – och det har vi också sagt – ha effektiva, välplanerade, både kollektiva och individuella, exportinsatser. Den vägen har vi med gott stöd av Sveriges exportråd redan beträtt sedan flera år tillbaka. Men dessa satsningar skall inte styras eller påverkas av statliga intressen och synpunkter – det vill jag ha sagt oavsett sittande regerings politiska hemvist. Vi tror nämligen att vi inom branschen har sådan kraft och erfarenhet att vi utan ett statligt exporbolag skall kunna utföra ett effektivt exportarbete.

Det kanske inte har kommit fram i debatten att den här lilla branschen faktiskt började exportera redan i slutet av 1800-talet. Nu börjar man tala om att småindustrin skall exportera varor, och stora ansträngningar görs i den riktningen. Men svenska glasbruk exporterade redan för 70–80 år sedan, och exporten har sedan dess successivt utvecklats. Därför har svenskt glas trots små resurser en ganska bra ställning på utländska marknader. Vi är nu angelägna om att den exportaktiviteten ytterligare skall förbättras och intensifieras.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag nu har anfört ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan, vilket innebär avslag på de reservationer som har fogats till betänkandet.

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Fru HANSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Vi anser att löntagarorganisationerna skall ha majoritet i den rådgivande nämnden, och det ser vi som positivt för nämnden. Precis som herr Hovhammar sade för en stund sedan är det här en specifik bransch med väldigt skickligt folk, vars branschkunskande är väsentligt. Om löntagarorganisationerna får majoritet, har de ju möjlighet att påverka nämndens ställningstaganden, även om nämnden bara är rådgivande och inte beslutande.

När det gäller kravet på en utredning om ett exportbolag vill jag understryka att vi reserverar inte har sagt att vi skall ha ett exportbolag. Däremot anser vi att man bör kunna utreda om det inte vore bra att ha ett sådant, för exportbolaget skulle ju inte bara syssla med export av glas, utan vi skulle här kunna få en samlad marknadsföring och export av just sådana exklusiva varor som textilier, möbler och glas. Därigenom borde marknadsföringen få en bättre verkan. Naturligtvis skulle jag också kunna tänka mig att det skulle bli billigare med en samlad marknadsföring av de här kvalitetsvarorna.

Som sagt var har vi inte begärt att få ett exportbolag, men vi vill gärna se att en utredning kommer till stånd för att undersöka om det kunde vara värdefullt. Som det låter på herr Hovhammar skulle man

kunna tro att bara staten pumpar in tillräckligt med pengar, så kan branschen klara det här själv. Staten skall alltså inte vara med och få någon insyn. I och för sig kan jag förstå att herr Hovhammar har den synen, men det har faktiskt inte jag.

Herr HOVHAMMAR (m) kort genmäle:

Herr talman! Det framgick väl ganska tydligt av vad jag nyss sade att vi hoppas att regeringen skall föra en sådan ekonomisk politik och framför allt en sådan näringspolitik att vi kan stå på egna ben så småningom och slippa stöd från staten. Det är alltså målsättningen för våra aktiviteter.

Jag konstaterade i mitt tidigare inlägg att det finns en hel del branscher som har rådgivande nämnder. De är knutna till statens industriverk, och i inget fall har löntagarna majoritet. Man har försökt fördela nämndernas ledamöter med ungefär 50 % på vardera sidan, och det har fungerat väl. Därför finns det ingen anledning att i det här fallet göra ett undantag. Dessutom handlar det ju om en rådgivande nämnd och inte om en beslutande.

Det är riktigt att vi måste förstärka våra exportaktiviteter. Där har Sveriges exportråd varit mycket positivt och gett oss god service. Vi gör nu också flera gemensamma framträdanden, t. ex. i Västtyskland, Frankrike och USA. Om detta råder stor enighet glasbruken emellan.

Men vad vi reagerar mot är att motionärerna säger att det skall vara ett mer eller mindre *statligt* engagemang. Vi tror att vi av *egen* kraft och med *egen* erfarenhet skall kunna göra detta arbete. Det är det som är skillnaden.

Fru HANSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Hovhammar sade senast att han tror att man av egen kraft skall kunna klara av detta. Men det är ju precis det som herr Hovhammar för en stund sedan sade att man inte kan – bara man fick resurser skulle man klara av det.

Herr HOVHAMMAR (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag har sagt att i nuvarande hårda konjunktur, då tyvärr allt fler företag har det besvärligt, måste det anses fullt motiverat att även vår hårt utsatta bransch får viss uppmuntran. Men jag har aldrig gått så långt att jag sagt att *enbart detta* på sikt kan rädda den manuella glasindustrin. Jag tror f. ö. heller inte att det kan rädda *någon* bransch. Det måste i varje företag vara en sådan utveckling att företaget i fråga lämnar vinst. Då kan man investera och därmed trygga sysselsättningen. Detta är alltså målsättningen med den nuvarande näringspolitiken, som vi från företagarkåll väntar oss mycket av.

Herr industriministern ÅSLING, som meddelat att han i samband med behandlingen av detta ärende ämnade besvara fröken Öhrsviks (s) den

Torsdagen den
12 maj 1977

*Åtgärder för den
manuella glasindu-
strin*

*Om målsättningen
för stödet till den
manuella glasindu-
strin*

29 april anmälda interpellation, 1976/77:144, om målsättningen för stödet till den manuella glasindustrin, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Fröken Öhrsvik har frågat mig dels vilken målsättning regeringen har när det gäller stödet till den manuella glasindustrin, dels om regeringen ämnar vidta särskilda åtgärder med anledning av den situation som uppstått inom Krona-Bruken.

Innan jag går in på de två frågor som interpellanten har ställt vill jag något beröra utvecklingen inom branschen under senare år.

Sysselsättningen inom glasindustrin har minskat endast obetydligt under 1970-talet. Inte heller har någon drastisk förändring skett under de senaste åren vad gäller antalet produktionsenheter. Endast ett par av verksamhetsställena inom branschen har måst läggas ned under de senaste åren. Även produktionen har upprätthållits på en hygglig nivå trots den bekymmersamma konjunkturen. Dess värre har flera glasbruk tvingats till en omfattande lagerproduktion på grund av den vikande efterfrågan. Vad gäller exporten har dock för år 1976 noterats en viss värdemässig ökning efter den minskning som skedde år 1975.

Den skiss av utvecklingen under de senaste åren som jag nu har tecknat är tyvärr inte lika ljus om man ser till annat än sysselsättning, produktion och export. Det står helt klart att flertalet glasbruk under lång tid haft det bekymmersamt. Lönsamhetsmässigt har utvecklingen varit klart otillfredsställande. Detta gäller särskilt de senaste två åren, men även under den tidigare delen av 1970-talet har förlusterna i branschen varit betydande. Lönsamhetsutvecklingen har för flera företag varit så svag att deras fortsatta existens allvarligt kommit att hotas. Vi har nyligen fått belägg för detta genom Krona-Brukens konkurs. Genom bl. a. den otillfredsställande lönsamhetsutvecklingen har investeringsaktiviteten i branschen hämmats. Detta har bl. a. medfört att angelägna åtgärder för att förbättra arbetsmiljön släpat efter.

De problem som finns i branschen inger naturligtvis oro inför framtiden, inte minst mot bakgrund av den dominerande ställning som glasbruken har för sysselsättningen inom flera lokala arbetsmarknader. Om man blickar något framåt kan på goda grunder antas att successivt skärpta krav i flera avseenden kommer att ställas på glasbruken. Det gäller i fråga om bl. a. marknadsföringsinsatser, produktutveckling, produktions-teknisk utveckling och arbetsmiljö. På dessa områden måste de svenska glasbruken bli bättre för att långsiktigt kunna hävda sig i den internationella konkurrensen och för att kunna trygga sysselsättningen för de anställda. Regeringen är beredd att aktivt medverka i en sådan strävan. Detta kommer till klart uttryck i den proposition om åtgärder för den manuella glasindustrin som riksdagen nu har att ta ställning till.

Vad gäller fröken Öhrsviks fråga om vilken målsättning regeringen har när det gäller stödet till den manuella glasindustrin torde svaret framgå av vad som sägs i propositionen på s. 13. Jag citerar: "Syftet med det åtgärdsprogram som jag kommer att förordas är att på bästa sätt medverka till att den långsiktiga konkurrenskraften i branschen stärks vä-

Torsdagen den
12 maj 1977

*Åtgärder för den
manuella glasindu-
strin*

*Om målsättningen
för stödet till den
manuella glasindu-
strin*

sentligt för att de anställda skall kunna ges en tryggad sysselsättning. Jag kommer att förorda även särskilda åtgärder för att snabbt komma till rätta med de mest akuta arbetsmiljöproblemen.”

Detta är en komprimerad sammanfattning av intentionerna med regeringens åtgärdspaket. Rent konkret innebär det att regeringen föreslår fortsatta och väsentligt ökade industripolitiska insatser för glasindustrin i fråga om exportfrämjande och omställningsfrämjande åtgärder. Vidare föreslås ett särskilt investeringsstöd i form av avskrivningslån för investeringar i effektivitetshöjande produktionsutrustning och bättre arbetsmiljö.

Det är en rejäl satsning regeringen föreslår. 25 milj. kr. avses utgå i stöd under en treårsperiod. Anslaget för export- och omställningsfrämjande åtgärder föreslås höjt från 1,1 milj. kr. under innevarande budgetår till 3 milj. kr. under nästa budgetår. Villkoren för investeringsstödet innebär att det föreslagna beloppet ger ett investeringsutrymme på minst 18 milj. kr. under nästa budgetår och minst 30 milj. kr. under en treårsperiod.

Vad gäller situationen inom Krona-Bruken har jag erfarit att det finns intresse från olika håll att diskutera övertagande av olika delar av företaget. Hur den slutgiltiga lösningen kommer att se ut är jag f. n. inte beredd att spekulera över. Jag kan dock försäkra att jag fortlöpande följer utvecklingen. För dagen är det inte aktuellt med några extraordinära åtgärder från regeringens sida.

Herr talman! Jag har härmed besvarat fröken Öhrsviks interpellation och övergår så till att något kommentera propositionen i övrigt.

I anslutning till propositionen har väckts en motion om åtgärder för glasindustrin där man framfört uppfattningen att det investeringsstöd som regeringen nu föreslår beloppsmässigt är för litet. När vi diskuterar statliga satsningar som direkt belastar budgeten måste vi dock ha i åtanke den rent allmänt besvärliga budgetsituation som vi har i dagsläget och att det finns stora anspråk på näringspolitiska insatser också inom andra branscher. Det gäller alltså att hitta en rimlig avvägning med hänsyn till de aktuella dokumenterade anspråken och behoven. Dessutom förhåller det sig så att inte alla de investeringar som nu snabbt måste till inom glasindustrin förutsätter statliga avskrivningslån. Det är värt att notera att branschen har en egen kreditkapacitet och en egen investeringsvilja. Det är ju dess bättre så att det också inom denna bransch finns investeringsprojekt som är tillräckligt lönsamma för att företagen skall klara dessa med upplåning på de villkor kreditmarknaden normalt kan erbjuda.

När det gäller tidsaspekten på de åtgärder som nu föreslås vill jag för min del understryka – vilket också f. ö. sägs i propositionen – att insatserna är att se som ett tidsbegränsat stöd och som ett komplement till företagens egna ansträngningar och dispositioner. I det uttalandet ligger självfallet en stark tilltro till att glasbruken på sikt skall kunna klara sig själva när de nu får en ordentlig hjälp till självhjälp.

Torsdagen den
12 maj 1977

*Åtgärder för den
manuella glasindu-
strin*

*Om målsättningen
för stödet till den
manuella glasindu-
strin*

Jag tolkade herr Hovhammar så att han var av samma uppfattning som jag utifrån den erfarenhet han har av branschens situation och framtidsmöjligheter. Jag vill i det sammanhanget försäkra att självfallet skall man i de näringspolitiska överväganden som den nya regeringen har att träffa ta hänsyn till de speciella anspråk som företag av denna karaktär kan komma att ställa också i framtiden.

Jag vill även kort beröra frågan om samverkan mellan glasbruksföretagen – en fråga som har tillmätts stort intresse i den allmänpolitiska debatten. Jag tror alla inblandade parter är överens om att mycket talar för att en ökad samverkan i olika avseenden väsentligt skulle bidra till en ökad slagkraft för branschen och ökad möjlighet till överlevnad och på längre sikt också utveckling.

Det kan gälla exempelvis gemensamma ansträngningar i fråga om produktionstekniskt utvecklingsarbete och internationell marknadsföring. Ett annat område där mycket kan vinnas genom samverkan är i fråga om arbetsmiljön i glasbruken. Jag tänker då närmast på den anläggning för råvarublandning som nu projekteras och som avses bli gemensam för hela branschen. Jag tror att det är ett steg i rätt riktning.

Regeringen har uttalat sig mycket positivt om denna satsning, och det är främst av två skäl.

För det första *måste* arbetsmiljöproblemen inom råvaruhanteringen snabbt lösas. Flera glasbruk har i dagsläget klart begränsade möjligheter att av egen kraft genomföra för ändamålet nödvändiga investeringar.

För det andra ser regeringen det som mycket positivt att glasbruken tillsammans med de fackliga organisationerna kunnat enas kring en gemensam satsning för att lösa ett för branschen mycket besvärligt problem, som också i hög grad berör de enskilda människornas arbetssituation.

Avslutningsvis vill jag framhålla att det trots de olika problem av varierande styrka som i dag föreligger inom glasindustrin finns även klara positiva inslag i bilden. Till dessa hör först och främst det svenska glasets goda renommé och naturligtvis också den gedigna yrkesskicklighet som finns i branschen och som är en omistlig tillgång när man nu vidtar åtgärder för att stärka branschens konkurrenskraft på längre sikt. De åtgärder regeringen nu har föreslagit bör på ett påtagligt sätt kunna bidra till att branschen i det längre perspektivet stärker sina positioner såväl inom landet som på exportmarknaderna.

Fröken ÖHRSVIK (s):

Herr talman! Jag vill först tacka industriministern för svaret på min interpellation. Även om det var relativt mångordigt så tycker jag inte att jag fått några klara besked beträffande regeringens målsättning med stödet till den manuella glasindustrin. Därför formulerar jag i stället frågan litet annorlunda, så att det räcker med ja eller nej som svar: Är målsättningen att glasindustrin skall bevaras med nuvarande omfattning och lokalisering?

Jag har mycket svårt att acceptera en ytterligare krympning av denna

Torsdagen den
12 maj 1977*Åtgärder för den
manuella glasindu-
strin**Om målsättningen
för stödet till den
manuella glasindu-
strin*

bransch, vilket ju arbetsgruppen var inne på. Det är både kulturhistoriskt och samhällsekonomiskt förkastligt. Om vi över huvud taget vill ha kvar hantverket och yrkesskickligheten, så får vi inte vika undan för det tryck som det utländska, maskintillverkade glaset innebär. Vi måste i stället genom olika stödformer uttrycka en vilja i en viss riktning.

Ökad samverkan är önskvärd, säger industriministern i propositionen. Jag vill i stället säga att den är nödvändig. En gemensam försäljningsorganisation är en absolut förutsättning för att man skall kunna utvidga exporten. Det finns ju ingen anledning att ytterligare öka konkurrensen mellan glasbruken. Därför vill vi att frågan om ett exportbolag för svenska kvalitetsprodukter skall utredas.

Flera remissinstanser, däribland länsstyrelsen i Kalmar län och Svenska fabriksarbetareförbundet, har sagt ifrån att man inte accepterar en fortsatt sysselsättningsmässig krympning av branschen. Jag hoppas nu få besked av industriministern att han delar denna grundsyn.

Den aktuella situation som föranlett min interpellation är att Krona-Bruken försatts i konkurs och att 265 anställda varsrats om uppsägning. Detta är 10 % av samtliga anställda inom den manuella glasindustrin. Krona-Bruken består av glasbruken i Målerås, Gullaskröv, Skruv och Åseda, och glasbruket är på flertalet av dessa orter den enda industrin.

Konkursen är föranledd av brist på kapital, men ändå säger industriministern att det inte är aktuellt med några extraordinära åtgärder från regeringens sida. Då frågar jag: Varför? Tiden bara går och man har redan stängt den nya vinnan vid bruket i Målerås. En nedläggning måste motarbetas med alla medel.

Jag tar mig friheten att här förmedla några synpunkter från en kollega som deltog i en interpellationsdebatt den 30 mars 1976 som gällde just den manuella glasindustrin. Det var den gången också Målerås som var nedläggningshotat samt Björkshults glasbruk. Synpunkterna ligger helt i linje med syftet i den motion som jag har undertecknat och som också behandlas här i dag. Jag citerar ur protokollet:

”Jag tycker det är bra att industriministern är positiv till tanken att ge andrum för att försöka finna lösningar på problemen för de båda krisdrabbade samhällena som det här gäller. Men enligt min uppfattning hade det varit ännu bättre om industriministern hade uttalat en klar målsättning för att säkra en fortsatt drift vid båda glasbruken.

Industriministern är säkert medveten om att samhällena Målerås och Björkshult kommer att drabbas mycket hårt, om dessa båda glasbruk läggs ned. Alla som är bosatta i de samhällena är nästan helt beroende av att glasbruken kan fortsätta sin verksamhet. Små möjligheter att få arbete inom rimligt pendelavstånd gör dessutom samhällena särskilt sårbara.

Det är också en enig bedömning inom länet att de områden som de båda glasbrukssamhällena representerar tillhör de svagare från sysselsättningssynpunkt. Därför har också länsmyndigheterna bl. a. i arbetet med länsplaneringen ansett det självklart att denna del av länet måste

Torsdagen den
12 maj 1977

*Åtgärder för den
manuella glasindu-
strin*

*Om målsättningen
för stödet till den
manuella glasindu-
strin*

prioriteras när det gäller att stärka sysselsättningen. Länet har tagit fasta på uttalanden från regering och riksdag om det angelägna i att planera för regional balans. Det har människorna naturligtvis också gjort i dessa samhällen och bygder. En nedläggning av glasbruken skulle de anställda, bygden och kommunerna uppleva som att statsmakterna hade tappat bort sina målsättningar. Vid en nedläggning av glasbruken skulle riksdagens och regeringens uttalanden om regional jämlikhet upplevas som tomma ord utan värde för dem som drabbats av nedläggningen. Enligt min uppfattning är det alltså i hög grad en förtroendefråga för statsmakterna att med konkreta åtgärder försöka rädda sysselsättningen i de båda glasbrukssamhällena.

Att analysera förutsättningarna för att öka och stärka sysselsättningen i de företag som länet och bygden redan har är säkert en klok politik. Det är också den linjen statsmakterna bör följa när det gäller samhällena Målerås och Björkshult, och det är heller ingen ny linje från statsmakternas sida. Vid åtskilliga tillfällen har regeringen med all rätt gått in med punktinsatser för att rädda sysselsättningen vid olika såväl statliga som privata krisdrabbade företag. Det har då vid åtskilliga tillfällen gällt ganska betydande belopp. Låt mig här endast peka på varvskriserna och driftsförlusterna vid vissa statliga företag.

Motiven för insatserna har varit både starka och många. Främst har det gällt tryggheten för dem som hotas av arbetslöshet. Men sannolikt är det ofta även samhällsekonomiskt väl motiverat att rädda sysselsättningen på den ort där människorna redan finns.

En nedläggning av verksamheten vid de båda glasbruken Björkshult och Målerås skulle --- innebära stora samhällsekonomiska förluster. En kapitalförstörelse är oundviklig när en stor del av bostäderna inte kan utnyttjas. Lokala serviceanläggningar i form av samlingslokaler, idrottsplatser och skolor skulle heller inte bli utnyttjade. Även underlaget för privat service skulle ryckas undan. Befolkningsunderlaget blir inte tillräckligt för att man skall kunna upprätthålla en tillfredsställande lokal service.

Det är överflödigt att här dessutom peka på de stora kostnader som skulle följa av en omskolning och omflyttning av människorna. Dessa kostnader känner vi alltför väl.

Allt detta är naturligtvis människorna i dessa samhällen väl medvetna om. Därför har de svårt att förstå statsmakterna om dessa inte är beredda att helhjärtat stötta en fortsatt drift vid glasbruken. Glasarbetarna kommer då att fråga sig om inte deras trygghet är lika angelägen som varvsarbetarnas i Göteborg. De båda kommunerna i Nybro och Högsby frågar sig naturligtvis om inte deras samhällens existens är lika angelägen som existensen av andra samhällen i andra delar av landet.

Det är sant att dessa samhälle inte bärs upp av några starka ekonomiska intressen. Här finns inte heller de stora väljarskarorna. Men det

*Åtgärder för den
manuella glasindu-
strin**Om målsättningen
för stödet till den
manuella glasindu-
strin*

får inte vara något skäl för statsmakterna att inte handla snabbt och konstruktivt.”

Herr talman! Det är inte alls så att jag saknar egna motiv, men jag tänkte att industriministern kanske lyssnade litet extra noga och tog mera intryck av denna kollegas synpunkter, eftersom det var en partivän till herr Åsling som sade detta. Synpunkterna kan lätt omsättas på dagens situation, som dock är mycket värre, eftersom det gäller fyra samhällen. Denna kollega har en framskjuten ställning inom centerpartiet i Kalmar län. I valrörelsen pratade han ganska mycket om glasindustrin och lovade att den skulle räddas för framtiden bara det blev växling vid makten. Nu väntar vi alltså med spänning på resultaten.

Till sist, herr talman, skall jag upprepa mina frågor till industriministern: Är det regeringens målsättning att glasindustrin skall bevaras med nuvarande omfattning och lokalisering? Varför behövs inga extraordinära åtgärder på de nu drabbade orterna?

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Jag vill först notera att det när det gäller de substantiella frågorna i näringsutskottets betänkande råder en ganska bred enighet. Beträffande satsningens omfattning och allmänna inriktning är även fröken Öhrsviks partivänner i näringsutskottet överens med regeringen. Jag konstaterar att en del av den kritik som fröken Öhrsvik ger uttryck för alltså måste gälla även de socialdemokratiska ledamöterna av näringsutskottet vilka i allt väsentligt har accepterat propositionen.

Problemet för glasindustrin liksom för annan industriell produktion är att man måste finna avsättning för produktionen. Vad vi nu gör är att vi understöder branschens egna strävanden att stärka sin konkurrenskraft för att finna avsättning för sin produktion. Det är en självklarhet att regeringen vill rädda så mycket av denna bransch och dess produktionspotential som möjligt. Men det avgörande är att branschen måste finna avsättning för sin produktion.

Man måste i detta sammanhang notera att denna bransch liksom andra delar av svenskt näringsliv är föremål för en fortlöpande utveckling och att man inte kan se branschen som ett statiskt inslag i näringslivet. Det gäller alltså att slå vakt om sysselsättningen på de orter det här är fråga om. Men man måste acceptera vissa strukturella förändringar i branschen. Det är f. ö. de fackliga organisationerna överens med oss om. De strukturella förändringarna får inte gå ut över de enskilda orternas möjlighet att leva vidare och erbjuda människorna både sysselsättning och fortsatt boende.

Den omständigheten att regeringen i dag inte är beredd att offentliggöra någon form av extraordinära åtgärder i fallet Krona-Bruken beror på att vi – f. ö. tillsammans med facket och industriverket – fortlöpande är involverade i en diskussion om hur problemet med Krona-Brukens framtid skall lösas. För dagen finns inga möjligheter att föregripa dessa överläggningar genom att göra någon fullödig redovisning av tänkbara utvecklingsvägar.

Nr 129

Torsdagen den
12 maj 1977

*Åtgärder för den
manuella glasindu-
strin*

*Om målsättningen
för stödet till den
manuella glasindu-
strin*

Fröken ÖHRSVIK (s) kort genmäle:

Herr talman! Industriministern säger att det råder enighet om satsningens inriktning och omfattning. Det är möjligt att så är fallet, men jag har inte riktigt fått klart för mig vad satsningen innebär. Det är faktiskt regeringen som har ansvaret, och då får den finna sig i att klargöra innebörden. Det skulle kännas ganska tryggt både för de anställda och för oss övriga kommuninvånare, om man fick ett klart besked från regeringen om att en nedläggning av de nu aktuella bruken inte får ske. Det är inte fråga om att föregripa några förhandlingar, utan det gäller en klart uttalad målsättning.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Om fröken Öhrsvik kan garantera att de befintliga bruken skall finna avsättning för sin produktion, så skulle jag å min sida kunna åta mig att garantera dessa bruks fortsatta existens.

Fröken ÖHRSVIK (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag trodde inte att det ingick i riksdagsledamöternas uppdrag att gå ut och sälja glas. Däremot trodde jag faktiskt att det ingick i regeringens uppdrag att planera stödet på det sättet att det fungerade.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Det är min övertygelse att det stöd vi har konstruerat och med riksdagens hjälp offererar branschen skall ha den avsedda effekten. Jag har ju noterat att utskottet – i stort sett, kan jag säga – är enigt i den värderingen av propositionen. Det skulle vara märkligt, om inte då detta skulle få den effekt vi alla eftersträvar.

På förslag av herr andre vice talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle uppskjutas till kl. 19.30.

§ 11 Anmäldes och bordlades

Motioner

1976/77:1641 av herr *Adamsson m. fl.*

1976/77:1642 av herr *Norrby m. fl.*

med anledning av propositionen 1976/77:150 med förslag till slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret 1977/78, m. m. (kompletteringsproposition)

§ 12 Meddelande om frågor

Nr 129

Torsdagen den
12 maj 1977

den 12 maj

Meddelande om
frågor

1976/77:449 av fru *Anér* (fp) till herr jordbruksministern om snabbare omhändertagande av vanvårdade djur:

Det har på senare år förekommit en rad fall då vanvårdade djur fått stanna kvar alltför länge hos sina ägare, trots att dessa uppenbarligen inte velat eller kunnat sköta dem på lagenligt sätt. Trots att hälsovårdsnämnderna ingripit och trots att länsstyrelsen fattat beslut om att förbjuda djurhållningen, har det ibland tagit orimligt lång tid innan djuren faktiskt skilts från ägaren och fått bättre förhållanden.

Med anledning härav frågar jag herr jordbruksministern:

Vilka åtgärder ämnar statsrådet företa för att djurskyddslagens anda och mening skall uppfyllas snarast möjligt när det gäller att ta hand om vanvårdade djur?

1976/77:450 av fru *Bernström* (fp) till herr socialministern om tillsynen av småbarn:

Enligt SOMI - socialstyrelsens levnads- och miljöstudie - i Stockholms län tvingas 14 000 föräldrar lämna sina barn helt eller delvis utan tillsyn under normal arbetstid.

Mot bakgrund härav vill jag fråga herr socialministern:

Vilka åtgärder avser socialministern vidta för att ändra på missförhållandet att så många föräldrar i Stockholms län tvingas lämna sina barn utan tillsyn?

Avser socialministern att låta undersöka barns tillsynsformer också i andra län?

1976/77:451 av herr *Svartberg* (s) till herr statsrådet Johansson om planerna på ett statligt raffinaderi i Lysekil:

Planerna på ett statligt raffinaderi i Lysekil har lagts på is med hänvisning till möjligheterna till oljeavtal med Norge. Mycket tyder nu på att det nyligen inträffade oljeläckaget i Ekofiskfältet kommer att medföra en försiktigare norsk oljepolitik med en lägre utvinningstakt som följd.

Med anledning härav vill jag fråga herr statsrådet Johansson:

Kommer eventuella förändringar i den norska oljepolitiken att påverka planerna på Statsraff i Lysekil?

1976/77:452 av herr *Holmqvist* (s) till herr budgetministern om utlokaliseringen av FOA:

Torsdagen den
12 maj 1977

*Meddelande om
frågor*

I samband med utlokalisering av vissa delar av verksamheten vid Forsvarets forskningsanstalt har i juni 1975 beslutats att anstalten vad gäller Stockholmsregionen skall vara lokaliserad till Ursvik och Grindsjön.

Enligt uppgifter bl. a. i dagspressen har regeringen den 21 april i år fattat ett preliminärt beslut om att verksamheten skall förläggas till Botkyrka kommun i stället för till Ursvik.

Chefen för FOA har liksom personalen först i efterhand genom artiklar i tidningar blivit underrättade om beslutet, och de har senare med kort varsel blivit anmodade att inkomma med eventuella synpunkter i ärendet.

Från personalens sida har det inträffade uppfattats som ett grovt åsidosättande av bestämmelser i medbestämmandelagen i likhet med vad som förekommit vid några uppmärksammade fall inom det enskilda näringslivet.

Med hänvisning till det anförda vill jag ställa följande fråga:

Anser budgetministern att förfaringssättet vid beslutet om ny lokalisering av FOA står i överensstämmelse med vad i medbestämmandelagen anges om information och förhandling vid organisationsförändringar?

1976/77:453 av fröken *Andersson* (c) till herr justitieministern om utredningen inom Europarådet om barns medborgarskap:

Frågan om barns medborgarskap i de fall där föräldrarna har olika medborgarskap har flera gånger varit uppe till behandling i riksdagen.

När frågan senast behandlades uttalade riksdagen med utgångspunkt från inrikesutskottets betänkande 1975/76:44 att det finns starka skäl för att medborgarskapslagen bör vara utformad med utgångspunkt i principen att barn får svenskt medborgarskap om någon av föräldrarna är medborgare här i landet. Eftersom frågan var föremål för utredning inom Europarådet beslöts ej någon ändring.

Jag hemställer att till justitieministern få ställa följande fråga:

Har frågans behandling inom Europarådet kommit så långt att man inom den närmaste tiden kan vänta sig en ändring av den svenska medborgarskapslagen?

1976/77:454 av herr *Klöver* (s) till herr justitieministern om återanpassningen av straffade:

Enligt intentionerna i modern svensk kriminalpolitik skall den som varit straffad bl. a. beredas ett meningsfullt arbete i syfte att möjliggöra en anpassning till ett normalt liv.

Arbetsförmedlare, som har till uppgift att hjälpa dessa människor att få arbete, uppger att statliga företag ofta har så byråkratiska och krångliga anställningsförfaranden att det är betydligt svårare att placera personer med socialt handikapp i dessa företag än i företag inom den enskilda sektorn.

Det borde vara en självklarhet att samhället som arbetsgivare var föregångare när det gäller att ge personer med sociala problem lämpliga anställningar.

Mot bakgrund av detta vill jag fråga herr justitieministern:

Vilka åtgärder anser justitieministern lämpliga att vidtaga, som ett led i återanpassningen av straffade, för att staten som arbetsgivare skall ta sitt ansvar vid sådana anställningar?

§ 13 Kammaren åtskildes kl. 17.52.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert

Nr 129

Torsdagen den
12 maj 1977

*Meddelande om
frågor*